

Ukrajina

Dva roky po Majdanu a Oděse

Pavel Letko

Jaroslav Bašta

Tereza Spencerová

Petr Žantovský

Jan Petránek

Ľubomír Hud'o

Stanislav Novotný

Jan Schneider

Vitalij Zacharčenko

Ukrajina: dva roky po Majdanu a Oděse

Sborník příspěvků z konference, která se konala 25. dubna 2016 v Praze, doplněný o další texty k problematice.

Recenzent: prof. Ing. Igor Kosír, CSc.

Editor: doc. mgr. Petr Žantovský, Ph.D.

Sazba: PhDr. Peter Jan Kosmály, Ph.D.

Tisk: Tiskárna Gemmapress Nučice

Vydává: Medias res – spolek pro vědu a vzdělávání v roce 2016 jako svou 9. publikaci

1. vydání 2016

© Medias res 2016

www.mediasres.cz

email: mediasres@email.cz

ISBN 978-80-87957-10-3

Ukrajina

Dva roky po Majdanu a Oděse

Pavel Letko

Jaroslav Bašta

Tereza Spencerová

Petr Žantovský

Jan Petránek

Ľubomír Hud'o

Stanislav Novotný

Jan Schneider

Vitalij Zacharčenko

Obsah

Petr Žantovský:

Předmluva 5

1. část – příspěvky z konference

Pavel Letko:

Oděsa – vyšetřování skončilo, zapomeňte 6

Jaroslav Bašta:

Ukrajina a EU – smutný příběh selhání elit 12

Tereza Spencerová:

Irák, Sýrie a Ukrajina – historické paralely 15

Petr Žantovský:

Válka na Ukrajině a česká média 20

Jan Petránek:

Všechno souvisí se vším 28

2. část – připojené texty

Jaroslav Bašta:

Československo 1992, Ukrajina 2014, aneb dvoje standardy ... 35

Jaroslav Bašta:

Princip Majdanu a politika dvojích standardů 39

Tereza Spencerová:

Rok po Majdanu: Ukrajina ve volném pádu 43

Ľubomír Hud’o:

Infochaos a stratégia napätia 47

Stanislav Novotný:

Ukrajinská krize – Smysl dává pouze remíza 55

Jan Schneider:

Texty o Ukrajině 62

Petr Žantovský:

Krym a česká média – selhání žurnalistiky 78

Petr Žantovský:

Kdo jsou „protiruští aktivisté“? 94

Vitalij Zacharčenko:

Proč nebyl rozehnán Majdan 96

Petr Žantovský

Předmluva

Konference s názvem „Ukrajina – dva roky od událostí na Majdanu a v Oděse“ se konala v Praze 25. dubna 2016. Vystoupili na ní přední odborníci z různých oblastí – od historie přes politologii, zpravodajské služby – po pedagogiku a média. Jejich příspěvky tvoří první oddíl tohoto sborníku.

Protože se vesměs jedná o autory, kteří se problematice konfliktu v neklidné geopolitické zóně na pomezí Ruska a západní Evropy věnují dlouhodobě, zařadili jsme pro srovnání a kontinuitu do druhé části sborníku několik dalších textů, které ukazují jednotlivé etapy vývoje ukrajinského konfliktu a jednotlivé aspekty a úhly pohledu na ně, a to z pera našich i zahraničních autorů.

Obsahově tento sborník navazuje na úspěšný sborník Rusko včera, dnes a zítra, který vyšel poprvé na sklonku roku 2014 a od té doby ještě ve dvou dotiscích. Je zřejmé, že tuto problematiku naše odborná i laická veřejnost vnímá velmi pozorně a citlivě a že dobře chápe úzké souvislosti mezi děním na Ukrajině a geopolitickou dynamikou celé dnešní Evropy i světa.

Pavel Letko**Oděsa – vyšetřování skončilo, zapomeňte**

Co se stalo před dvěma lety v ukrajinské Oděse? 2. května 2014 tam bylo zavražděno 48 lidí. Z toho šest v ulicích města a dalších 42 po zapálení Domu odborů, v němž hledalo útočiště před zdivočelým davem kolem 350 lidí. Z toho podle oficiální zprávy pádem z výšky zemřelo 8, otravou oxidem uhelnatým 9, intoxikací neznámými plyny a parami 14, kombinací popálení a intoxikace 11 lidí.

Zraněných bylo několik set. Ne všichni vyhledali lékařské ošetření a ne všichni měli zájem o statut oběti. Proč? Ukrajina i Oděsa je stále nebezpečné místo k životu. Někteří se báli msty, vydírání a vyhrožování. Právem.

Vyšetřování bylo rozděleno do tří okruhů:

Činnost, i spíše nečinnost policie 2. května a propuštění zadržených 4. května,
Jednání jednotlivých osob při srážkách skupin lidí,

Činností, i spíše nečinností záchranného systému – hasičů.

Ani toto rozdělení však neposunulo vyšetřování příliš dopředu. Zadrženo bylo celkem 117 lidí, z toho 63 bylo propuštěno na nátlak demonstrujících o dva dny později, 4. května 2014. Dalších 43 zadržených a vězněných na jiných místech než v Oděse bylo propuštěno postupně později.

V dlouhodobé vazbě se ocitlo 11 lidí. Až na jednoho se vesměs jednalo o přívržence federalizace Ukrajiny. Jediný obviněný z řad ukrajinských vlastenců podporujících vládu v Kyjevě byl nejprve zatčen, potom dostal domácí vězení a nakonec jej úplně osvobodili. Kladla se mu totiž za vinu pouhá vražda. Navíc s jeho odsouzením by to vypadalo, že Rusové nesmějí být beztrestně zabíjeni. Možná i proto někteří poslanci v Kyjevě připravili nový zákon, který by měl omilostnit ty původce nepokojů, kteří prokáží opravdové vlastenectví a loajalitu k vládě v Kyjevě. S takovým zákonem je to ovšem ošemetné, protože se nehodí do Evropy, o níž Ukrajina tolik stojí.

Nepřekvapí tedy, že podle zprávy Mezinárodní poradní skupiny (IAP), zřízené generálním tajemníkem Rady Evropy, není vyšetřování událostí

v Oděse v souladu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv, neboť se zbytečně protahuje a není nezávislé.

Podívejme se tedy na verzi událostí prezentovanou zástupci našich spojenců, kyjevskou vládou.

Podle vlády v Kyjevě vyprovokoval incident útočící proruský »dav«. Kyjevská verze tvrdí, že proruští příznivci Antimajdanu, vyzbrojení samopaly, brokovnicemi a dalšími střelnými zbraněmi napadli mírumilovný dav fanoušků fotbalového klubu Metalist z Charkova demonstrujících před fotbalovým utkáním za jednotu Ukrajiny a odkaz Majdanu. Tito vlastenci z řad fotbalových fanoušků se však střelných zbraní nezalekli, ale naopak kameny proruské sabotéry zahnali na útěk. Ti si při útěku stačili sami zapálit stanový tábor aktivistů Antimajdanu a poté, co se ukryli v Domě odborů, si zapálili i ten dům, v němž se zabarikádovávali. A to hned na několika místech najednou, nejvíce si však sami podpálili hlavní únikovou cestu – hlavní schodiště. Jde tedy o nehodu, při níž viník zemřel.

Hasičům by za normálních okolností trval příjezd 5 minut. Tento den to však trvalo od prokazatelného nahlášení požáru minut 40. Hasiči dorazili, teprve když začali Rusové skákat z oken, a poté oheň rychle uhasili. Skuteční vlastenci jim v tom bránili, protože se domnívali, že pro klid a pořádek bude nejlépe všechny Rusy upálit. Přes tuto vlasteneckou snahu fotbalových fanoušků, a Právého sektoru zvláště, bylo zachráněno před uhořením zhruba 320 lidí.

A policisté? Ti nakonec také dorazili... a zatkli několik desítek z těch, kteří tak tak unikli smrti v plamenech a vyšli z Domu odborů živí. Dost možná, že jim ovšem tímto zatčením zachránili před lynčujícím davem život. Možná vás napadne otázka: „A zatkli také některé z fanoušků Ukrajiny a fotbalu zvláště?“ Nikoliv..., až na jednoho. Proč také? Jsou to opravdoví hrdinové a tak není divu, že někteří na svých internetových stránkách slavili tento den jako „velké vítězství spravedlivě rozhněvaných Ukrajinců nad ruskými sabotéry, opilci a narkomany.“ Dodejme, že nejmladší oběti bylo 17 a nejstarší 70 let.

Tolik ve stručnosti tragikomická prokyjevská verze.

Krátce, ve třech větách, bych předložil tu svou.

V Oděse se vítězové z Majdanu nechtěli smířit s protestujícím hnutím Antimajdan, a tak pomocí provokatérů ve spolupráci s policií vyprovokovali

dav fotbalových fanoušků a příznivců Majdanu k útoku na stanový tábor Antimajdanu. Ti jej vypálili a demonstranti z hnutí Antimajdan a další lidé vystrašení tímto útokem hledali úkryt v Domě odborů. Zdivočelý dav je tam dílem ubil, dílem „prostě upálil“.

K tomu mohu dodat, že ani u nás není tento způsob práce policie neznámý. Dne 6. 2. letošního roku proběhly demonstrace protiislámských a prouprchlických skupin. Se zakuklenci provokujícími jednu ze stran k radikalizaci evidentně spolupracovala policie. Policie tedy podle nějakého úžasného nového modelu práce plní funkci provokatéra i rozhodčího bitev zneprátelených táborů občanů. Ovšem rozhodčího notně zkorumpovaného, zastupujícího kohosi nám neznámého... Policie tak nepomáhá a nechrání občany, ale hraje úchylné hry nějakých pomatenců v pozadí. Ti se řídí heslem „rozděl a panuj“. Rozděl občany, poštví lidi proti sobě – a panuj nad nimi.

Možná proto mě zaujaly zejména dva pohledy z opačných stran konfliktu.

Jeden z nich byl prezentován na stránkách aktivistky hnutí Antivojna Viktorie Šilové a upozorňoval na to, že když si odmyslíme to utrpení, tu tragedii, tu bolest, zbude nám jen zdařilá vojenská operace. Klade si otázku: „Jaký význam má chtít po Západu, aby odsoudil vrahy? Vždyť vláda v Kyjevě je jen loutkou v rukou Západu. Můžeme opravdu očekávat, že Západ odsoudí Západ?“

Z druhé strany mě zaujal výrok našeho pseudodiplomata Bartušky, který měl kdysi Polojasno, než mu v tom přátelé z USA udělali jasno. Tak tento náš pseudodiplomat pravil: „Skupina civilistů obsadí budovy administrativy, muži, ženy, děti. Do dvou dnů se tam začínají nosit zbraně, ženy a děti odcházejí, zůstávají ozbrojenci. Pokud se jim postavíte rychle čelem, jako to udělali třeba v Oděse, kde je prostě upálili, nebo v Dněpropetrovsku, kde je prostě zabili a pohřbili u silnice, tak máte klid.“

Podle Bartušky se tedy k tomu fotbaloví vlastenci postavili čelem – upálili, ubili a postříleli 48 civilistů, na ozbrojence nečekali – a my prý máme klid. Nebudeme čekat na nějaké ozbrojence, prostě nějaké demonstrující civilisty upálíme nebo zabijeme a pohřbíme u silnice – a máme klid. Bartuška s Kocábem, Kalouskem a knížetem tedy určitě. Když si však odmyslíme tu bolest, tu hrůzu, to utrpení, zjistíme, že oba výroky, byť z opačných pozic, říkají vlastně totéž. Navíc výrok Bartušky není nijak

výjimečný. Jeho obdobu můžeme slyšet například i ve francouzském dokumentu „Masky revoluce“ – ovšem z úst představitelů ukrajinského nacionalismu a fašismu.

Ano, jsme ve válce a oděské události z 2. května 2014 byly jednou z bitev této války. Události v Oděse z roku 2014 bývají přirovnávány k událostem v Chatyni roku 1943. V této běloruské vesnici oddíly místních kolaborantů a jednotek Waffen-SS upálily ve stodole za živa 149 lidí. Oděsa 2014 je tak jednou z tragických událostí 3. světové války. Můžeme ji nazývat hybridní, informační i studená – jenže i studená válka měla svá zatraceně horká místa a své mrtvé.

Ano, nacházíme se ve válce a zdaleka nejen podle událostí v Oděse se nalézáme na špatné straně. Nikoliv proto, že jsme příliš nebo naopak málo proameričtí a protirusí, ale proto, že jsme pohřbili pravdu a spravedlnost. S klidem se již dlouho díváme na pochodující oddíly ukrajinských paramilitárních jednotek, tolik připomínající pochody někdejších SA a SS. Vraždění ruských aktivistů na Ukrajině, civilistů, přecházíme ohlušujícím mlčením, proti věznění důstojnice ukrajinské armády Savčenkové však vystupuje předseda naší vlády. Za Krym vyhlášíme sankce, za vykonstruované a zločiné války v Iráku a Afghánistánu rozdáváme vyznamenání. Evropou obchází obdoba pogromů – a nás to nevyvádí z míry. Státní mocí vyprovokovaná a tolerovaná lůza totiž nemá zatím za terč Židy, ale Rusy. Kdo bude terčem zítra?

Bezprostředně po vraždění v Oděse napsal můj kolega z E-republiky Stanislav Blaha článek: „Po masakru v Oděse již není cesty zpět“.

A měl pravdu. Nejenom proto, že nejsou potrestáni vrazi, ale proto, že celá tragédie jen zviditelnila to, co už bylo dávno pod povrchem. Pěstovaná nenávisť národa k národu. Vypjatý nacionalismus vedoucí k opovrhování životy – těch druhých. Je to vidět nejen na Ukrajině a v pobaltských republikách, ale i u nás v České republice, kde jsou protiruské názory vydávány za jedinou přípustnou normu. Jsme na prahu protiruské hysterie, Česká televize hlásí, že americká armáda v zemích východní Evropy posiluje – aby nás ochránila před už už hrozící agresí Ruska. Z tisku se dozvídáme, že zejména Rusové jsou pověstní svojí proľhaností. Na Ukrajině tato hysterie dávno propukla za nejprve tichého a čím dál tím víc i hlasitého

souhlasu EU. Tito hlasatelé nenávisť jsou viníky tragédie Oděsy a občanské války na Ukrajině. Náš souhlas a naše podpora těmto nacionalistům, naše ticho k nedodržování dohod, naše mlčení k protiruské hysterii je na vině. Bez něj by loutková vláda v Kyjevě ani nevznikla, ani se neudržela. Tito tzv. ukrajinští vlastenci uzákoňující jediný státní jazyk, ukrajinštinu, přitom často ukrajinsky ani neumí. O co méně však ovládají ukrajinštinu, o to více rozumí moci peněz. A o ty jde, jak známo, až v první řadě. Jsme ve válce o mamon, a první obětí války bývá pravda. Pravda, kterou jsme umlčeli, které se bojíme, a kterou nechceme slyšet. Oběti upálené v Oděse, jsou oběťmi této války. Proto se ptám „kdy Česká televize, další média a političtí činitelé České republiky přestanou vtloukat do hlav lidí nenávisť k Rusku, Číně, Kubě a dalším zemím a začnou pěstovat pravdu a lásku mezi národy?“

Ono nestačí jen pojmenovat letiště po Havlovi. Ono by to možná chtělo uchopit to lepší z jeho politické a umělecké činnosti – a vzít to vážně. Lásky, pravdy a spravedlnosti nepřijdou samy od sebe, o ty je třeba usilovat a udržovat je. Je manipulativní vyučovat na školách o metodách a cílech ruské propagandy, a zamlčovat metody a cíle té americké. Déšť padá stejně na Ameriku jako na Rusko. Chceme-li být proameričtí, můžeme, nehovořme pak o pravdě, lásce, spravedlnosti a demokracii. Mluvme jen o zájmech a kořisti. Jinak jsme nedůvěrovní pokrytci.

Po masakru v Oděse již není cesty zpět. Tento nepotrestaný zločin vzbudil samozřejmě emoce u pozůstalých, jejich rodin, přátel – i všech lidí, kteří se o této události dozvěděli. Je jasné, že nejvíce na Ukrajině a v Rusku. Prohloubil tak to, co bylo zaseto před mnoha lety výchovou k nenávisť. K usmíření již nebude stačit jen odsouzení přímých viníků vraždění v Oděse, ale pokání tvůrců a podporovatelů tohoto režimu. K tomu však „samo od sebe“ jistě nedojde. Džin z lahve byl vypuštěn, sám od sebe asi zpět nezaleze.

Koncem 80. let minulého století jsme prohráli studenou válku, která téměř bezprostředně navazovala na 2. světovou válku. V našich hlavách jsme sice zvítězili, protože jsme se osvobodili z komunismu a nesvobody, ale podle vítězů ze Spojených států čas míru nenastal. Mysleli jsme, že válka skončila, ale kdeže... Vítězové chtějí i nadále vítězit. Jak je vidět, nechtějí mír a nikdy jej nechtěli. Prohráli jsme studenou válku a stali jsme se členy vojenské organizace, která šíří teror po celém světě. Tato kultura, již

hájíme, vyznává heslo „Máš problém? Hod' na něj bombu!“ Od Hirošimy přes Hanoj, Bagdád, Kábul i Bělehrad. Chceme-li tedy spravedlivý soud nad vrahy z Oděsy, musíme nejdříve zase prohrát válku - nebo z ní vystoupit. Ostatně to, co se stalo tam, se lehce může stát i nám. Jde o postupy bohatě vyzkoušené v zemích Latinské Ameriky. Paravojenské jednotky mohou páchat jakákoliv zvěrstva, zatímco jejich zřizovatel, vláda té které země, řízená tajnou službou Spojených států, si myje ruce. To, co by si nemohly dovolit vládní jednotky, je těmto „vlastencům“ povoleno. Tak se znásilňovalo, upalovalo a vraždilo v Salvadoru, tak se znásilňuje, upaluje a vraždí na Ukrajině. Naši přátelé z USA vědí velmi dobře, jak se to dělá.

Pavel Letko (*1962 v Ústí nad Labem, žije v Praze)

Před rokem 1989 jako nestraník pracoval v technických oborech, mezi lety 1990 a 2004 podnikal v oblasti technického zařízení budov, po ukončení podnikání pracuje v nemocnici jako technik v témže oboru. Od „Sarajevského atentátu“ do roku 2002 byl členem ODS a od stejného roku zastupitelem za stranu Demokraté Jana Kasla. V současné době není členem žádné politické strany, je šéfredaktorem portálu www.e-republika.cz.

Jaroslav Bašta

Ukrajina a EU – smutný příběh selhání elit

V historii platí jedna poučka týkající se revolucí: o tom, zda byla revoluce úspěšná, rozhoduje teprve úspěch či neúspěch režimu, který převrat vynesl k moci. Zda z hlediska politického a ekonomického jde o pokrok oproti předchozímu stavu, nebo naopak ke změně k horšímu. Je takovým obecným zvykem používat pro neúspěšné převraty označení puč.

Tento název je na místě, pokud po změně vlády nedošlo k výměně politických elit. V tomto ohledu představuje Ukrajina v rámci postsovětského prostoru současně unikát i odstrašující příklad. Ve skutečnosti tam k výměně elit po rozpadu Sovětského svazu nikdy nedošlo. Jen do poloviny devadesátých let komunistickou nomenklaturu vystřídali její komsomolští odchovanci. Ke smůle této druhé nejrozlehlejší evropské země navíc byli všichni z jednoho hnízda – z krajského výboru Komsomolu v Dněpropetrovsku. Tajemníky tam byli Viktor Juščenko, Viktor Janukovič, Julia Tymošenko a mnozí další. Sešikoval je jejich bývalý stranický šéf – Pavel Lazarenko, který se nejprve stal ukrajinským premiérem a pak vězněm v USA. Julie Tymošenková poté přejmenovala Blok Pavla Lazarenka na Blok Julie Tymošenkové a vydala se v jeho stopách. Jen to vězení nebylo americké, ale ukrajinské.

Důsledky tohoto vývoje jsou tragické. Sovětský styl vládnutí na všech úrovních přežívá na Ukrajině dodnes, hrubý domácí produkt na obyvatele od roku 1991 neustále klesá a s tím i životní úroveň obyvatel. Když už měl ukrajinský stát nakročeno k ekonomickému kolapsu, část oligarchů uviděla východisko ve vyvolání občanské války. Zachovali se docela logicky – lupiči také s oblibou zapalují domy, aby zkomplikovali vyšetřování. Svou roli samozřejmě sehrál útok Janukovyčova klanu na majetky ostatních majitelů Ukrajiny. Ti potom za pomoci nájemných demonstrantů (jak se dnes ukazuje, mnozí z nich měli kriminální minulost) zorganizovali velmi násilný puč, který nazvali revolucí na Majdanu.

Na této historii mě však nejvíc zaráží přístup Evropské komise a potažmo celé EU . Ta se rozhodla prosadit asociační dohodu s Ukrajinou za každou cenu. Příslušní úředníci nebrali v úvahu velmi negativní postoje Ruské federace k této otázce a už vůbec nevážili bezpečnostní rizika s tím spojená. (Bývalý ukrajinský premiér Nikola Azarov několikrát veřejně obvinil eurokomisaře Štefana Fülleho z politického vydírání kvůli jeho výhrůžkám převratem, pokud jeho vláda asociační dohodu neodsouhlasí). Ignorovali nejen deklarované ruské národní zájmy, ale neuvažovali ani o tom, že dnes je Ruská federace schopna je prosazovat silou.

Současný ekonomický a politický rozvrat Ukrajiny, krvavá občanská válka na východě, ztráta Krymu, posílení moci oligarchů a postupná fašizace těžce zkoušené země a hrozba válečného konfliktu EU s Ruskou federací je paradoxně důsledkem snahy o rozšíření prostoru stability, prosperity, demokracie a dobrých mravů. Bohužel, je v tom nepříjemná dějinná logika – k čemu jinému mohla vést nesvatá aliance lupičů s více než dvacetiletou úspěšnou praxí na ukrajinské straně a namyšlenými hlupáky odkojenými principy politické korektnosti na straně EU? Nejhorší na tom je, že pod vedením současných evropských politických elit se zdá osud Ukrajiny být pouhou skromnou ukázkou rozvratu, který v blízké budoucnosti čeká celou Evropskou unii. Atentáty v Paříži a Bruselu už naznačily, jakým nebezpečím budeme muset čelit. Takže na otázku: „Jaký je dnes rozdíl mezi Ukrajinou a EU?“ můžeme klidně odpovédět „Asi tak čtyři nebo pět let...“

Jaroslav Bašta (* 15. květen 1948 Plzeň) je český politik a diplomat, původním povoláním archeolog, za normalizace disident a signatář Charty 77, v 90. letech 20. století poslanec Poslanecké sněmovny za ČSSD, v letech 1998–2000 ministr bez portfeje, pak velvyslanec a diplomat.

Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze studoval v letech 1967–1970 historickou archeologii. Zde se angažoval ve studentském Hnutí revoluční mládeže, za což byl v roce 1970 zatčen a v roce 1971 odsouzen na 2,5 roku. Byl ale propuštěn již v roce 1972. Až do roku 1988 pracoval u státního podniku Stavby silnic a železnic jako dělník. A v roce 1988–1989 jako technik. V prosinci 1976 podepsal Chartu 77 a aktivně se podílel na práci v disentu. V osmdesátých letech byl vědecky činný v archeologii, napsal přes 130 odborných článků a studií v prestižních československých i německých časopisech.

Po sametové revoluci se zapojil do politického života. V letech 1990–1991 byl náměstkem ředitele tajné služby a v letech 1991–1993 předsedou Nezávislé komise FMV (tzv. lustrační komise). Ve volbách v roce 1996 byl zvolen do poslanecké sněmovny za ČSSD. Zasedal ve výboru pro obranu a bezpečnost jako jeho místopředseda a ve výboru organizačním. Byl rovněž předsedou komise pro kontrolu BIS. Mandát ve sněmovně obhájil ve volbách v roce 1998. V letech 1998–2000 působil jako ministr bez portfeje ve vládě Miloše Zemana. Po odchodu z ministerského postu zastával ještě po několik měsíců post člena sněmovního výboru pro obranu a bezpečnost. Na poslanecký mandát rezignoval v září 2000.

V letech 2000–2005 působil coby velvyslanec v Ruské federaci a pak v období let 2005–2006 jako náměstek ministra zahraničních věcí. Následně byl v letech 2007–2010 velvyslancem na Ukrajině.

Tereza Spencerová

Irák, Sýrie – a Ukrajina: historické paralely

Vystoupit na téma Ukrajiny před hosty, kteří toho o Ukrajině dozajista často vědí víc než já, je trochu ošidné, a vzhledem k pořadí příspěvků bych nerada také zasahovala do témat ostatních. A tak bych se vrátila k samotným kořenům celé krize a k paralelám, o nichž se podle mého – bohužel – málo mluví. A pro tyto paralely je třeba se vrátit do Sýrie v roce 2011. Brzy jistě pochopíte proč.

Bylo nebylo, ale v obecném povědomí na Západě se díky politikům a snaživým médiím ustálil obrázek, podle něhož krizi v Sýrii nastartovaly pokojné prodemokratické protesty z poloviny března 2011. Vláda diktátora Asada na ně zareagovala brutálním násilím a někdy od července 2011 už očití svědkové, oběti, média i protagonisté tzv. občanské společnosti hlásí fakticky jen to, že vládní síly občany vězní bez soudu, mučí je a klidně proti nim nasazují i těžké dělostřelectvo a zapomínat se rozhodně nesmí na barelové bomby.

Dostupné informace tvrdí, že USA zpočátku nevěděly, jak se k syrské krizi postavit, neboť protichůdných názorů v Bílém domě i Kongresu se střetávalo až příliš. Problém „rozsekl“ – a oficiální linii stanovil – v červenci 2011 až americký velvyslanec v Damašku Robert Ford svým dopředu prý neschváleným výletem do Hamá, kde otevřeně podpořil protivládní síly, aniž by ovšem tehdy ještě rozdával aktivistům bonbony a sušenky. V srpnu se pak Barack Obama přidal k evropským politikům prohlášením, že Asad „musí čelit realitě, v níž syrský národ plně odmítl jeho režim“ a „odstoupit“. Následovaly západní sankce proti Sýrii, chaotické utváření „autentických“ opozičních sil s pozoruhodným pozadím, které ze zahraničí říkaly to, co chtěli západní politici slyšet, a když se tyto zákulisní hry začaly podle očekávání „šmodrchat“, nezbylo než udržovat „nativ“ tím, že se Asad onálepkuje za Hitlera, byť ještě pár let předtím byl pro USA „drahým přítelem“...

Tento obrázek je sice pravdivý, vychází ale z poněkud nepravdivých premis, přinejmenším v tvrzení, že na počátku všeho byly jen „pokojné prodemokratické demonstrace“. Ještě v květnu 2011 se přitom některá „odvážnější“ (nebo prostě tehdy ještě jen čestná?) západní média omlouvala svým divákům za to, že jim ukazují „demonstrace v Sýrii“, které se v Sýrii vůbec neodehrály, a že to tak slavné není ani s oněma „holýma rukama“ protivládních sil.

Je faktem, že v syrské společnosti vládlo už několik let silné napětí vyvolané katastrofálním suchem, které do měst vyhnalo bezpočet rolníků, a syrská policie na počátku března 2011 zatkla a surově zbila několik studentů, kteří v Dará'a na jihu země popisovali zdi protivládními hesly. Vzápětí se v tamní mešitě začali scházet lidé skandující – očividně pod vlivem revolt arabského jara – hesla typu „Bůh, Sýrie, svoboda!“ Policie proti nim údajně nasadila vodní děla, obušky a při ostré střelbě do davu při rozhánění demonstrace zabila tři její účastníky. Argumentovalo se přitom, že protivládní aktivisté ničí automobily a drancují i jiný soukromý majetek, čímž vyvolávají „chaos a nepokoje“.

Vzápětí ale vláda ustoupila a v rámci gesta dobré vůle navrhla propuštění uvězněných studentů. To už ale v rámci nepokojů bylo zabito sedm policistů a vypáleny budovy soudu a regionálního vedení strany Baas. A počátkem dubna už „mírumilovní aktivisté“ vyzbrojení i samopaly a kulometry při léčce zabili nejméně dvě desítky vládních vojáků, kteří směřovali do Dará'a. Některé zdroje přitom mluví ale až o šesti desítkách zabitých vojáků a je zajímavé, že tento masakr zůstával dlouho vlastně utajovaný – rebelové se ke svým ozbrojencům nechtěli hlásit, aby si uchovali image „pokojných demonstrantů s holýma rukama“, zatímco vláda v Damašku zase nechtěla přiznat, jak je slabá a na vývoj situace nepřipravená. Mimochodem, už v té době některé lidskoprávní organizace upozorňovaly na to, že se válečných zločinů proti civilistům dopouštějí i ozbrojené opoziční skupiny, a třeba Human Rights Watch ve svém „otevřeném dopisu“ lídrům protiasadovského boje v březnu 2012 připomněla, že se „ozbrojené opoziční elementy dopouštějí zločinů vůči stoupcům vlády, a to včetně únosů, poprav a sektářských útoků proti šíitům a alávitům“.

Bašár Asad se pokusil už v létě 2011 situaci zklidnit výměnou regionálního vedení a propuštěním studentů, jejichž zatčením vše – přinejmenším formálně – začalo, a k tomu navrhl řadu reforem, včetně vytvoření nové vlády, odvolání mimořádného stavu, zrušení nejvyššího bezpečnostního soudu, rozsáhlé amnestie a nově vyhlášení práva občanů na pokojné demonstrace. Bylo ale už pozdě. „Pokojní demonstranti“ se zbraněmi v ruce už kromě Dará‘a obsadili i další města a vláda zahájila „vojenskou operaci“ k obnově mocenské kontroly. Zároveň se zprávami o zabitých protivládních aktivistech se ale dál objevovaly zprávy o zabitých vojácích, přičemž kdo na demonstracích střílí jak do aktivistů, tak i na vojáky, nebylo přesně známo. Západní média zabité vojáky zhusta připisovala státní tajné policii, která prý tím trestala jejich neochotu střílet do neozbrojených lidí, ale tento „nativ“ byl neudržitelný, jak už dávno shrnul přední americký expert na Sýrii Joshua Landis. „Západní média a analytici nechtějí uznat, že se ozbrojené složky aktivizovaly. Upřednostňují prostoduchý příběh o dobrých stojících proti těm špatným. Není pochyb, že drtivá většina opozice byla mírumilovná a střetla se se smrtícími vládními silami a odstřelovači. Nicméně se člověk musí zamyslet, proč tento příběh nemohl být dovyprávěn, aniž by se přitom tak zakrývala realita – že svou roli sehrály i elementy, jejichž program mírumilovný nebyl.“ CNN třeba v srpnu 2011 citovala nejmenovaného prominenta protivládní opozice, podle něhož má syrská státní televize pravdu, když tvrdí, že vojenské posádky i policejní stanice byly přepadávány „skupinami ozbrojené a organizované opozice“. Podle onoho zdroje například v Hamá vojáky pobili „syrští bojovníci z Iráku, kteří se přidali k protivládnímu boji“. O čtyři roky později už by se nejspíš příslušnost těchto „neznámých“ džihádistů dala připsat buď Al Kajdě nebo rovnou (tehdy) rodícímu se Islámskému státu.

Co následovalo, je všeobecně známé. Stejně jako v Iráku nebo v Libyi západní média a politici realitu znali, upřednostňovali ale jednodušší „vyprávěnku“ o Asadovi coby čirém zlu, navíc pěkně zabalenu do manter o nutnosti chránit lidská práva a prosazovat demokracii. Přesně totéž přitom platí i pro kyjevský Majdan – snaha vykreslit svrženého prezidenta Janukovyče v nejčernějších barvách vedla k potlačení reality nejen ohledně

toho, kdo že to vlastně střílel a zabíjel na Majdanu, ale i otázky, co v praxi znamená, když se legalizují ozbrojené banderovské skupiny, z nichž jsou dnes už plně bojeschopné prapory, proč není stále oficiálně znám viník katastrofy malajsijského boeingu nad Donbasem nebo proč dodnes nebyli potrestáni pachatelé masakru v Oděse... Nikoli náhodnou bude i podobnost mezi Robertem Fordem a jeho výletem k protivládním silám v Hamá a Victorií Nulandovou, která lidem na Majdanu rozdávala cukrátky, zatímco John McCain v Kyjevě předával své „bojové pozdravy“ a v Sýrii se jen rok předtím nechal fotografovat s „bojovníky za svobodu“, takto členy Islámského státu, kteří se podíleli na únosu desítek libanonských šíitských poutníků...

Mimochodem, pokud lze vidět jasné paralely mezi Irákem, Libyí a Sýrií a Ukrajinou, znamená to, že „vrchní velení“ Západu už nerozlišuje mezi Blízkým východem a Evropou? A pokud se v Iráku a Sýrii v rámci „budování demokracie“ mohl zrodit Islámský stát a stovky tisíc islamistů v útěku před Bašárem přes Turecko zamířily do Evropy, lze podobný radikální vývoj očekávat i na Ukrajině, ze které se nyní v rámci bezvízového režimu vyvalí do Evropy miliony lidí, včetně nejrůznějších banderovců? Nebo snad lze konstatovat, že další vývoj jednání kolem případného konce války v Sýrii může naopak být vodítkem i pro případné řešení ukrajinské krize?

Tereza Spencerová (nar. 1965), novinářka. Po Fakultě žurnalistiky UK působila v ČTK, mimo jiné i jako korespondent pro blízký východ v Káhiře, později v české redakci časopisu Reader's Digest Výběr. Pro časopis Reflex psala pravidelné sloupky, přeložila knihu amerického transsexuála Leslie Feinberga *Pohlavní štvanci (G plus G, 2000)*, několik let spolupracovala s časopisem *Mladý svět* a *Mf Plus*. V současnosti je editorkou Literárních novin.

Petr Žantovský

Válka na Ukrajině a česká média

O reflexi českých médií v souvislosti s událostmi na Ukrajině jsem psal už dvakrát. Nejprve šlo o obsáhlou přednášku na konferenci Unie českých spisovatelů u příležitosti krymského referenda o připojení k Ruské federací¹, podruhé o příspěvek k semináři a sborníku s názvem *Rusko včera, dnes a zítra*². V obou analýzách jsem si všiml postoje českých novinářů a tzv. mainstreamových médií k současnému fenoménu opětovného geopolitického vzepětí Ruska, protože jsem tehdy – psal se rok 2014 – měl za to, že u kořene většiny odmítavých reakcí takzvaných českých mediálních elit je doopravdy postoj k samotnému Rusku.

Dlouho to tak, popravdě, i vypadalo. Novináři se zevrubně zabývali jednotlivými slovy i skutky ruského prezidenta Vladimíra Putina a hledali v nich jednoduché paralely zejména se sovětským obdobím dějin této země. Komentátoři tvrdili, že rostoucí vliv Ruska je průvodním jevem jeho světovládných úmyslů. Využívali k tomu namnoze až bizarně triviální manipulační triky a techniky, především zamlčování části informací a nadhodnocování významu informací jiných, významově konformnějších propagandistickému zájmu. Že šlo o ryzí propagandu, nebylo pochyb nikdy, už od prvních dnů Majdanu a svržení prezidenta Janukovyče. Možná tehdy ještě nebylo úplně zřetelné, kdo za tou propagandou stojí. Ty pochybnosti zasely ukrajinské události posledních let, zejména oranžová revoluce roku 2004, která přinesla vzestupy a pády tak roztodivných politických figur jako byl prezident Juščenko či premiérka Tymošenková, u nichž nikdy nebylo úplně zřejmé, jaké jsou jejich skutečné vazby na Moskvu či západní mocnosti. V současné fázi konfliktu za slovenskou východní hranicí už je naopak zcela jasné, o jaké zájmy v geopolitickém smyslu jde a kdo tedy má

1. Dostupné na: <http://www.mediasres.cz/politika/1894-petr-zantovsky-krym-a-ceska-media-selhani-zurnalistiky.htm>

2. Seminář se konal 21. 8. 2014 v prostorách Jazzové sekce v Praze, sborník vyšel v nakladatelství Medias Res v r. 2014 pod ISBN: 978-80-87957-04-2

zájem na jakém typu a obsahu propagandistického působení. Jinými slovy: kdo je kdo v tom, co na první pohled nese podobu protiruské propagandy.

Jistě na úvod nezapomínáme ani na skutečnost, že v kolizních situacích jako je ta ukrajinská (ale i syrská, turecko-kudská atd.) se naplno projevuje propaganda obou či všech stran konfliktu. Připomeňme, že slovo „propaganda“ je svým původem bezpříznakové, až události 20. století mu daly hanlivý nádech. Slovo samo ale pochází z latinského „propagare“, tedy šířit víru. Katolická elita myslela na masovou (dnes bychom řekli mediální) propagaci svých myšlenek nejpozději od 17. století.³ Na propagandě jako takové tedy z podstaty není nic zásadně špatného a nepřijatelného. Jedna zájmová strana vysvětluje své postoje a činy jednak příslušníkům vlastního tábora, aby upevnila jejich loajalitu, jednak příslušníkům opačného tábora, aby je zviklala v jejich protichůdném přesvědčení. Děje se to tedy samozřejmě i z Kremlu ve směru na západ, Donbasem počínaje a Prahou zdaleka nekonče.

U ruské propagandy je ale jedna výhoda: je velice snadno čitelná a identifikovatelná, protože je zjevně a transparentně provázána se státem a provozována na stát navěšenými institucemi typu Russia Today či Sputnik News. Televize Russia Today vzešla z oficiální státní agentury Novosti a dodnes je subvencována ze státních prostředků.⁴ Jistou úsměvnou okolnost najdeme i při pohledu do tiráže Sputnik News. Internetový Sputnik byl zaregistrován ve Federální dozorčí službě ve sféře spojů, informačních technologií a hromadných komunikací 17. listopadu roku 2014.⁵ Obě jmenovaná média mají nepochybný propagandistický obsah, vyjadřují státní politiku Ruské federace a jsou namířena především k publiku v zahraničí. V tomto smyslu je jejich statut i působení obdobné jako u médií typu Voice of America⁶, Deutsche Welle⁷ nebo třeba Český rozhlas 7 – Rádio Praha⁸. Ve všech případech jde o média založená a financovaná státem s cílem šířit

3. ILOWIECKI, M. T., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. Praha: UJAK 2008. ISBN 978-80-86723-50-1, s. 15.

4. Více: <https://www.rt.com/>

5. Více: <http://cz.sputniknews.com/docs/about/index.html#ixzz45PgZ2ldf>

6. Více: <http://www.voanews.com/>

7. Více: <http://www.dw.com/en/top-stories/s-9097>

8. Více: <http://www.radio.cz/cz/static/o-radiu/kontakt>

pozitivní obraz své země v zahraničí. Jde o takzvanou bílou, neboli zcela jasnou a transparentní propagandu.

Trochu jiný případ je Rádio Svobodná Evropa / Rádio Svoboda. Toto médium bylo založeno jako de iure nestátní podnik, ale z rozhodnutí Kongresu USA. U jeho zrodu stála tzv. Národní rada pro svobodnou Evropu (National Committee for a Free Europe), kterou v roce 1949 založil tehdejší ředitel CIA Allen Welsh Dulles. Rádio Svobodná Evropa bylo a je po celou dobu své existence financováno z amerických státních zdrojů. Teoretikové propagandy stanici uvádějí jako typický příklad „šedé propagandy“⁹, tedy takové, která se tváří jako nestranný a nezávislý zdroj relevantních a objektivních informací, ale ve svém jádru slouží jako propagandistický nástroj, takže jeho sdělení je nutné chápat touto optikou.

O „nestrannosti“ této stanice svědčí dobře jeden poměrně aktuální případ. Ruský opoziční novinář Andrej Babickij, který pracoval pro RFE/RL v Praze a byl zastáncem práva Čechenců na nezávislost na Rusku, byl v roce 2014 propuštěn z RFE/RL, protože obhajoval proruský separatismus na východní Ukrajině a právo na sebeurčení obyvatel Krymu a Donbasu.¹⁰

V aktuálních souvislostech působení českých médií už ale stále častěji narážíme na tzv. černou propagandu. Ta bývá zpravidla definována jako propaganda, která předstírá, že je ze spřáteleného zdroje, ale je ve skutečnosti od protivníka a jejím cílem je oklamat publikum. Jozef Ftorek dodává, že „černá propaganda používá věrohodně znějících dezinformací a lží. Jejich smyslem je zasít v táboře protivníka nedůvěru, nejistotu a chaos.“¹¹ Jak to vypadá v našem reálu? Média se jen hemží osobami a institucemi, které mají vypadat jako věrohodní představitelé našich vlastních domácích zájmů, ale jejich skutečný účel je docela jiný. Identifikovat je lze poměrně snadno, když si rozklíčujeme vazby, které dané osoby a instituce mají jednak mezi sebou, jednak na společné partnery v domácí politice – a pak především v zahraničí, u rozmanitých inspirátorů a často také zaměstnavatelů.

9. Více BITTMAN, L. *Mezinárodní dezinformace*. Praha: MF 2000. ISBN: 80-204-0843-6

10. Zdroj: http://www.lidovky.cz/babickij-rusove-na-krymu-se-konecne-dockali-pomoci-moskvy-pms-/zpravy-svet.aspx?c=A150313_224800_in_zahranici_ele

11. FTOREK, J. *Public relations a politika*. Praha: Grada Publishing 2010. ISBN 8024733765, s. 49.

Několik příkladů. Velmi často se v českých médiích vyskytují zástupci údajného think-tanku Evropské hodnoty. Na obrazovce České televize nejčastěji vídáme ředitele Evropských hodnot Radko Hokovského, bývalého stážistu u Josefa Zieleniece v Europarlamentu a absolventa školení na Pražském institutu bezpečnostních studií (PSSI). U tohoto institutu se krátce zastavme. Vznikl v roce 2002 za asistence tehdejšího prezidenta Havla (však se na svých stránkách pyšní kolektivním fotoportrétem pořízeným spolu s ním v prostorách firmy). Z aktuálních projektů a publikací PSSI stojí za všimnutí třeba studie Security Sector Reform in Ukraine či (ještě lépe) The Pro-Russian Disinformation Campaign in the Czech Republic and Slovakia nebo Friends of Ukraine Network.¹²

U jména bývalého ministra zahraničí Josefa Zieleniece, toho, jenž odstartoval v roce 1997 akci zvanou „Sarajevský atentát“, se krátce zastavme. Nacházíme ho totiž v řadě dalších synergicky působících propagandistických aktivit. Jedna z nich, fungující pod akademickým pláštěm, nese název New York University Prague¹³. Jejím ředitelem je bývalý Havlův poradce Jiří Pehe, zmíněný Josef Zieleniec je veden v seznamu jejich pedagogů. Stejně jako například Jan Urban, bývalý představitel Občanského fóra, Monika Pajerová, šéfka sdružení Ano pro Evropu a mnoha dalších politických aktivit typu Impuls 99, Děkujeme, odejděte či Cesta změny, dnes též poradkyně ministra kultury Hermana, Tomáš Němeček, bývalý novinář z Respektu, Tomáš Klvaňa, dříve koordinátor vládní komunikace programu protiraketové obrany, kam ho navrhl tehdejší ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. Dnes je Klvaňa viceprezidentem pražské pobočky Aspen Institute, což je instituce, kterou financují americké zdroje, její činnost u nás zahajovala Madeleine Albrightová, politicky prosadil Karel Schwarzenberg a založení zafinancoval Zdeněk Bakala. Klvaňa je také autorem slavné myšlenky, že „Rudá armáda v roce 1945 Československo neosvobodila, ale dobyla“¹⁴. Je zde ovšem také Václav Bartuška, vládní zmocněnec pro otázky energetické

12. <http://www.pssi.cz/special-projects>

13. <https://www.nyu.edu/global/global-academic-centers/prague/about-us/staff.html>

14. <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Tomas-Klvana-pro-PL-Ruda-armada-nas-v-kvetnu-1945-dobyla-Neslo-o-osvobozeni-367135>

bezpečnosti, a ovšemže také autor slavného prohlášení, že „pokud se jim (míněno proruským separatistům) postavíte rychle čelem, jako to udělali třeba v Oděse, kde je prostě upálili, nebo v Dněpropetrovsku, kde je prostě zabili a pohřbili u silnice, tak máte klid. Když to neuděláte, tak máte válku.“¹⁵

V poslední době se čím dál častěji v médiích ukazuje taktéž relativně mladý institut s názvem Europeum, jehož předsedou správní rady je Pavel Telička. Jednou z aktivit Europea je například projekt s názvem „Posílení bezpečnosti občanů aktivních ve veřejném prostoru na Krymu a podpora jejich kontaktů s ostatními částmi Ukrajiny a Českou republikou.“¹⁶

Mimořádně zajímavou postavou v tomto kontextu je bývalý diplomat Petr Kolář. Mnozí si jistě vzpomenou, že to byl právě on, kdo fakticky rozpoutal již zmíněný „Sarajevský atentát“ (tehdy byl podřízeným právě Josefa Zieleniece). Kolář se v poslední době velice často veřejně vyjadřuje k otázkám mezinárodní politiky, zejména kritický je samozřejmě k ruské roli v ní. V dubnu 2015 se stal předsedou dozorčí rady Iniciativy pro evropské hodnoty, kterou s ním založili například bývalý europoslanec Libor Rouček, bývalý eurokomisař Štefan Füle nebo někdejší studentští aktivisté Šimon Pánek a Jan Bubeník. Mezi hlavními figurami iniciativy najdeme třeba i Tomáše Halíka a Martina Putnu. Plodem této iniciativy je samozřejmě svrchu zmíněný stejnojmenný think-tank. Kolář nepokrytě připouští, že chystá návrat do vrcholné politiky. Vzhledem k faktu, že většinu svých veřejných vystoupení Kolář směřuje proti osobě stávajícího prezidenta republiky Miloše Zemana, je nanejvýš pravděpodobné, že funkce, o kterou bude Kolář zanedlouho usilovat, je právě post hlavy státu.¹⁷

Nu, a abychom tu personální unii zaokrouhlili, pak je dobré se podívat na tým kolem relativně nedávno ustavené iniciativy Svobodu médiím! V jejím čele najdeme nejen Hanu Marvanovou, bývalou předsedkyni Unie svobody, ano, té strany, která se zrodila jako důsledek „Sarajevského atentátu“, ale také třeba Tomáše Klvaňu, mezi podporovateli, prezentovanými

15. <http://neolivni.cz/diplomat-bartuska-nemejte-iluze-putin-se-na-ukrajine-nezastavi/>

16. <http://www.europeum.org/articles/detail/115/posileni-bezpecnosti-obcanu-aktivnich-ve-verejnem-prostoru-na-krymu-a-podpora-jejich-kontaktu-s-ostatnimi-castmi-ukrajiny-a-ceskou-republikou>

17. <http://nazory.euro.e15.cz/rozhovory/byvaly-diplomat-kolar-mozna-me-to-vcucne-a-stanu-se-politikem-1183285>

v materiálech aktivity, vidíme opět plejádu známých tváří: Tomáše Halíka, Karla Schwarzenberga a samozřejmě též Petra Koláře.¹⁸ Hlavním cílem Svobody médiím je – podle jejich prohlášení – prosadit zákon, který „posílí nezávislost veřejnoprávních médií na politických stranách“¹⁹, což má v praxi mít podobu změny obsazení Rad těchto médií – už by je napříště nevolila Poslanecká sněmovna, ale byli by vysílání organizacemi jako je FITES, ARAS, Syndikát novinářů a podobně, což jsou, jaká náhoda, organizace sloučené v aktivitě Svobodu médiím! Jakou svobodu a pro koho tato aktivita tedy požaduje, je zřejmé.

Proč vlastně tato kádrová inventura? Plynou z ní dvě základní zjištění, která dobře nasvěčují zázemí protiruské propagandy provozované v masovém měřítku v českých mainstreamových médiích. Předně jde o aktivity iniciované, či alespoň inspirované, a nepochybně mnoha způsoby navázané na zájmy Spojených států jako bezprostředního protihráče Ruska v dnes probíhající nové studené, či jak se říká: hybridní válce. A druhé zjištění: tato protiruská propaganda má i vnitropolitickou dimenzi. Je bezprostředně namířena proti dnešnímu prezidentovi Zemanovi, zpochybňuje jeho osobu, a tím i mandát, který získal v první přímé volbě hlavy státu. Jde tedy zjevně o útok na pluralitní volební systém jako základ demokratického uspořádání země. Kdybych chtěl užít poněkud nadsazeného výrazu, pak by se hodil „státní převrat“.

Není to ovšem první pokus téhož druhu. Je to už víc než 15 let, kdy se o něco podobného pokusili titíž aktéři. Šlo o tzv. krizi v České televizi. Tamní zaměstnanci, namnoze ti stejní, kteří dnes sekundují propagandistickým snahám výše uvedených aktivit, využili záminku v podobě volby nového ředitele ČT, obsadili prostory televize, vysílali pirátské vysílání v rozporu se zákonem, a byli při tom slovně i fyzicky podporováni opět známými osobami – Hanou Marvanovou, Karlem Schwarzenbergem, Jiřím Pehe, Josefem Zieleniecem, a také tehdejším prezidentem Václavem Havlem.²⁰ To jeho odkaz je pomyslným svorníkem snah zpochybnit volební demokratický

18. <http://www.svobodumediim.cz/podporovatele/>

19. <http://www.svobodumediim.cz/>

20. http://zpravy.idnes.cz/vyroci-krize-v-ceske-televizi-dki-/domaci.aspx?c=A151201_191423_domaci_cen

systém a zavést elitokracii. Kdo by měli být členy této elitokracie, jsme ukázali, myslím, dost jasně.²¹

Jestliže tedy dnes mluvíme o protiruské propagandě, nesmíme zapomínat na to, že Rusko je namnoze využíváno jen jako zástupný strašák, ale propagandistům v našich mainstreamových médiích jde v základu o docela jiné věci.

Literatura:

BITTMAN, L. *Mezinárodní dezinformace*. Praha: MF 2000. ISBN: 80-204-0843-6

BITTNER, W. *Dobytí Evropy Amerikou*. Praha: Nakladatelství Jaro 2014. ISBN 978-80-904423-4-4

BRÖCKERS, M. SCHREYER, P. *My jsme ti dobří*. Praha: Nakladatelství Jaro 2014. ISBN 978-80-904423-5-1

FTOREK, J. *Public relations a politika*. Praha: Grada Publishing 2010. ISBN 8024733765

ILOWIECKI, M.T., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. Praha: UJAK 2008. ISBN 978-80-86723-50-1

Kol. autorů: *Rusko včera, dnes a zítra, sborník z konference*. Praha: Medias Res 2014, ISBN: 978-80-87957-04-2

Kol. autorů: *Záměrně plochá diskuse o ukrajinské krizi*. Praha: IVK 2014. ISBN 978-80-87806-09-8

ŽANTOVSKÝ, P. *Mediální manipulace a krize v ČT v roce 2000*. Praha: IVK 2015. ISBN: 978-80-87806-97-5

21. Více ŽANTOVSKÝ, P. *Mediální manipulace a krize v ČT v roce 2000*. Praha: IVK 2015. ISBN: 978-80-87806-97-5

Doc. mgr. Petr Žantovský, Ph.D. (nar. 15. 5. 1962 v Pardubicích)

Absolvoval Fakultu žurnalistiky UK Praha, 1988 (mgr.), obhájil dizertační práci z oboru Teorie a dějiny žurnalistiky na Filozofické fakultě Katolické univerzity Ružomberok (Ph.D.), habilitoval se v oboru Masmediální studia na Panevropské vysoké škole v Bratislavě (2015).

V 90. letech působil nejprve jako novinář (deník Práce, týdeník Reportér a poté knižní vydavatel (šéfredaktor nakl. Melantrich, ředitel vydavatelství Votobia Praha). Od konce 90. let se věnoval veřejné činnosti (místopředseda Syndikátu novinářů, poradce předsedy Poslanecké sněmovny, člen Rady pro rozhlasové a televizní vysílání atd.). V akademické sféře působí už skoro 15 let. V současnosti působí jednak na Vysoké škole ekonomické (kabinet ekonomické žurnalistiky), jednak je vedoucím katedry komunikace na Vysoké škole mezinárodních a veřejných vztahů v Praze.

Napsal víc než desítku knižních rozhovorů s předními osobnostmi české politiky a kultury (V. Klaus, M. Zeman, J. Potměšil, E. Urbanová, O. Vávra a další), a také několik publikací o médiích (Média na pranýři – 2004, Hovory o médiích – 2005). Odborně se zabývá především mediální manipulací (Manipulace v médiích – spolu s T. Ilowieckým, 2008) a nejnovější historii českých médií (Česká politika a média po r. 1989, 2013, Mediální manipulace a krize v ČT v roce 2000, 2015).

Jan Petránek

Všechno souvisí se vším

Milí přátelé, já vás zdravím, nevím, proč bych jsem tu byl prve nazván zlatým hřebem, když už jsem spíš hřebem rezavým a takovým, co se spíš už zajímá o to, kdy bude zlevněná kremace, po všech těch problémech, co jsem v posledních dvou, třech letech zažil. Dva infarkty, potom tři operace rakoviny a trvalá bronchitida, která mně nedovoluje dýchat. Ale co mě samozřejmě nejvíc trápí, je to, co se skrývá na téhle zeměkouli.

Než se vytvořil tak fantastický fenomén, který zřejmě slouží nám všem, a to je Wikipedie, tak ještě před sto lety se mohla, ještě za Rakouska – Uherska, pyšnit česká inteligence tím, co vytvářel T.G. Masaryk, a to byl Ottův slovník naučný. Tam nenajdete ani slovo Bratislava, a mluvím o tom posledním vydání z roku 1903. Pokusili jste se tam najít termín Ukrajina? To tam není, prostě v té době začátku 20. století se teprve konstitovala určitá etnika. Byli to Ukrajinci „Malorusové“, byli Rusové „Velkorusové“? To všecko bylo v procesu. Než se rozpadl Sovětský svaz, tak nejsilnější páteř vývoje toho obrovského regionu, který se stal Sovětským svazem, bylo, že Ukrajina a Rusko tvořily veliký základ hospodářského rozvoje. Třetina ředitelů všech možných institucí, od dolů až po medicínu, byli Ukrajinci. Ukrajinec byl hlavním šéfem v Zabajkalsku, kde bylo a dosud je největší uranové naleziště, a dosud je tam onen Hryhoryj ředitelem. To, co se dělalo na mnoha oblastech v Povolží, to znamená kontrola Volhy z hlediska hydroelektráren, to měli v rukou Ukrajinci. Před rokem jsem četl na znamenitém serveru, jmenuje se to www.stoletie.ru, že víc vědeckých kádřů Ukrajinců je v Rusku než v Ukrajině samotné. A ti jsou samozřejmě našťvaní na to, že někdo tak obrovským úsilím trhá od sebe Ukrajinu a Rusko, což kdyby bylo v pořádku, tak Evropa by dneska nebyla v té ekonomické situaci. Vezměte si například, co se stalo s pověstnými osmičkami: roku 1998 se hroutila ruská ekonomika a podrazilo to Jelcina, v letech 2007-2008 už byla světová krize. To se Američani a všichni bohatí včetně světové banky třásli, co udělá Peking, než bylo jasné, že Peking nebude hýbat s jüanem, a tudíž,

že nehrozí světová šlamastyka, super krize v měnových vztazích ve valutové oblasti, čili že se svět finančně nezhroutí.

Ale abych se vrátil k otázce dnešního programu: Ukrajina, separatisti, Don, Luhansk. Je to asi dva dny, kdy se odtamtud vrátil jeden můj kamarád, a říkal: „Honzo, když uvidíš celníky, ty staré, co mají ještě modré mundúry, tak ti berou úplatky. Ti noví, co mají červené mundúry, ti je neberou, ti se ještě bojí. A cesty jsou strašlivé.“ To co se tam stalo, tak to samozřejmě nejsou separatisti, to jsou domácí Rusové, a pokud budou zničeni, tak to je jako zničení Biafry v době, kdy se v Africe ta enkláva chtěla odtrhnout, aby mohla dělat lidštější politiku.

Jak k tomu vlastně došlo: Kreml se dozvěděl, že si CIA, FBI, nebo čerti ještě vědí kdo, chce vedle Sevastopolu zřídit vojenské zařízení, a to ještě dřív, než „majdanská“ vláda řekne Rusům: vám končí pronájem hlavní válečné základny. Už tehdy si tam stavěli takříkajíc hnízdečko. Umím si představit, že Putin, jak má dneska doma renomé, tak by ho asi vlastní generálové přišli rozšavlovat a utrhnout mu hlavu, kdyby dovolil, aby hlavní vojenská námořní základna Ruska padla tak, že by se nad ní tyčila vlajka Atlantického paktu.

To bylo v programu. Čili to hlavní je, že musel někdo v Rusku rozhodnout a mít plány. Pokud vás ta ruská problematika zajímá, najděte si Karagonova, byl to poradce nejprve u prezidenta Jelcina, poté poradce Putina, když si najdete stránku karaganov.ru, tak vám vyhodí deset jeho posledních velkých elaborátů. Je to analytik, který nešetří Kreml a kremelskou vládu, ale umí říct všechno úplně přesně. To poslední, co říká, je: kolik reforem mělo už Rusko od doby kdy se tedy stalo nesovětské, ale nově kapitalistické, kolik už se snažilo provést reforem, všecky selhaly. Všecky infrastrukturní projekty šly k čertu, ale jedna se podařila Putinovi, protože obětoval všechno ze strachu o to, co bude, a to reforma vojenská. Gorbačov měl pět miliónů vojáků. Teď má Putin sedm set tisíc vojáků. A tato nová vojenská struktura prožila jenom za poslední dva roky nemálo strategických rvaček pánů generálů, nejvyšších pánů v Rusku, a často to nebylo v zájmu státu, nýbrž kvůli tomu, že jedna skupina chtěla mít vrch nad tou druhou. Nebarveme si, že všichni chtějí jenom blaho národa. To není ani v Americe, ani v Rusku, ani v Číně, ale ani v Česku, ale to na mě neříkejte.

Ale toto když se povedlo Putinovi, tak se dá říct jedna věc. Dnes má Rusko na to, aby provedlo hlavní Putinův záměr, nebo strategickou myšlenku, a to je asymetrická obrana. To znamená mít dokonale na to, když dostanu přes hlavu útokem zvenčí, abych to tak oplatil, že se to útočníkovi nevyplatí. Čili princip asymetrické obrany znamená, já mám na to, abych se ubránil, ale zdaleka nemám na to, aby zaútočil. Takové ty řeči, že se Putin chystá na Pobaltí, Estonsko, to jsou hlouposti.

A umíte si představit, že tato země, která má obrovskou kapacitu domácího rozvoje, že tahleto země by se pouštěla do války, na kterou nemá a kterou by nutně Rusko prohrálo a že by vykrvácelo? Ale podívejte Putin, můžete mu nadávat, jak chcete, ale když si vezmete celou tu škálu vládců od cara: po carovi kdo to přišel? Vladimír Ilič, potom Stalin, potom přišla ta parta nezdárníků až to skončilo po Černěnkovi Gorbačevem. A v této době, kdy my jsme čekali, co tady u nás bude, bylo léto 89, ještě zbývalo pár měsíců, tak Gorbačov byl u Tien Siao Pchinga. A tam mu říkal, jak by to bylo krásné, kdyby se Čína odvázala a dala lidem svobodu, jak se o to pokoušel on v Rusku, a teprve pak by bylo to pole neorané pro ekonomický rozvoj. A Tien Siao Pching, který strašně rád kouřil Chesterfieldky a hrál ve volném čase mariáš, nebo co to bylo za karetní hru, tak ten říkal: Ale ne, napřed nesmí moc ve státě tu moc z ruky pustit a má dělat ekonomiku po svém. No a vidíte. Jestli mě z něčeho bolí srdce, tak je to taky z toho, že když vidím, jak my jsme od 1989 šli dolů, zatímco Čína šla nahoru, rozdíl je ve strategickém pojetí vývoje státu. A samozřejmě, že tenkrát Amerika strašným způsobem podcenila možnost Země nebeského středu, že může jít tak rychle nahoru. Ale zapomněli, že tam je pět tisíc let vývoje, zkušeností a vědomostí, jak vyvíjet společnost, a že se to nezapomnělo kvůli Mao Ce Tungovi. Čína hledá dneska třetí cestu, protože chce samozřejmě kapitalistický systém, který umí dát svobodu podnikání. Ale zároveň ví, že se musí snažit zacházet se sociálními nůžkami tak, aby se nerozevřely příliš. Vy víte, že v této situaci je v Číně obrovská spousta problémů, že jsou tam demonstrace, že jsou tam bolesti. Slyšeli jste termín „zomie“? Podívejte se na to. Zomie je obrovská oblast v jihovýchodní Asii, sto miliónů lidí, kteří nejsou nikomu podřízeni. Ti prostě neplatí daně, nedají své chlapy na to, aby šli do něčí armády, a to území se táhne od Indočíny, máte tam i kus

Sečuanu, až po Nepál. Ale to bych se dostal zase k tomu, kde je asi jeden z velikých zárodků, který se bude snažit jak Indočína tak Vietnam tak i Čína samotná i Indie mobilizovat. S tím, že to bude Indie, která bude svým způsobem předhánět i Čínu samotnou. Svět se takhle vyvíjí. Já o tomhle mluvím, i když bych měl mluvit více o Ukrajině a Sýrii, proto, že náš tisk vůbec někdy neví o tom, co se ve světě děje. Neví o tom, že nejspíš začne brzy válka, taková ta tichá, postupná - o Afriku. A že ta střední Afrika padne zřejmě v takové, bych řekl, vlašné obchodní válce za obět' Číně. To se prosím už víceméně splnilo.

To, co se bude vyvíjet na této planetě důležitého v oblasti celkové globální politiky, bude příště Latinská Amerika. Protože skutečně tam se něco příště bude odehrávat. A mezitím, když Amerika zjistila, že už neudrží Pax Americana, že už nemůže být hegemonem nad touto planetou, když vznikl BRIKS, tak bylo jasné, že Američani se chtěli hojit v duchu „kdyby tak šlo rozparcelovat to Rusko, to bychom si dali“. Za Jelcina devět hlavních provincií za Uralem vydávalo své vlastní peníze, ví se o tom? Těchto devět hlavních provincií vyjednávalo se západními leteckými společnostmi, aby odlákaly všechny peníze, které měla dostat Moskva za leteckou přepravu.

Ale vrátím se tedy k té Ukrajině a řeknu vám: Když si Putin vzal Krym a vzpomněl si na dějiny. „Kateřino II, tvůj kulhavý milenec Potěmkin roku 1783 dostal Krym do tvých rukou s tím, že německé princezně, tedy ruské carevně, už to nikdo nevezme“. Opakuji 1783. V té době ještě nestál Bílý dům ve Washingtonu a hlavní město vůbec nemělo ještě ve Spojených státech jméno. Washington se pojmenovalo až potom, když velký George krátce před tím, než nastoupilo nové století, se rozloučil se světem. Toto vezměte v úvahu, totiž že platí pořád souboj světa. Vezměte si teorii her. Teorie her znamená, já chci být silnější než ty. Někdy, a to každý, kdo hraje šachy, dobře ví, nejsilnější tah není ten, kdy já třeba postoupím věží nebo koněm, ale nejsilnější tah je ten, který zablokuje soupeři ten jeho nejbližší tah. Patrick Buchanan píše: Je ukrajinsko-ruská hranice strategicky důležitá pro Spojené státy? Ani v nejmenším. Je důležitá pro Německo? Ani v nejmenším. Je důležitá po Rusko? Osudově důležitá. Totéž si myslí třeba Jon Basil Utlay. Utlay je jeden ze šéfredaktorů amerických konzervativců. Je to člověk, který se narodil v Moskvě. Napřed mu Stalin poslal do Gulagu

tátu, potom mámu, pak on se dobrodružně dostal do Ameriky a vidí teď, jak strašnou chybu udělají Spojené státy, kdyby se chtěly pustit do křížku s Ruskem, protože se to nedá vyhrát. A Basil Utlay vysvětluje, proč. Proč je možné, že Putin v době, kdy na své tiskové konferenci ukazuje, že se zvedla laťka, pod níž je víc Rusů v oblasti pásu chudoby, bude pokračovat – i když ne moc – inflace. Utlay taky upozornil na to, že když poslední desetiletí dvacátého století vládl Jelcin, tak podle švédského ekonomického institutu privatizací Ruska, kde se kradlo stokrát víc než v Čechách za naší privatizace, tedy privatizací Ruska vznikly Rusku dvakrát větší ztráty než Sovětskému svazu za II. světové války. Jestli to Švédi spočítali dobře, tak lidi, co mají svědomí, by dneska večer neměli spát. Jde mráz po zádech z takového údaje.

Ale pak tedy rok 1998 – v časopise *The Economist* je Jelcin, jak úplně nahatý upaluje, protože rubl toho roku 1998 mu provedl to, co Zápotockému, když v roce 1953 říkal: nebude žádná měnová reforma, a pak krachovala naše koruna, tady ovšem vědomě – v Rusku k Jelcinovu překvapení. Pak to tedy předal Putinovi. Putin byl rozvědčík – ostatně který americký prezident nebyl ve vedení nebo úzkém kruhu CIA, než se dostal k moci – tedy člověk, který má nejlepší informace o své vlastní zemi a o světě vůbec. Putin dělal maximum, aby něco zachránil. Nepovedly se mu tři ministryně zemědělství – nepovedla se mu obrovská spousta ministrů, kteří by zachraňovali železniční provoz. Ruský pojem pro cesty pořád je bezdarožie, pořád slovo zimník není to, co nosíte v zimě na zádech, ale znamená to sibiřskou zamrzlou řeku, po které nákladáky mohou jezdit, to je zimník, to je daróga. Když si vezmete, co Putin všechno dělal, tak zjistíte, že je to nejvýkonnější manažer ruského státu za posledních určitě víc jak sto let. A také zjistíte, že on musel přiznat, že za těch patnáct – šestnáct let, co je u vlády z ruské mapy zmizelo 31 tisíc měst. Porodnice – z těch všech, co jich bylo, zbyla pětina, pětina mateřských škol, školek, letišť. To je katastrofa. Kde je ta doba, o které psal Fridtjof Nansen, když jel v roce 1912 kolem severní ledové hranice Ruska a jel po Jeniseji dolů a divil se: ne tomu, že všude, kam přišel, byli jenom ožralí, to je ruský folklór, ale divil se, že například od té Jeniseje carské železniční vagóny vyvážely tuny másla. A v létě tuny jablek. Na toto Rusko čeká, že se takhle vzpamatuje.

Taky si vzpomínám, když už probereme to Rusko, jak vypadalo za Gorbyho, když řekl glasnosť. Hned mu samozřejmě Černobyl – letos to je 30 let od katastrofy – podrazila nohy. Ale přesto rok 1987 zaznamenal nejnižší počet sebevražd, protože když národ má naději, že bude lépe, proč by se střílel, proč by se věšel? Teď, což je zajímavé, v Rusku opět klesá počet sebevražd – lidi věří Putinovi. Je to na nich, jestli se budou mít líp nebo ne, myslím si, že on proto má k údivu západu tak velkou podporu veřejnosti. Já tohleto říkám proto, abych se vrátil k tomu Utlayovi, který říká: Víte, to co se tady děje na Ukrajině, umíte si představit, že to Rusko, který umělo udělat pořádek v Sýrii, by neumělo udělat pořádek až ke Kyjevu? Celá ta levobřežní Ukrajina, že by nebyla?

Když se do ruských rukou dostala Krymská oblast, tak ti Rusové, kteří dodneška věří v Lenina, si řekli: My si uděláme v tak bohaté oblasti, která držela Ukrajinu nad vodou v Donsku a v Luhansku, my si tady uděláme svoji republiku. A největší legrace je, že oni nikdy nechtěli být odtrženi od Ukrajiny. Oni tam chtěli mít jenom svoji vládu. A mohl v této situaci říct Putin, já vás nechci? On je musel podporovat a skřípal při tom zubama. Protože ta ekonomická zátěž na Krym, na Doněck a Luhansk je obrovská. Když se muselo odminovat jenom 20 kilometrů čtverečních na Tamanské straně, aby bylo možné budovat most z Kavkazského břehu na Krym, tak to je hodně velký knedlík, který si musí Rusko utrhnout od pusy. Ale v každém případě tato část, Doněck, Luhansk, nebyla v jeho plánech. Určitě ne. Nebyla. On to nepotřeboval. On jenom chápe, že když se dostane Ukrajina do NATO, tak budou mít z Ukrajiny rakety do Volgogradu a do Moskvy blíž, než jak je to z Prahy do Bratislavy. A to by žádný státník nedopustil. A může jít až na hranu války. A on vyloženě dával takové signály.

Abych to uzavřel, slyšíme v současnosti zprávy, že když jedná Kerry s Lavrovem, tak vlastně Kerry dává ultimátum „do zítřka“ milému Lavrovovi: Koukejte, rozdělíme si Sýrii? Ta Sýrie od Středozevního moře do půlky bude vaše a půlka od Perského zálivu bude pod americkou kontrolou. Tak uvidíme, na čem se dohodnou. Izraelská zpravodajská služba zveřejnila podmínky, které dostal Obama, když v Rijádu neuspěl. Řekli mu: Ty budeš nápomocen tomu, aby se Sunniti v Bagdádu vrátili k moci, a pak s tebou budeme moci jednat dál. Všechno totiž souvisí se vším, i s těmi historickými reminiscencemi.

Poznámka:

Tento text je přepisem záznamu vystoupení předneseného spatra, redakce pouze eliminovala některé slovní duplicity, ale snažili jsme se zachovat původní a nezaměnitelnou autorovu dikci, která je pro jeho novinářský styl tak typická.

Jan Petránek (* 28. prosince 1931 Praha) je český novinář, komentátor, literát a disident. Před pražským jarem 1968 působil v Československém rozhlase jako zpravodaj v Indii a Sovětském svazu a zahraničněpolitický komentátor. Pro své proreformní vystupování v letech 1968 a 1969 však byl nucen za normalizace manuálně pracovat. Stal se signatářem Charty 77 a přispíval do samizdatových Lidových novin. Novinářské práci se věnuje i po odchodu do důchodu roku 1993. Dne 28. října 2015 ho prezident Miloš Zeman vyznamenal medailí Za zásluhy.

V roce 2014 vydal své paměti s názvem Na co jsem si ještě vzpomněl, jsou svědectvím o životě naplněném dramatickými okamžiky i trvalou snahou o sebezdokonalování. Zkušenosti z uvolňující se atmosféry světových metropolí šedesátých let, chartistické prostředí a samizdatová novinařina let následujících, poučené hodnocení vývoje nedávného i ryze současného.

Jaroslav Bašta

Československo 1992, Ukrajina 2014, aneb dvoje standardy

Historie vztahů EU a Ruskem za posledních více než dvacet let prošla zhruba třemi etapami: spoluprací, obezřelým soužitím a zatím poslední stádium (od roku 2008) představuje konfrontace.

Období od rozpadu Sovětského svazu až do roku 2004 představovalo epochu spolupráce prakticky ve všem – od ekonomiky až po bezpečnost – nejen mezi Ruskem a EU, ale i RF a USA. Slabé Jelcinovo Rusko, které držely pohromadě více dráty elektrického vedení, či plynové a ropné potrubí než autorita prezidenta a ústřední vlády, představovalo z pohledu Západu ideálního partnera. Proto režimu prezidenta Jelcina toleroval vše – korupci, rozkrádání zahraniční finanční pomoci i válku v Čečensku.

Během té doby se poněkud pozapomnělo, že Rusko má své životní zájmy. Ne proto, že by se jich hlasitě nedovolávalo, ale proto, že je nedokázalo prosadit. To vše se začalo pozvolna měnit po překvapivém nástupu nového prezidenta Vladimíra Putina. Ten nejprve zastavil rozpad státu, postupně obnovil autoritu centrální vlády, konsolidoval ekonomiku a začal naplňovat program návratu největší země světa mezi velmoci. Ten mimo jiné zahrnoval principy zahraniční politiky zformulované v době největšího oslabení Ruska – definici blízkého a vzdáleného zahraničí a ideu multipolárního světa.

Termín blízké zahraničí znamená oblasti, v nichž v případě potřeby zasahuje ruská armáda, ruskou představu multipolárního světa lze nejlépe vysvětlit heslem: „Všichni proti USA (a EU)“. Putinův režim navíc začal využívat energetiku jako velmi účinný nástroj prosazování svých zahraničně-politických zájmů. A Evropská unie náhle s překvapením zjistila, že má silného souseda, který zůstal světovou jadernou velmocí číslo dvě. Také proto kolem roku 2004 skončilo období spolupráce Západu a Ruska. Přispěly k tomu i „barevné revoluce“ v Ukrajině a Gruzii. Z pohledu Západu šlo o probuzení občanské společnosti, která tak jasně dala najevo, kam

chce směřovat. Ruské vedení je naopak považovalo za rafinovaný pokus, jak tyto země dostat z ruské sféry vlivu. (Pravda byla jako vždy někde uprostřed mezi těmito rozdílnými úhly pohledů.)

Situace se nejprve vyhroutil na Kavkaze, takže 8. 8. 2008 v době zahájení Letních olympijských her vypukla válka v Jižní Osetii, kterou Gruzie během několika dnů prohrála. Během následujících let se vnitropolitická situace v této zemi dostala do podoby, která vyhovuje jejímu velkému sousedu. A obdobný vývoj jsme mohli pozorovat i na Ukrajině. Po šesti letech politické nestability a permanentní ekonomické krize, které následovaly po vítězství opozice na Majdanu, se znovu stal prezidentem Viktor Janukovyč, svržený Oranžovou revolucí. Ten sice byl vůči RF vstřícnější, ale zároveň udržoval vztahy s EU na stejné úrovni jako jeho předchůdce a poměrně úspěšně získával finance z obou velmocenských táborů.

Méně prozíravým se ukázal ve vnitřní politice. Jeho klan vedený nejstarším synem Olexandrem začal ohrožovat postavení ostatních oligarchů. Míra rozkrádání peněz ze státního rozpočtu překročila vše, co Ukrajina do té doby zažila. Horší však bylo, že nerespektoval ani soukromý majetek ostatních velkých hráčů v zemi. Ti se začali obávat dalších kroků prezidentské doněcké rodiny natolik, že se rozhodli pro otevřený odpor. Příležitost se naskytla, když Viktor Janukovyč odložil podepsání asociační dohody s EU. Proevropsky naladěná část obyvatel, většinou studenti, přišla demonstrovat na Majdan. Po měsíci protestů nesoucích se v duchu typickém pro všechna předcházející léta – absenci násilí z obou stran – náhle došlo k brutálnímu rozeznání demonstrace.

A další den se na náměstí objevili profesionálové, lidé, kteří násilný boj s Janukovyčovou policií měli jako full time job (k ukrajinské politické kultuře nájemní demonstranti patřili již dlouho předtím, ale jejich použití se omezovalo jen na ekonomicky motivované nátlakové akce). Myslím si, že další vývoj ukázal, kdo tvrdé jádro Majdanu najmul a platil – tři oligarchové (Kolomojskij, Taruta a Porošenko) posléze získali místa prezidenta a gubernátorů. A například Kolomojskij se netají tím, že z těchto demonstrantů sestavil svou soukromou armádu, která bojuje na jihovýchodě Ukrajiny a ve volném čase demoluje fasádu velvyslanectví RF v Kyjevě. Ukrajinská tajná služba SBU původně tvrdila, že separatisty na východě

platí Janukovič mladší. Ideologicky vhodnější verze o ruské podpoře přišla až později.

Zde mi dovoluťte malou provokativní odbočku – pamatuji se, jak na počátku osmdesátých let slavný americký futurolog Herman Kahn polemizoval s tehdy módní obavou z balkanizace Evropy a tvrdil, že on se více bojí afrikanizace Balkánu a poukazoval na situaci v tehdejší Albánii. To, co s údivem sledujeme od konce února nejprve v Kyjevě a pak na východě Ukrajiny, nemá nic společného s evropskými poměry. Selhávající stát nedokázal postavit bojeschopnou armádu, takže byla nahrazena dobrovolnickými polovojskými jednotkami placenými oligarchy. Toto je přece model historického vývoje, který dobře známe ze Somálska, Konga, Rwandy, Libye. A nikoho to nijak neděsí ani nezaráží, naopak USA i EU se bezvýhradně postavily na stranu oligarchů a jimi podporovaných a placených extremistů.

Vztahy EU a Ruska totiž dospěly do stadia konfrontace. Takže to, co nás před dvaceti lety šokovalo v tehdejší Jugoslávii – snaha udržet jednotný mnohonárodnostní stát násilím (a kvůli čemu skončil Slobodan Milošević před soudem v Haagu) – je dnes ze strany EU (včetně české diplomacie) plně akceptováno. Dokonce při tom znějí slova o spravedlivém boji za demokracii a sdílení společných euroatlantických hodnot. Naše ukrajinské spojence chválíme za to, že jsou extrémně xenofóbní a válčí proti svým spoluobčanům, kteří mají tu drzost, že nechtějí žít ve státě, jenž z nich kvůli jejich rodnému jazyku dělá občany druhé kategorie. Takže nová vláda v Kyjevě je může označovat za podlidi a teroristy, bombardovat obytné čtvrti zápalnými pumami, ženy, děti a staré lidi zbavit vody, energií a potravin, ale nikdo v EU tuto situaci neoznačí za humanitární katastrofu. Mediálně se už nacházíme ve válce s Ruskem. A ve válce je přece dovoleno vše.

České veřejnoprávní sdělovací prostředky od samého počátku informují o ukrajinské krizi ve válečnickém módu. Rezignovaly na objektivní zpravodajství a přinášejí nám jen jednostrannou tupou propagandu. A tak mě napadají jen dva apely na rozum těch, kdo vysílání českého veřejnoprávního rozhlasu a televize sledují. Ten první je, ať si vzpomenou na rozdíl Československa – tehdy slovenská politická reprezentace vyjádřila přání neseťvat nadále s Čechy ve společném státě. A čeští politici

tomuto přání vyhověli. Nerozpoutali jsme vzájemnou válku, nýbrž jsme se civilizovaně rozešli. A jaký je rozdíl mezi tehdejšími slovenským a dnešním východoukrajinským přáním? Druhý apel je jednoduchý – propagandistické žvásty by měl platit jejich zadavatel, nikoli jejich, většinou nedobrovolní, konzumenti. V tomto případě jsou rozhlasové a televizní poplatky nemorální, protože za ně nedostáváme to, co jsme v dobré víře zaplatili. Měli bychom tato média privatizovat, či aspoň provést takovou reorganizaci, která odstraní současné vedení. Legitimní důvod pro tento krok nám dává jejich neobjektivnost a xenofobie.

Na závěr bych se ještě chtěl vrátit k pravděpodobnému výsledku konfrontace mezi EU a Ruskem, k níž nás stávající evropská i česká politická reprezentace a jí ovládaná média soustavně tlačí. Po jejím skončení se celá Evropa (včetně RF) politicky a ekonomicky stane tím, čím geograficky od pradávna je – malým bezvýznamným poloostrovem Asie, na němž budou panovat poněkud africké poměry.

Článek vyšel poprvé na serveru První zprávy 21. 6. 2014.

Jaroslav Bašta

Princip Majdanu a politika dvojích standardů

Dlouhé týdny jsme museli na obrazovkách svých televizí sledovat černý dým z hořících pneumatik stoupající nad kyjevské náměstí Nezávislosti. Ještě před čtrnácti dny nikoho z nás nenapadlo, že sledujeme pohřeb evropské demokracie. Pohřeb žehem.

Osmnáctého února radikální demonstranti z Pravého sektoru zaútočili na ukrajinský parlament, protože příliš zdlouhavě projednával návrhy opozice, následně vyrabovali a vypálili ústřední sekretariát vládnoucí Strany regionů. Pak zaúřadovali odstřelovači, zahynula spousta nevinných lidí. Ve stejné době na západě Ukrajiny demonstranti vypálili sekretariáty Strany regionů a Komunistické strany, obsadili budovy regionální správy, některé gubernátory donutili podepsat rezignaci. Ve Volyni to úředník jmenovaný prezidentem odmítl, tak jej zbili a pak připoutali policejními pouty k pódiu, na němž hovořili o demokracii a lidských právech. Tato fotografie se samozřejmě objevila ve všech ruských novinách...

Všechnu moc Sovětům!

Na toto heslo jsem si vzpomněl, když jsem sledoval způsob přebírání vlády v Haliči. Sešla se demonstrace na náměstí, postavili pódium a z přítomných i nepřítomných demonstrantů najmenovali Radu, která převzala moc a zvoleného prezidenta a jeho úředníky v regionu prohlásila za sesazené. Nově zvolená demokratická rada se vzápětí ozbrojila, když vyrabovala policejní sklady. Nikdo v EU se nad tím nepozastavil. Prezident Janukovyč mezitím v Kyjevě přistoupil na požadavky demonstrantů a posléze utekl. Část jeho poslanců přešla na stranu opozice a začala spolu s ní odhlasovávat zákony. Pravý sektor na to dohlížel, takže jako jeden z prvních zrušili jazykový zákon, který pomohl Straně regionů vyhrát prezidentské volby v roce 2010 a parlamentní o dva roky později. Celá záležitost u nás nebyla v novinách ani jinde vysvětlena, proto se u něho zastávím.

Jeden národ, jedna řeč – státní, ukrajinská

Předchozí ukrajinský prezident Juščenko prosadil zákon O státním jazyce. Princip byl jednoduchý – úřady komunikují v ukrajinštině, zkouška z ukrajinštiny byla podmínkou práce ve státní službě. V národních jazycích (ruštině, maďarštině, rumunštině, moldavštině, běloruštině a polštině) se smí vyučovat jazyk a literatura, ale výuka ostatních předmětů (matematiky, fyziky atp.) bude probíhat v ukrajinštině. Přestože se záměr zákona nepodařilo plně realizovat, mělo to závažné důsledky – studenti z národnostních menšin většinou odjeli studovat do zahraničí, (často dali přednost studiu češtiny před ukrajinštinou), a jak jsem již zmínil, tento zákon pomohl Janukovyčovi vyhrát dvoje volby. Stačilo slíbit, že ho zruší a nahradí normou odpovídající evropským standardům. A opravdu to v roce 2012 udělal. Proto okamžité anulování velmi evropského jazykového zákona vnímal celý ruskojazyčný východ Ukrajiny negativně. De facto by se z ruský hovořících Ukrajinců zase stali občané druhé kategorie.

Vývoz revoluce

Jedním z průvodních jevů každého převratu v Evropě je bourání pomníků. Haličští revolucionáři zbourali po 23 letech od rozpadu Sovětského svazu všechny sochy Lenina, pak došlo na památníky sovětských vojáků padlých v II. světové válce a nakonec to odnesl i maršál Kutuzov, asi kvůli svému ruskému jménu. Také toto zaznamenaly všechny ruské noviny. Když už v Haliči nebylo co bourat, vydali se mladí praví sektoráři na východ, aby tam zavedli Princip Majdanu. S tím bouráním narazili, Rusko holt není Evropa, ale revoluce se ujala. V Doněcku, Charkově, Lugansku, Oděse, Simferopolu a na mnoha dalších místech se sešly davy na náměstích, zvolily si své sověty a vypověděly poslušnost vládě v Kyjevě, kterou považují za nelegitimní. A chtějí o svém dalším osudu rozhodnout v referendu.

Vláda v Kyjevě je označila za separatisty a teroristy, tajná policie SBU zahájila jejich vyšetřování a trestní stíhání. A mám takový nepříjemný pocit, že naše vláda v tomto případě vidí věci kyjevskou optikou. A takových příkladů máme v ukrajinském případě více.

Severokorejská logika uvažování

V létě roku 2009 přišlo Hnutí Svoboda s výtečným nápadem, jak zvednout prestiž Ukrajiny a zesílit její vyjednávací pozici na mezinárodním poli. Navrhlo, aby se vláda zavázala, že odstoupí od nejaderného statutu Ukrajiny z roku 1994 a nechá vyrobit dvacet atomových pum a stejný počet raket středního doletu, s tím, že na obojí má dost lidských i materiálních kapacit. Kolovala petice, kterou podepsalo asi 200 ukrajinských intelektuálů. Pak věc zapadla. Včera ten nápad vzkřísil bývalý ukrajinský ministr zahraničí Ohryzko jako reakci na Putinovu hrozbu vojenského zásahu na Krymu. Napadají mě jenom dvě věci – na ukrajinském území kdysi vybuchl atomový reaktor v Černobyli, který radioaktivitou zamořil velkou část Evropy, takže v Kyjevě by se podobným nápadům měli vyhýbat. A pak bych rád věděl, jak se na toto vyjádření tváří Iránci léta čelící sankcím za podobnou snahu.

Trpké ovoce politiky dvojích standardů, aneb kruh se uzavírá

Asi nejdůležitější poznatek, který ukrajinská krize přinesla, je, že výsledky demokratických voleb platí pouze podmíněně. Když nedopadnou, jak by měly, nebo když vláda neposlouchá, nastupuje princip Majdanu. U států mnohonárodnostních nám to pak média okoření některou z variant staré pohádky o zlých Srbech a hodných Albáncích. To je ostatně další z příznaků krize Evropy – ideologická nenápaditost, opakování starých klišé, vytváření precedentů zpochybňujících mezinárodní právo.

Obávám se, že nic nevystihlo úpadkový trend evropské (a české) politiky tolik jako konstatování představitelů Dělnické strany sociální spravedlnosti o tom, jak našli svůj vzor v Pravém sektoru Dymitry Jaroše, že se od něho chtějí učit. A že své bratry ve zbrani pozvou k nám. Takže se při tradičních letních protiromských demonstracích máme na co těšit...

První historicky známé politické strany vznikly v Konstantinopoli v cirku. Dostaly svá jména podle barev jednotlivých sektorů: Zelení, Modří. V Kyjevě radikální fanoušci Dynamo sedí na stadionu v Pravém sektoru. Dymitry Jaroš z nich nejprve vytvořil úderné jednotky Majdanu, teď je změnil na politickou stranu, která posledních čtrnáct dnů určuje směřování rozdělené země na obou březích Dněpru.

To, co se v Evropě nazývá demokracií, zřejmě dopadlo na bahnité dno.

Článek vyšel poprvé na serveru První zprávy 4. 3. 2014.

Tereza Spencerová

Rok po Majdanu: Ukrajina ve volném pádu

Od zahájení Majdanu uplynul rok a 38 procent Ukrajinců má za to, že to byl „vědomý boj občanů, kteří se spojili k obraně svých práv“, 31 procent Majdan považuje za státní převrat a 17 procent ho vnímá jako živelný protest.

Takové jsou výsledky aktuálního průzkumu veřejného mínění, k němuž ukrajinský list *Vesti* připomíná, že na Západě má Majdan za uvědomělý boj za demokracii 70 procent dotázaných a v Donbasu to podle 71 procent dotázaných byl státní převrat. Neschopnost ukrajinské společnosti shodnout se na hodnocení rok starých událostí je zřejmá. Podle jedněch by bez Majdanu nebylo ruské anexe Krymu, války či vzniku Novoruska, ani devalvace, inflace nebo zmrazování mezd, protože by stále ještě další dva roky platila smlouva s Ruskem o úvěru na 15 miliard dolarů a levném plynu. Druhá strana má za to, že za vším zlým je "ruská agrese", a tak je ze všeho nejdůležitější nejprve vyhrát válku a pak začít řešit problémy – k takovému postupu se kloní 36 procent Ukrajinců. Vítězství ve válce je pro Kyjev ovšem jen iluzí, ukrajinští vojáci dál přecházejí na stranu rebelů, a USA navyšují zatím stále jen „neletální“ vojenskou pomoc, ale to se může změnit s nástupem nového Kongresu. Pokud se politika změní – a za Johnem McCainem už se kvůli tomu vydali ukrajinští poslanci-velitelé tří žoldněřských praporů – a Ukrajina opravdu dostane moderní americké zbraně k „obraně před ruskou agresí“ (a Rusko setrvá na rozhodnutí nedopustit vojenskou porážku Donbasu), výsledkem bude jen eskalace války – její největší obětí bude sama Ukrajina, po ní Evropa a Rusko, které kvůli konfliktu nebudou s to normalizovat ani obchodní vztahy, a Spojené státy si udržováním konfliktu na dálku ještě udrží své postavení hegemonu.

Mezitím se ale území Ukrajiny neustále zmenšuje, na východě se válčí, země je ve faktickém bankrotu, jen to ještě nikdo z důležitých světových státníků neřekl nahlas, životní podmínky obyčejných lidí se zhoršily prudkým skokem cen služeb i potravin (maso a léky už se ocitly mimo dosah většiny

obyvatel, konstatuje Bloomberg) při současném propadu reálných mezd, a asociační smlouva s EU, kvůli níž vše – podle nynějších výkladů – začalo, vstoupí v platnost až na počátku roku 2016, ale fakticky není jisté ani to. Přitom Ukrajině zůstalo vše, co měla i dřív – korupce, tlak na média, organizovaný zločin, podvody při volbách...

A zatímco má Ukrajina zásoby uhlí prý jen na měsíc, revers zemního plynu ze sousedních zemí z kapacitních důvodů vážne a více než 600 vesnic a měst v oblasti Žytomyru, Vynnyce a Záporoží už v důsledku zimy přišlo o elektřinu, na Majdanu se bude slavit. Ukrajinský prezident Petro Porošenko minulý týden 21. listopad oficiálně vyhlásil státním svátkem, přičemž prohlásil: „Ukrajina je územím důstojnosti a svobody. Takovými nás udělala ne jedna, ale dvě revoluce – náš Majdan z roku 2004 byl svátkem svobody a revoluce, zatímco revoluce z roku 2013 je revolucí hrdosti. Byla to pro Ukrajinu mimořádně těžká zkouška, v níž Ukrajinci prokázali své evropanství, svou touhu po svobodě.“ Akce k výročí mají na centrálním kyjevském náměstí trvat deset dní a budou budovat „oficiální příběh“, zatímco generální prokuratura přiznává, že 90 procent dokumentů týkajících se událostí na Majdanu bylo „vědomě zničeno“.

A mezitím na Ukrajině a v okolí:

– Vedle kritiky českého prezidenta Miloše Zemana, jemuž Kyjev podle všeho chce předepisovat, co se smí říkat a co ne, se Porošenkův úřad znovu pustil i do OBSE, která před několika dny ve své zprávě konstatovala, že dělostřelecké granáty, které nedávno v Doněcku zabily dvě děti na hřišti, přiletěly z pozic ukrajinské armády. Prezidentův poradce Ihor Smeško nyní konstatoval, že „OBSE je nám z valné části k ničemu. Potřebujeme pomoc mezinárodního společenství.“ Přitom si postěžoval, že Západ nemá na ukrajinský konflikt jednotný názor. „Tento konflikt je válka s Ruskem, do níž jsou zataženy Evropa a Amerika. Ale dialog máme jedině se Spojenými státy.“ Podle některých zpráv příslušníci ukrajinské armády na pozorovatele OBSE v Doněcké oblasti v týdnu zahájili palbu a bránili kolonám OBSE v průjezdu.

– V prezidentské kanceláři v Kyjevě napočítali 40 tisíc ruských vojáků na Ukrajině, Lubomír Zaorálek naposledy jen 10 tisíc.

– Pět ukrajinských politických stran podepsalo smlouvu o koaličním vládnutí.

– Eurokomisař Johanes Han nutí Srbsko k vyhlášení protiruských sankcí, jinak nebude Bělehrad vpuštěn do Unie. Podle Ruska je to „faktické vydírání“.

– EU vyčlenila pobaltským producentům mléka postiženým sankční válkou s Ruskem pomoc ve výši 28 milionů eur.

– Kvůli nečinnosti ukrajinského prokuratury může svržený ukrajinský prezident Janukovyč u soudů zrušit sankce, které na něj a majetek jeho rodiny uvalila EU.

– Začal proces ratifikace asociační smlouvy EU a Moldovy, kterou zatím schválilo jen sedm členů Unie. Moldova má v plánu plnohodnotný vstup do EU, přičemž stejně jako Ukrajina dluží ruskému Gazpromu za dodávky plynu. Hodlá s ruským koncernem uzavřít smlouvu na tři až pět let a moldavský prezident Nikolae Timofti soudí, že „úspěch Ukrajiny je pro Moldovu pozitivem“. Znamená to, že EU bude platit Rusku plyn i za Moldovu?

– Podél hranice Ukrajiny a „moldavského“ Podněstří bylo vykopáno 10 kilometrů zákopů.

– Zisk druhé největší ruské banky, VTB, v důsledku sankční války klesl o 88 procent. Šéf banky Andrej Kostin je podle Forbes nejlépe placeným manažerem v Rusku – za poslední dva roky jeho plat činil 35, resp. 37 milionů dolarů. Odliv kapitálu z Ruska mezitím dosahuje rekordních výšin, přičemž jen v říjnu „zmizelo“ 28 miliard dolarů. Situaci mají „v dobré obrátit“ nové daňové zákony, které přivedou miliardy zpět, soudí Kreml.

– 86 procent Rusů je hrdých na to, že žijí ve své vlasti, a jen 22 procent dotázaných má dojem, že jsou s to ovlivnit politický či ekonomický chod země.

– Vladimir Putin při předávání listin novým velvyslancům v Moskvě konstatoval, že USA a Rusko jsou společně zodpovědné za bezpečnost ve světě a že je Rusko připravené v praktických otázkách spolupracovat s USA na principu rovného s rovným. Mezi přítomnými velvyslanci byl i nový americký ambasador John Tefft a podle The Guardian mu Putin připravil „chladné přivítání“.

– Podle Bílého domu protiruské sankce nepřinesly kýžený politický efekt, a tak se připravuje jejich eskalace. Obě země nicméně budou dál spolupracovat při výzkumu vesmíru.

– Rusko dodá Ukrajině jaderné palivo pro elektrárny na rok 2015.

– Průmyslová produkce v Rusku roste nejvíce za poslední dva roky, stejně jako inflace.

– Produkce v EU neroste, klesá a podle modelu RETINA banky Goldman Sachs je dokonce už v recesi. Stagnace postihla i největší německý koncern Siemens. Rusko varuje, že na případné další rozšíření unijních sankcí zareaguje „citelně“.

– Kanadští producenti masa jsou připraveni vstoupit na ruský trh, jakmile sankce skončí.

– Slovní přestřelka mezi ministry zahraničí USA a Ruska: Kerryho úřad obvinil Lavrova, že „špatně interpretoval“ Kerryho slova, podle nichž si nemá všimnout Obamových přirovnání Ruska k ebolě, Lavrov trvá na svém: Když se prý Kerryho ptal na důvod takových přirovnání, americký kolega mu odpověděl: „Ano, řekl to, ale pojďme se věnovat konkrétním otázkám spolupráce kolem Íránu a jaderného problému Korejského poloostrova“.

– Ukrajina přišla o 20 tun zlata, konstatuje Centrální banka. Zbývající zlaté "rezervy" činí pouhé procento stavu z časů prezidenta Janukovyče.

Poprvé vyšlo v Literárních novinách v listopadu 2014.

L'ubomír Hud'o**Infochaos a stratégia napätia**

Masaker v Odeze, kde pri konflikte medzi proruskými federalistami a ukrajinskými radikálmi došlo za asistencie polície k upaľovaniu a lynčovaniu desiatok obetí, sprevádza zvláštna mediálna opatrnosť a podozrivé ticho zo strany hlavného informačného prúdu – mainstreamu. Nanajvýš ho dopĺňa podpora oficiálnej ukrajinskej verzie bezprecedentnej tragédie od novodobých balkánskych vojen v Európe. Priveľa pochybností o skutočných vinníkoch brutálneho násillia s etnickou motiváciou, hoci išlo na jednej i druhej strane o ukrajinských občanov, vyvoláva protichodné tvrdenia. Vzajomné obviňovanie, tendenčné vyšetrovacie správy a ešte viac prehĺbená ukrajinsko-ruská nenávisť, vytvárajú informačný chaos a stratégiu napätia, z ktorej ťažia predovšetkým veľkí hráči o vplyv na Ukrajinu. Ktorému z veľkých hráčov mohol vyhovovať neľútostný boj na život a na smrť v uliciach Odesy a jeho zavŕšenie barbarstvom v duchu vojnových zločinov v miestnom Dome odborov? Washingtonu a jeho momentálnej piatej kolóne v Kyjeve, alebo Moskve? Inokedy veľmi aktívni investigatívci zo svetových médií nepátrajú, neodhaľujú a nechávajú medzinárodnú verejnosť, aby buď verila kyjevskej verzii, alebo radšej nerozmýšľala, vôbec nepochybovala a odeský masaker upadol do zabudnutia.

Mediálny záujem vzbudzovali a doteraz stále vzbudzujú krvavé udalosti s obeťami v bosnianskej Srebrenici, na Sarajevskom trhovisku, kosovskom Račaku alebo útoky s chemickými zbraňami v Sýrii. Keďže vo všetkých prípadoch sú automaticky za vinníkov označovaní nepriatelia Veľkého brata z Washingtonu, tak ich treba pravidelne pripomínať. Spolu s tým je nutné notoricky opakovať propagandistické verzie o krvilačných Srboch, nevinných moslimských a albánskych obetiach, tyranovi Bašarovi Asadovi a statočných povstalcoch, mimochodom podporovaných Saudskou Arábiou a členskými krajinami NATO na čele ako inak, opäť s Veľkým bratom – Strýčkom Samom. Napriek nezrovnalostiam, pochybnostiam a ignorovaným dôkazom o tom, ako sa podieľala na

masakrovani vlastných ľudí aj druhá strana konfliktu, aby vyprovokovala vhodnú zámienku na humanitárne bombardovanie západných krajín, mainstream hrá mŕtveho chrobáka a tvrdohlavo stále dookola opakuje stanovenú verziu udalostí. Bez ohľadu na reálne výsledky skutočne nezávislého vyšetrovania odborníkov.

ODESKÉ MEMENTO

Masaker v Odeze je z iného súdka. Tu hrozí, že zločincami a vrahmi by mohli byť práve protežovaní bojovníci za transatlantickú trhovú demokraciu, v skutočnosti šovinistickí radikáli schopní vyhladzovacieho a genocídneho násillia pod rúškom vznešeného hesla – Za jednotnú Ukrajinu. Washington a Brusel potrebujú jednotnú Ukrajinu, bez ohľadu na nespokojnosť časti obyvateľstva s novou vládou v metropole, ktorá navyše môže znepokojovať a provokovať ich hlavného mocenského rivala – Rusko. V tomto geostrategickom zápase je ospravedlniteľné všetko – účel svätí prostriedky. Bývalé sovietske Rusko v tom má nepochybne bohatú prax z čias, keď ovládalo sieť svojich satelitov, ale v povojnovej histórii rovnako aj „ušľachtily“ západný svet, ktorý v rôznych operáciách zabíjal vlastných obyvateľov v mene záchrany demokracie a zachovania vládnych mocenských pozícií.

Inokedy by pri takej otrasnej udalosti akým je barbarstvo 21. storočia v Odeze, keď ľudí, ktorí vyskočili z okien horiacej budovy, pri dopade na zem dobíjali striehnucci sadisti bejzbalkami na smrť, nechýbali spravodajské tímy CNN a BBC. Ak by útočníkmi boli Srbi, Rusi, Iránci alebo Venezuelčania, obiehali by po celom meste, hľadali svedkov, spovedali príbuzných obetí, zbierali výpovede zodpovedných predstaviteľov štátnej správy, pátrali po účastníkoch udalostí a aktéroch bojov. No keďže by tak mohli odhaliť aktivity ukrajinských radikálov, ktorí teraz bojujú za euroamerické záujmy, celosvetová kampaň za odhalenie vinníkov akosi zaspala. Údajne verejnoprávna a objektívna BBC spolu s New York Times – nekriticky uctievaným zdrojom žurnalistickej kvality a dôveryhodných správ – opísali udalosti v Odeze ako konflikt dvoch strán, ako keby znepriatelených futbalových klubov. New York Times dva dni po beštiálnom besnení v Dome odborov zverejnil na štrnástej strane správu o tom, ako bojovníci zahynuli v ohni. Wall Street Journal dospel k záveru, že proruskí

aktivisti sami založili požiar v budove, zapálili strechu Molotovovými koktejlami a vlastne samoupálením chceli vyprovokovať Rusko k vojenskému zásahu na území Ukrajiny.

DVE VERZIE

Na rôznych internetových serveroch, od mainstreamových prisluhovačov až po alternatívne informačné zdroje, sa rozšírili dve teórie o provokácii a zavádzaní verejnosti. Podľa kyjevskej verzie, zdieľanej oficiálnym mediálnym svetom, proruské sily vyprovokovali etnickí fanatizmus medzi proruskými odporcami kyjevského diktátu a ukrajinskými radikálnymi aktivistami z rôznych militantných zoskupení. Doplatili na vlastné násilie, pričom sami sú vinní za rozpútanie nekontrolovateľného teroru, obeť zo svojich radov, zapálenie Domu odborov a išlo im o vytvorenie zámienky na ruskú okupáciu a rozvrat Ukrajiny. Násilie vyprovokovalo násilie a nie je jasné, kto vraždil v Dome odborov, použil otravný plyn a donútil ľudí vyskakovať z okien. Mohli to byť proruskí fanatici, ochotní obetovať aj vlastných ľudí na dosiahnutie svojich cieľov. Proruskí provokatéri s podporou silových zložiek na povel z Moskvy ohrozujú Ukrajinu, chcú ju predhodiť nenásytnému, imperiálnemu ruskému medveďovi a dostali vlastne len to, čo si zaslúžili. Pritom klamú svet a vydávajú sa za prenasledovaných a obeť, ale v podstate ohrozujú slobodu a zvrchovanosť novej Ukrajiny, ktorej bránia v jej budúcom rozkvetu pod ochrannými krídlami Európskej únie, Medzinárodného menového fondu a NATO.

Druhú verzia, možno ju nazvať moskovskou, ponúkajú ruské informačné zdroje spolu s alternatívnymi servermi internetového sveta. Obviňuje z násillia a vraždenia nevinných ľudí v Dome odborov neonacistické sily z Pravého sektora spolu s futbalovými fanúšikmi, podporované oficiálnymi ukrajinskými štruktúrami od kyjevskej centrály po samosprávu v Odese za účinnej podpory policajných zložiek. Cieľom naplánovanej akcie s účasťou nastrčených proruských radikálov ako útočníkov na pokojný pochod futbalových fanúšikov s heslom Za jednotnú Ukrajinu bolo zúčtovať, bez toho, aby si prokyjevské vedenie Odesy zašpinilo ruky, s proruskými aktivistami pred Domom odborov. Vyzeralo to ako bitka rozvášnených táborov s rozdielnym politickým názorom, pričom zároveň došlo k vyčisteniu

ulíc a bašty protikyjevského odporu. Žiaden zásah policajných síl proti oponentom režimu, len pouličný konflikt. Brutalita zásahu rozvášnených násilníckych elementov, smrť v plameňoch, strelba a dobíjanie ľudí na smrť po ich vyskakovaní z okien, mali poslúžiť ako výstraha pre všetkých, ktorí budú sponchybovať a vyjadrovať nesúhlas s rozhodnutiami a smerovaním kyjevskej vlády s jej inštruktormi, poradcami a podporovateľmi. Úderné oddiely Právneho sektoru a futbalových chuligánov poslúžili na presadzovanie diktátu kyjevskej junty, splnili úlohu likvidátorov opozície a protivládneho odporu. Vykonali tú najšpinavšiu prácu za políciu a armádu pri prenasledovaní vlastného obyvateľstva a nastolili atmosféru strachu a poslušnosti.

Jeden aj druhý tábor ponúka rôzne videá, dôkazy a svedectvá očitých svedkov. Napríklad po internete sa šíri od slova do slova rovnaké svedectvo, raz vraj českého podnikateľa, ktorý pravidelne navštevuje Odesu, inokedy od vraj ukrajinského zdroja, ktoré presvedča verejnosť, že išlo o ruskú provokáciu. Iný druh svedectiev ponúka zábery, ako polícia spolupracuje s takzvanými proruskými radikálmi, ktorí pod jej ochranou, označení červenými páskami na rukávoch rovnako ako policajti, útočia na pochod proukrajinských futbalových fanúšikov, strieľajú na nich, aby vzápätí zmizli. To je už dáv správne nasmerovaný pred Dom odborov, aby zúčtoval s proruskými odporcami kyjevskej vlády.

TVRDENIA Z KYJEVA

Ukrajinská agentúra Unian s odvolaním sa na informácie vojenského analytika Dmytra Tymčuka uviedla, že krvavé zrážky v Odese boli výsledkom provokácie zorganizovanej Moskvou a riadené ruskými tajnými službami. Podľa Tymčuka odeskej operácii predchádzalo sústredenie stoviek ruských bojovníkov v Podnesterskej republike. Odtiaľ mali koordinovať akcie proruských aktivistov príslušníci ruskej vojenskej rozvedky GRU a kontrarozvedky FSB. Z Podnesterska sa presúvali na ukrajinské územie skupiny s cieľom provokovať nepokoje a koordinovať miestnych nespokojencov. Ukrajinský vojenský analytik tvrdí, že odeské nepokoje mali prinútiť Kyjev, aby stiahol svojich vojakov z východu na juh krajiny a uvoľnil priestor pre separatistov v Doneckej a Luhanskej oblasti.

Ukrajinskí vyšetrovatelia zverejnili priebežnú správu o udalostiach v Odeze, kde pri požiari v miestnom Dome odborov zahynulo 48 ľudí. Šéf odeskej polície Ivan Katerynčuk uviedol, že medzi mŕtvymi je aj sedem žien a jedno dieťa. Šesť ľudí zomrelo na následky strelného poranenia, 32 sa otráвило a desať zahynulo pádom z okna. Takmer všetci mŕtvi trvalo žili v Odeze. Vyšetrovatelia priznávajú, že v odeskej oblasti v čase incidentu pôsobilo niekoľko extrémistických skupín, ktoré chceli destabilizovať situáciu. Generálny prokurátor Oleg Machnyckyj vyhlásil, že podiel na tragédii mala aj odeská polícia, ktorá sa bojom nielen nečinne prizerala, ale aktívne sa podieľala na nepokojoch.

Podľa novín Ukrajinská pravda požiar v Dome odborov vypukol na vyšších poschodiach budovy a podľa tvrdenia polície ho založili osoby, ktoré boli vo vnútri budovy, a nie útočníci zvonku. Nikto z útočiacich futbalových fanúšikov sa vraj do Domu odborov nedostal.

Takže kyjevská verzia pokračuje v teórii o samoupálení a vlastnej vine obetí a vylučuje likvidačný zásah militantov z ukrajinského tábora, ktorí mali svojim terorom navždy zasiať strach do radov proruských odporcov kyjevskej vlády.

ODLIŠNÝ POHĽAD Z MOSKVY

Iný pohľad ako ukrajinskí vyšetrovatelia a analytici ponúka druhá strana. Podľa ruského analytika Andreja Medvedeva riaditeľ ukrajinskej Rady bezpečnosti Andrej Parubij, ktorý organizoval a velil domobrane na Majdane počas protivládnych protestov, prišiel do Odesy deň pred masakrom.

Na futbalový zápas, ktorý aj napriek napätiu v regióne nebol zrušený, prišla aj 14. rota domobrany Majdanu, známa pod názvom „Slobodní ľudia“, ktorá je považovaná za jednu z najjednoduchších a najkrutejších rôt. Dav fanúšikov a členov 14. roty sa vydal naprieč mestom, aby vyjadril podporu Ukrajine. Oproti nim kráčala skupina, ktorej členovia mali masky a boli označení svätoturajskými stuhami s ruskou vlajkou. Okrem uvedených znakov mali muži rovnaké červené pásky cez ruku ako niektorí policajti.

Medvedev tvrdí, že zdanliví pruskí aktivisti boli v skutočnosti provokatéri. Poukázal na strelbu na fanúšikov zo samopalov, pod ochranou polície. Podľa snímok z videa náčelník odeskej polície Dmitrij Fučedži

sledoval činnosť provokatérov a diskutoval s ich lídrami.

Medvedev tiež uviedol, že na budove Domu odborov, v ktorej sa ukryli stúpenci federalizácie pred rozvášneným davom, sa nachádzali muži s už spomínanou červenou páskou na ruke. Tí mali následne zostúpiť do budovy a zabiť podporovateľov federalizácie. Mŕtvi ľudia podľa neho nezomreli pri požiari, pretože ten zachvátil len časť budovy. Mnohých našli tam, kde požiar vôbec nebol, avšak napriek tomu ich telá boli plné popálenín. Niektoré telá mali popáleniny len na hornej časti tela – hlava, ramená a zápästia. Dôvodom je podľa Medvedeva fakt, že zbité obete poliali benzínom zmiešaným s motorovým olejom. Ďalšie z obetí boli dobité prípadne uškrtené, ako tomu bolo v prípade tehotnej ženy, ktorej krik počuli aj ľudia pred budovou. Podľa ďalších vysvetlení bol Dom odborov podpálený nielen zvonku, ale aj zvnútra. Požiarnici sa k horiacej budove dostali až po hodine, čo vzbudzuje podozrenie, že dostali príkaz nezasahovať. Podľa Medvedeva Kyjev nemá záujem odhaliť páchatel'ov odeského masakru: „Zákazník nebude nikdy vyšetrovať svoj vlastný zločin“.

Podľa proruských zdrojov masaker v Odeze zinscenovala Ukrajinská tajná služba v spolupráci so špeciálnym oddielom označeným červenými páskami. Preto radoví policajti nezasahovali. Podľa scenára poslúžili futbaloví fanúšikovia ako rozbuška na rozpútanie násillia a jeho pripísanie proruským demonštrantom.

OD GLIWIC CEZ GLADIO PO UKRAJINU

Zinscenená provokácia alebo teror pod falošnou zástavou, aby násillnícky akt zdiskreditoval stanoveného nepriateľa a viedol k odôvodnenej protiakkii na jeho eliminovanie a totálnu likvidáciu, nie je historickou novinkou. Majú s tým skúsenosti tak totalitné režimy, ako aj súčasní trhoví demokrati pod kuratelou Veľkého impéria spoza Atlantiku, ktorí však radi udeľujú lekcie o dodržiavaní ľudských práv, demokratických princípov a právnom štáte.

Nacisti potrebovali zdôvodniť pred svetom útok na Poľsko a tak zorganizovali prepadnutie rozhlasového vysielateľa v Gliwiciach v auguste 1939. Špeciálna skupina príslušníkov vojenskej rozviedky a kontrarozviedky abwehru a oddielov SS prezlečených do poľských uniforiem odvysielala

v poľštine výzvu do boja proti Nemcom. Na mieste prepadnutia zanechali telá väzňov z koncentračného tábora Dachau, ktorých zastrelili a prezliekli do nemeckých uniforiem. Tento incident zorganizovali šéf Hlavného úradu Ríšskej bezpečnosti Reinhard Heydrich a veliteľ gestapa Heinrich Müller. Pravda o gliwickej provokácii vyšla najavo až počas Norimberského procesu. Detaily prezradil veliteľ útočníkov Alfred Helmut Naujocks.

Dnes na Ukrajine stačia červené pásky provokatérov a policajtov, aby zainteresovaní vedeli, čo majú robiť a prispeli k občianskej vojne, pričom vinnikom sa stáva obeť. Gliwický scenár, vzhľadom na krátkodobú pamäť ľudstva, má šancu na zopakovanie v súčasnosti na Donecku. Podľa zdroja zo silových rezortov Ukrajiny priviezli do Donecka výstroj ruských vojakov a falošné osobné doklady ozbrojených síl Ruska na imitáciu útoku na ukrajinských pohraničiarov.

USA a ich spojenci v NATO v 50tych rokoch minulého storočia vytvorili so svojimi tajnými službami sieť tajnej armády GLADIO, zodpovednej za organizovanie štátnych prevratov, vražd, bombových útokov a ďalších zločinov. Táto organizácia existovala najmenej do začiatku roku 1990. Jednou z akcií Gladio a tajnej lóže P2 bol bombový útok na železničnej stanici v Boloni z 2. augusta 1980, pri ktorom zahynulo 85 ľudí. Po atentáte boli z neho obvinené radikálne ľavicové skupiny. Roku 1990 vydal Európsky parlament rezolúciu odsudzujúcu Gladio a požadoval úplné vyšetrenie a rozpustenie polovojenských štruktúr, ktoré sa vymkli verejnej kontrole a spolupracovali s tajnými službami štátov v organizácii NATO. Rezolúcia protestovala proti zámeru určitých vojenských amerických predstaviteľov v najvyššom veliteľstve spojených európskych síl (SHAPE) a NATO podnecovať v Európe vznik tajných spravodajských a operačných sietí.

Rozhlasová stanica Deutschlandfunk pri jednom z výročí boloňskej tragédie uviedla, že smrť desiatok ľudí bola súčasťou pripravovaného plánu odstrániť v Taliansku demokraciu, pretože do vlády mohli vstúpiť socialisti a komunisti, a nahradiť ju autoritárskym systémom. Vyšetrujúci sudca Libero Mancuso potvrdil, že na zozname lóže P2, s ktorou súvisela činnosť Gladia, boli vysokí dôstojníci armády, šéfovia tajných služieb, sudcovia, politici a podnikatelia.

Ukrajina ako teritórium mocenského zápasu o nové usporiadanie sveta umožňuje uplatniť širokú škálu akcií pod falošnou zástavou a ešte viac zdokonaľiť gliwické scenáre a prax Gladio. Mediálne kampane poslušných propagandistických agentúr nám ponúknu informačným chaos a zahltia naše mysle, aby sme ani netušili, odkiaľ vietor fúka a kto je skutočným autorom teroru pod falošnou zástavou.

PhDr. Ľubomír Hud'o

PhDr. Ľubomír Hud'o sa narodil 20. septembra 1963 v Michalovciach. Maturoval v Banskej Štiavnici a vyštudoval filozofiu na Univerzite Komenského v Bratislave, kde získal aj PhDr. Novinárske začiatky si odkrútil v roku 1988 v Slovenskom rozhlase. Neskôr pracoval v denníkoch Ľud, kde sa po roku práce na pozícii zahraničnopolitického redaktora stal vedúcim zahraničného oddelenia. V roku 1990 odišiel na rovnakú pozíciu do denníka Roľnícke noviny, bol redaktorom denníka Práca, Smena, písal pre Výber a Expres, v denníku Slovenská Republika pôsobil ako vedúci zahraničného oddelenia a od roku 1996 až do novembra 2013 bol vo verejnoprávnej televízii zahraničnopolitickým redaktorom. Okrem zahraničného spravodajstva sa v rokoch 1996 až 1999 podieľal aj na obľúbenej relácii pre deti Mravenisko, kde autorsky pripravoval príspevky z oblasti vedy a techniky a v štúdiu rozprával o novinkách z tejto oblasti.

Z RTVS dobrovoľne odišiel, pretože odmietal ďalej znášať cenzúru, ktorej boli podrobované najmä jeho príspevky. Bolo tomu tak v roku 1999, kedy sa netajil svojím negatívnym postojom k bombardovaniu Juhoslávie, neskôr sa úplne inak ako mainstreamová propaganda postavil k 11. septembru 2001, k vojnám v Afganistane a v Iraku, inak ako oficiálne médiá hodnotil zásah v Lýbii a naposledy aj pripravovaný vojenský zásah v Sýrii. Z verejnoprávnej televízie odišiel s vedomím, že bude musieť čeliť ekonomickým ťažkostiam, na druhej strane však bude môcť konečne hovoriť a písať slobodne a bez cenzúry.

V súčasnosti spolupracuje s magazínmi Vedomí, Zem&Vek a so Slobodným vysielačom.

Stanislav Novotný

Ukrajinská krize: Smysl dává pouze remíza

(Interview vedl Jan Schneider)

Bývalý policejní prezident Stanislav Novotný s podnikatelskými vazbami na Ukrajinu se v rozhovoru zabývá i mírovými jednáními. Podle něho v nich mají největší slovo oligarchové a zahraniční investoři – o míru se nezačne jednat, dokud jim bude vyhovovat Ukrajina jako slabý stát. Podstatu ukrajinské krize tvoří politika „dvojího metru“.

Policejní prezident Stanislav Novotný v letech 1993 až 1994, který se nyní věnuje poradenské činnosti se zaměřením na podporu exportu a mezináboženský dialog, v rozhovoru s osmiměsíčním odstupem od své poslední návštěvy Ukrajiny reflektuje tamní situaci.

O tamním konfliktu mimo jiné říká: „O výsledku rozhodne zejména vztah Ruska a USA. Koneckonců, držitelé ukrajinské politické moci jsou navázáni především na Washington. Lidé, jako je viceprezident USA Joe Biden, americký finančník George Soros a další, mají navíc podnikatelské zájmy na Ukrajině.“

ČESKÁ POZICE: Před devíti měsíci jsme hovořili o Ukrajině. Jak se od té doby tamní situace vyvinula z hlediska vojensko-politického, tedy jaké je aktuální rozložení sil?

NOVOTNÝ: V listopadu a prosinci 2013 jsem často diskutoval s lidmi na Majdanu. Pak jsme zpravidla s přáteli poseděli v příjemných restauracích v centru Kyjeva. Neustále jsem tehdy opakoval, že mám pocit, že nastane zlom situace, kdy mladí lidé, demonstrující upřímně za ideály spravedlivého státu, budou vtaženi do jiného děje.

Rozpad Ukrajiny už de facto nastal. Náprava možná není. Existuje pouze jediná možnost: kultivovaně se domluvit na federalizaci. Je to však možnost čistě hypotetická.

Vysvětloval jsem, že scénář není nový, ale známý i z jiných zemí, a že se obávám, že Ukrajinci budou po sobě střílet a dělat věci, které se absolutně vymykají lidskému chápání. Smáli se. Všichni se mi loni v létě omluvili. Říkali, že ještě na loňský Nový rok vtipkovali na můj účet, neb jsem jim kazil vizi jejich nového světa, kde bude zavedena nová a lepší demokracie a po podpisu smlouvy s Evropskou unií vleze do jejich zbídačených vesnic německý blahobyť.

Netušili prý, že existuje tolik mocenských zájmů a že fráze o demokracii, lidských právech a skutečné pomoci neberou západní představitelé vážně. A už vůbec nechápali, proč by měli střílet do svých přátel, příbuzných a známých na východní Ukrajině. Situace se tedy zhoršila vojensky, politicky, lidsky.

Loni jsme se bavili o rozpadu Ukrajiny. Ten už de facto nastal a Ukrajina v hranicích, které jí dotvořil Stalin a Chruščov, prakticky neexistuje. Náprava už možná není. Existuje pouze jediná možnost: kultivovaně se domluvit na federalizaci. Je to však možnost čistě hypotetická. Přítel zradil přítele, bylo prolito mnoho krve... V takové situaci nelze zvítězit. Pouze remíza dává smysl. Ta však vyžaduje velkorysost, osobní odvalu, ústupky.

ČESKÁ POZICE: Jaké jsou šance na mírové rozhovory? V jakém formátu? Jde jen o vnitřní ukrajinskou záležitost? Nebo by měly být účastny všechny, tedy opravdu všechny intervenující strany?

NOVOTNÝ: Ke Canosse by měli přijít všichni. Ti kdo odkopli smlouvu s exprezidentem Viktorem Janukovyčem a jsou teď v pozici hlavního viníka východního masakru – názor mediálního mainstreamu není opravdu zajímavý –, tedy EU, pak Rusko a USA plus samozřejmě současná kyjevská reprezentace, která je natolik závislá na pomoci Západu, že si mnoho nemůže sama diktovat. A chybět nemohou ani představitelé separatistů, jimž je naopak bližší Rusko než Kyjev.

Kromě konfliktu mezi kyjevskou vládou a východní částí Ukrajiny probíhá řada paralelních bojů oligarchů o majetek a o politický vliv.

O výsledku však rozhodne zejména vztah Ruska a USA. Koneckonců držitelé ukrajinské politické moci jsou navázáni především na Washington.

Lidé, jako je viceprezident USA Joe Biden, americký finančník George Soros a další, mají navíc podnikatelské zájmy na Ukrajině.

ČESKÁ POZICE: Jaká je odolnost obou stran pokračovat v mírových jednáních navzdory různým incidentům, které nastanou? Kolik stran na Ukrajině vlastně bojuje, z kolika stran jsou ovládnuty, kolik jich bojuje občas na straně vládní nebo separatistické, občas prostě jen za sebe?

NOVOTNÝ: Odolnost je dána vůlí velmocí. Kromě konfliktu mezi kyjevskou vládou a východní částí Ukrajiny probíhá řada paralelních bojů oligarchů o majetek a o politický vliv. Ale svoje peníze a zájmy si také chtějí pohlídat zahraniční „investoři“. Bez jejich peněz se na Ukrajině mnoho nepohne, a to ani ve vojenské oblasti. Takže i tady bude záležet na zahraniční trpělivosti.

O různých vojenských a polovojenských uskupeních toho bylo napsáno mnoho. Abychom se vyhnuli náhodně sesbíraným dojmům a pocitům, zadejme tuto otázku raději vojenským rozvědkám.

ČESKÁ POZICE: Jaké by mohly být parametry mírových ujednání?

NOVOTNÝ: Stanovit hranice nových územních celků na východě a domluvit míru jejich nezávislosti na centrální vládě. A přitom mít na vědomí, že podobné tendence jako na Donbasu existují i v jiných částech země. Domluvit pravidla procesu odzbrojení, zajištění elementární bezpečnosti a zpřehlednit nové vládnoucí struktury. Pro začátek by to bylo dost.

ČESKÁ POZICE: Jak se do vývoje událostí promítne zima? Kyjev ohlásil snížení sociálních dávek a důchodů lidem na východě země, protože podporují separatisty. Je za tím něco jiného než skrytá eskalace konfliktu, snaha obyvatele východní Ukrajiny podrobit existenčnímu tlaku, zhoršenému o zimní období?

NOVOTNÝ: Zima a další měsíce budou stále více v celé Ukrajině akcentovat sociální problémy. Zaváděné reformy náladu ještě zhorší. Na

východě to bude o to horší, že tam frustraci násobí všechny ty krvavé události. Současná eskalace konfliktu situaci jen zhoršuje a není výhodná ani pro Rusko, ani pro Ukrajinu, a už vůbec ne pro EU.

Snížení sociálních dávek a důchodů v oblastech pod kontrolou separatistů je natolik nepřijatelný tah, že by se měli důrazně ozvat všichni západní aktivisté, kteří „bojovali“ za demokracii a lidská práva na Majdanu. Je však ticho. Chápu, že nejsou peníze, ale selektivně si vybrat například horníka, který se odmítá odstěhovat, protože se snaží bránit svůj skromný majetek... Je to zřejmě kombinace populismu a snahy o zvyšování tlaku na separatisty.

ČESKÁ POZICE: Po předběžné zprávě parlamentní komise vyšetřující střelbu na Majdanu mezinárodní zájem uvadl. Možná i proto, že situace již bylo požadovaným způsobem využito a Janukovyč je pryč. Není tento modus operandi podezřele podobný tomu, který byl v roce 2003 použit proti Iráku?

NOVOTNÝ: Ano. Ten nekonečný seriál „Vrtěti psem“ sledujeme už mnoho let a také vidíme výsledky v přímém přenosu. Bez řádného prošetření, bez nalezení prokazatelné příčinné souvislosti vzneseme obvinění a pak už jen pracujeme s veřejnou náladou. A i když se posléze prokáže, že vše bylo jinak, je už zpravidla pozdě.

Válečná mašinérie vytváří nová témata, a proto například slova členky nezávislé vyšetřovací komise OSN Carly Del Ponteové, že Asadovova vláda nejspíš sarin v Sýrii nepoužila, nebo skutečnost, že konkrétní informace o zbraních hromadného ničení v Iráku nebyly řádně prověřené, či zjevná manipulace s fakty před bombardováním Jugoslávie, již neovlivní přijatá politická rozhodnutí.

Teď mluvím za nás, za Západ, protože podobné metody jsou sice staré jako lidské dějiny, ale my se dnes tváříme, že naše euramerická civilizace vyšplhala tak vysoko na strom poznání, že můžeme s rozhledem – a samozřejmě nezištně – všemi prostředky zařizovat všeobecný blahobyt pro všechny civilizační okruhy a místní kultury.

ČESKÁ POZICE: Je pád rublu něčím samovolným, nebo již začala další válka, způsobem adekvátním 21. století – tedy přes finanční trhy a kyberprostor?

NOVOTNÝ: A opět. Je to jako se skladbou a rozmístěním jednotek na válečném poli. Dokud nikdo nepředloží důkazy o kyberútocích na rubl, lze pouze spekulovat. Ve válce se používá všech prostředků a války v kyberprostoru si snad může všimnout každý, kdo je jen trochu nadán kritickým myšlením. Denně lze zachytit mnoho nepravdivých informací, které si žijí svým virtuálním životem a zjevně ovlivňují tu či onu stranu konfliktu. Proč by měly být finanční nástroje opomenuty?

Nemusíte být národohospodářem, abyste viděl, že Rusko je stále příliš závislé na vývozu surovin, takže stačí spontánní či uměle vyvolaný výrazný pokles jejich cen a nastávají potíže. Již bývalý ministr zahraničí Ruska Jevgenij Primakov kritizoval ve své knize „Svět bez Ruska?“ nedostatečnou podporu malého a středního podnikání. Sankce, zejména v bankovní sféře, jistě také vykonaly své.

Ve válce se používá všech prostředků a války v kyberprostoru si snad může všimnout každý, kdo je jen trochu nadán kritickým myšlením

Dnes se v Rusku ve všech pádech skloňují slova ekonomická diverzifikace, stratifikace, soběstačnost... Zdá se proto, že si odpovědné osoby uvědomují, že stabilitu měny a celého hospodářství může značně ovlivnit vnitřní proměna a rozložení rizik v zahraniční politice.

ČESKÁ POZICE: Pádu rublu napomohly nízké ceny ropy. Domníváte se, že záležitost s břidlicovým plynem, která tomuto cenovému vývoji výrazně napomohla, by mohla být pouze „bublinou“?

NOVOTNÝ: Nejsem odborník, ale mám nedůvěru k takto zavěšeným slovům do prostoru. Břidlicový plyn je pro mne něco jako abrakadabra „nechť vše vyřeší břidlice“. Dočítám se spíše o problémech logistických, technických, ekologických... První těžařská firma v USA nedávno zkrachovala. Chápu miliardáře Sorose a další, že investovali do těžby, ale nám bych doporučoval maximální zdrženlivost.

ČESKÁ POZICE: V dubnu jsme mluvili o Kissingerově výroku, že sankce jsou výrazem politické bezradnosti. V těchto dnech Kissingerova slova opakuje Barack Obama v souvislosti s rozmrazováním americko-kubánských vztahů. V této souvislosti přiznal, že USA chtějí mít vliv na vývoj na Kubě, čemuž sankce bránily. Tentýž motiv – mít vliv na vývoj v sousední zemi – se však v případě Ruska označuje téměř za casus belli. Jak hodnotíte tento rozpor?

NOVOTNÝ: Principiálnost se v chování velmocí těžko hledá, ale Obamův krok je v případě Kuby správný a všestranně zdůvodnitelný. Sankcemi vždy trpí především civilisté. V případě Ukrajiny mají USA jiný geostrategický zájem než Rusko. To je celá pohádka. Dvojí metr, to je teď základ staronové realpolitiky. Bohužel.

Poprvé vyšlo 12. 2. 2015 na: http://ceskapozice.lidovky.cz/ukrajinska-krize-smysl-dava-pouze-remiza-f1o-/tema.aspx?c=A150211_160006_pozice-tema_lube

Mgr. Stanislav Novotný (* 18. července 1960)

Studium na Právnické fakultě Univerzity Karlovy ukončil v roce 1983. Byl aktivním disidentem, autorem a spoluautorem řady provolání, petic a protestů. V Hnutí za občanskou svobodu se mimo jiné podílel na tvorbě nové Křesťanskodemokratické strany.

Po Sametové revoluci 1989 vedl sekretariát Křesťanskodemokratické strany, odtud přešel na Úřad pro ochranu ústavy a demokracie, kde pracoval do konce roku 1990. V roce 1991 působil až do září na Inspekci federálního ministra vnitra jako poradce tehdejšího ministra vnitra Jána Langoše, kdy se stal náměstkem ředitele Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů StB dnes Ústav pro studium totalitních režimů, který založil. Ve stejné době byl tajemníkem Nezávislé lustrační komise, kterou vedl Jaroslav Bašta.

Od září 1992 do května 1993 vedl Úřad vyšetřování pro ČR, kde pracoval zejména na rekodifikaci trestního řádu. 12. května 1993 byl jmenován prezidentem Policie ČR. Od února 1994 do roku 2013 působil Stanislav Novotný jako ředitel České křesťanské akademie. Působil v řadě komisí řešící problémy vztahu státu a církve, mezináboženský dialog a také se angažoval v řadě občanských sdružení podporujících rozvoj občanské společnosti. Je například členem správní rady Nadačního fondu Obnova pro opravu církevních památek. Patří mezi zakladatele Informačního institutu. Nyní se věnuje poradenské činnosti se zaměřením na podporu exportu a mezináboženský dialog. Od roku 2015 předseda Asociace nezávislých médií.

Jan Schneider

Texty o Ukrajině

Vybrané články jsou výběrem z názorů Jana Schneidera na ukrajinský konflikt, které postupně vycházely na serveru Parlamentní listy.

NEUTRÁLNÍ UKRAJINA

Jak hodnotíte situaci na Ukrajině po jednání a uzavřené dohodě „Minsk 2“? Může něco reálně změnit?

Zařekl jsem se, že své přemýšlení, mluvení a psaní o Ukrajině budu vždy začínat zmínkou o masakru v Oděse 2. května 2014. To byl nejviditelnější výsledek počátku éry „majdanské“ politiky. To je také důvod, proč nemám rád revoluce, protože „zdvíhají kal od dna“. Rusy tomu nikdo nemusí učit, a nyní jsme svědky téhož jevu na Ukrajině, doslova v přímém přenosu.

Někomu však stále nedochází, že nyní revoluce vyváží Západ, nikoliv Rusko. A přitom Západ již před sto lety jednoho revolucionáře do Ruska vyvezl. Zajímavé je, že titíž nechápaví lidé obhajují další revoluční vymoženost, která zřejmě nebyla v souladu ani onou despektovanou sovětskou zákonností, totiž byzantský dar generálního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu, který urval kus Ruska (Krym) a věnoval ho své rodné Ukrajině, snad jako záplatu za to, co pro ní neudělal v době hladomoru.

Ale zpět k otázce. Otázka reálné změny především závisí na chování vojáků v poli. Vojáci poslechnou, ale zdivočelé ozbrojené hordy jsou neovladatelné. Demotivovaní Ukrajinci za Kyjev bojovat nechtějí a mobilizaci se vyhýbají. V poli pak přibývá těch, kteří bojovat chtějí, protože k tomu mají své, s obranou celistvosti Ukrajiny zcela mimochodné motivy. A těmto silám těžko někdo zavelí tak, aby poslechl. A jiní zase proto, že ani ukrajinsky, ani rusky nerozumí.

Na separatistické straně bude nepochybně motivace větší, ale výsledek bude podobně tragický. Separatisté sice většinou rusky rozumějí, ale budou podobně neovladatelní, už i proto, že se brání, a navíc se brání úspěšně. To se pak rozkazy k zastavení nebo dokonce k ústupu snadno přeslechnou.

Obzvlášť, když se k tomu pro jistotu vypne vysílačka, jako to udělal Ariel Šaron, když jel v roce 1982 se svou armádou na Bejrút.

V nastávající turbulentní době nespokojenost s mírovým řešením (nebo se zastavením bojů vůbec) může vést k nejroztodivnějším až paradoxním spojením těchto bojůvek. Navíc obě strany konfliktu posílili pošuci a extrémisté z Evropy a Střední Asie. Proto by mohlo být velmi praktickým a pro budoucnost užitečným řešením vytěsnit tyto nejmilitantnější formace do řídké osídlených oblastí a ponechat je tam, aby vzájemně pokrátily své stavy. Nebylo by to v historii poprvé, když by si vládcí takto drsně vzájemně vypomohli.

Jak hodnotit skutečnost, že jednání v Minsku se odehrálo bez zástupců USA? Navíc ani signatáři výsledného textu nejsou těmi nejrepresentativnějšími osobnostmi ze schůzky?

Je skutečně pozoruhodné, že v Minsku nebyly zastoupeny Spojené státy? Na jednu stranu to je pochopitelné, protože USA oficiálně vlastně s touto krizí nemají mnoho společného. I když indiskrecí americké diplomatky celý svět ví, že USA do „rozvoje demokracie“ na Ukrajině vrazily nejméně 5mld dolarů.

Možná je to však dobře, že hlavní rozeštvávač nebyl rozhovorů účasten, aby bylo možno dosáhnout dohody. Snad si totiž ostatní státy již ráčily povšimnout, že bilance vzájemného obchodu USA s Ruskem přes sankce poslední dobou údajně vzrostla. Že by jim konečně došla pointa, kterou skutečně nelze vyloučit (protože teprve opakovaný vtíp je vtípem, a co teprve když by to bylo potřetí!), že záměrem (jistých kruhů v) USA bylo financovat obě strany konfliktu (EU a Rusko), což přivedly k dokonalosti zejména za druhé světové války?

Z hlediska boje o udržení dolaru by to dávalo smysl, rozeštvat a vzájemnými půtkami vyčerpat potenciální konkurenty dolaru – a ještě si z toho namastit kapsu, to by byla opravdu povedená taškařice!

Na druhou stranu je možná zbytečné mařit tolik času kolem tak nerepresentativně podepsané dohody. Putin sice odcházel jako vítěz, ale ostatní se vypařili jak pára nad hrncem. To není nadějný start. Nejvíce zkroušeným se jevil Porošenko. Ať uhrál, co uhrál, Pravému bloku to stejně bude málo, poslouchat ho nebude a ukrajinští jestřábi prezidenta asi vbrzku zařiznou.

Pozornost se soustřeďuje pouze na jisté děje v popředí. Co se mezitím může dít v pozadí?

V pozadí může být perfidní úvaha, že Ukrajina nepotřebuje klid na práci, ale neklid, aby chystané legislativní změny unikly pozornosti. Bude ve hře klíčový zákon o prodeji cizincům, týkající se všeho, co dosud nešlo – včetně černozemě. Nyní se na Ukrajině údajně chystá velký veletrh s nemovitostmi a pozemky, přesně v tempu, popsaném Naomi Kleinovou (Šoková terapie). Zdecimované obyvatelstvo nebude klást žádný odpor, nebude vůbec vědět, co se děje, protože bude mít naprosto základní existenční starosti – a až se vyhrabe z nejhoršího, zjistí, že mu na Ukrajině už nepatří vůbec nic.

A to bude vyvrcholením dlouhodobé kombinace, která započala brzy po ukončení studené války. Jde o synergii vojensko-průmyslového komplexu (který potřebuje zase pořádného nepřitele, protože honit bezvýsledně deset let nějakého bosého šejka už začalo být podezřelé asi i těm nejzabedněnějším jestřábům), finančníků (udržení dolaru), spekulantů (ti čekají na novou ukrajinskou legislativu, umožňující začít tu gargantuovskou hostinu) a zčásti i normálního byznysu, hledajícího odbyt.

A přitom je vlastně celá ta kombinace z hlediska vlády zákona, jak toho má Západ plná ústa, od samého počátku nejen protizákonná, ba přímo protiústavní. A tak by měla být také posuzována.

Z čeho vyplývá tento ostrý závěr?

Vyplývá z dokumentů, jejichž studiem se vlastně nikdo nezabývá, protože jsou dnes jen cárem papíru. Začněme od počátku.

16. července 1990 Verchovna rada Ukrajinské SSR vyhlásila svrchovanost v rámci tehdejšího SSSR. The Declaration of State Sovereignty of Ukraine v článku IX. slavnostně vyhláší úmysl Ukrajiny být setrvale neutrálním státem, který nebude členem žádného vojenského uskupení.

24. srpna 1991, těsně po neúspěšném puči v SSSR, byla vyhlášena plná nezávislost Ukrajiny. Act of Declaration of Independence of Ukraine výslovně uvádí, že se tímto implementuje The Declaration Of State Sovereignty Of Ukraine. To znamená, že prohlášení o trvalé neutralitě přešlo do zákona, zakládajícího Ukrajinu jako stát.

1. prosince 1991 potvrdili obyvatelé v referendu (více než 90 procenty hlasů) akt vyhlášení nezávislosti. Prvním prezidentem Ukrajiny byl zvolen Leonid Kravčuk.

5. května 1992 datum zajímavé z hlediska sporu o Krym, protože jeho parlament okopíroval ukrajinskou Verchovnu radu a schválil „akt státní nezávislosti Krymské republiky“. Na nátlak Kyjeva krymský parlament své rozhodnutí odvolal, získal ale rozsáhlé pravomoci.

V listopadu 1993 přijala ukrajinská Verchovna rada vojenskou doktrínu, v níž se prohlašuje, že Ukrajina nevidí ve svých sousedech nepřátele a že její armáda je určena výlučně pro ochranu národní bezpečnosti.

14. června 1994 byla v Lucemburku podepsána dohoda o partnerství a spolupráci mezi Ukrajinou a Evropskou unií. (Proč po 20 letech trvání této dohody bylo najednou nutno podepsat asociační dohodu? Co v ní bylo tak důležitého?)

V roce 1994 se staly Ukrajina i Rusko účastníky Partnerství pro mír, programu NATO, cíleného na vytvoření důvěry mezi aliancí a dalšími státy Evropy a bývalého SSSR: v tuto chvíli byl vztah Ruska a Ukrajiny k NATO identický.

V červnu 1994 se stal druhým prezidentem Ukrajiny dosavadní premiér Leonid Kučma.

5. prosince 1994 bylo v Budapešti podepsáno Memorandum on Security Assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, často citované pro záruky ukrajinské územní nedotknutelnosti v něm dané a signatáři garantované. Nutno si uvědomit, že to bylo v době, kdy v zakládajících dokumentech Ukrajiny byla slavnostně deklarována trvalá neutralita, vylučující členství v jakémkoliv vojenském paktu. Ukrajina deklarovala též, že nepovažuje své sousedy za nepřátele.

28. června 1996 bylo toto zahraničně-politické směřování Ukrajiny završeno přijetím ústavy, v jejíž preambuli je přímo uvedeno, že se řídí (guided by) zákonem o vyhlášení nezávislosti Ukrajiny (The Act of Declaration of the Independence of Ukraine) z 24. srpna 1991, který byl potvrzen 1. prosince 1991 obyvatelstvem v referendu. Tak se dostala deklarace neutrality do ukrajinské ústavy.

To všechno zní docela konzistentně, až idylicky. Kdy a proč se situace začala měnit?

Podle mého soudu začala oněm „investorům do ukrajinské demokracie“ docházet trpělivost, když se jejich kůň Viktor Juščenko nestal v roce 2004 prezidentem (21. listopadu 2004 zvítězil v druhém kole Viktor Janukovyč). Nastala revoluce, zvaná oranžová, druhé kolo prezidentských voleb bylo anulováno kvůli podvodům a revoluce vynesla k moci prozápadního Viktora Juščenka. To se stalo 23. ledna 2005. V té době zřejmě začal – v rozporu s ústavou – jednat o vstupu do NATO. Odpovídala by tomu protiakce Moskvy, které dal v únoru 2008 Juščenko dal záruku, že Ukrajina nebude chtít na svém území základny NATO. „Pokud se ruská strana obává vojenských základen, pak je Ukrajina nikdy nezřídí. Jsme připraveni to zakotvit i ústavně,“ prohlásil ukrajinský prezident.

Rusko neponechalo nic náhodě a přispělo k tomu, že 2. dubna 2008 NATO na summitu v Bukurešti nezařadilo Ukrajinu ani Gruzii do programu přípravy na budoucí členství zemí v NATO. Jednání Juščenkovy administrativy o vstupu do NATO nebylo ani v souladu s veřejným míněním. Eventuální členství v NATO se podle průzkumů z té doby nezamlouvalo více než polovině Ukrajinců, a podpora stále klesala (v době před vypuknutím Majdanu by podle průzkumů v referendu hlasovalo 53 procent dotázaných proti členství v alianci, zatímco vstup by podpořila jen necelá třetina Ukrajinců).

7. února 2010 se stal prezidentem Ukrajiny Viktor Janukovyč. Podle jeho vyjádření byla Ukrajina je připravena přijmout zákon, který by jí zakázal vstup do NATO. S ruským prezidentem Dmitrijem Medveděvem se dohodl na tom, že ruská Černomořská flotila bude moci setrvat v Sevastopolu až do roku 2042, s možností prodloužit pronájem ještě o dalších pět let. Ukrajinská opozice dohodu označila za vlastizrádnou.

15. července 2010 podepsal ukrajinský prezident Viktor Janukovyč zákon (2411-VI), podle kterého se Ukrajina nemůže stát členem mezinárodních vojenských paktů a organizací. (Překlad článku 11 bod 1: Ukrajina jako evropský mimoblokový /mimo bloky stojící/ stát provádí otevřenou zahraniční politiku a směřuje ke spolupráci se všemi zainteresovanými partnery, přičemž se vyhýbá závislosti na jednotlivých

konkrétních státech, skupinách států a mezinárodních strukturách. Článek 11 bod 2 pak dále výše uvedenou deklaraci upřesňuje; což v podstatě to znamená, že i Asociační dohoda s EU /přínejmenším její politická část/ je s tímto zákonem také v rozporu, i když to tak nebylo chápáno. Z hlediska vojenskopolitického byl však právě tento zákon jasnou překážkou v členství Ukrajiny v jakémkoli uskupení tohoto druhu.)

29. listopadu 2013 na summitu Východního partnerství ve Vilniusu Ukrajina nepodepsala plánovanou asociační dohodu s EU. Odmítnutí vyvolalo kritiku Západu i masivní demonstrace, které v lednu 2014 na kyjevském Majdanu přerostly v násilnosti, po nichž parlament 22. února 2014 sesadil prezidenta Viktora Janukovyče.

23.prosince 2014 se Ukrajina „vzdala neutrality“. Chceme do NATO, deklaroval parlament, aniž by změnil ústavu.

Tak se za 5mld dolarů Ukrajinci naučili demokracii.

(16. 2. 2015, parlamentnilisty.cz)

DONBAS MEZI MLÝNSKÝMI KAMENY GEOPOLITICKÝCH HRÁTEK

Jak nahlížíte na sérii úmrtí někdejších spojenců Viktora Janukovyče, kteří zemřeli v Kyjevě? Objevují se nařčení, které tyto „smrtáky“ připisují potomkům ukrajinské nacionální milice UPA, stejně tak Kyjev tvrdí, že za úmrtími jsou provokatéři Moskvy. Kde je dle Vás pravda?

Otázku jste začal realisticky, avšak skončil jste filosoficky. To mi připomnělo výrok Jana Pavla II., který často cituje můj přítel Petr Schnur: „Musíme stále putovat z tábora do tábora, spolu s pravdou, tou uprchlicí z tábora vítězů.“ Velmi zajímavé memento! (Zde je na místě opět připomenout tragédii v Oděse.)

Pravda tedy asi nebude na straně těch, kteří těmito úmrtími získali. Kteří to jsou? Příznačnou náповědou je délka vyšetřování těchto zločinů. Kyjev má všechny karty v rukách, nemá se na co vymlouvat. Vyšetřit zločiny na Majdanu, v Oděse ani sestřelení MH17 však viditelně nechce, protože by tím

zřejmě spáchal harakiri. (Obstrukce ukrajinského ministerstva vnitra ohledně vyšetřování Majdanu kritizuje dokonce i „nezávislá skupina expertů“, která je přitom „předběžně“ názoru, že tam střílel Berkut! /MfD 1.4.2015/).

A tak se Kyjev alespoň vymlouvá na skrytý pařát Moskvy. Zde bych velmi uvítal, kdyby ti, co mají vždy pohotově radu „nepodléhat konspirativnímu vidění světa“, adresovali zkusmo jednu takovou do Kyjeva!

Ještě si vypomohu jedním moudrým citátem. Gotthold Ephraim Lessing kdysi napsal, že „hledat pravdu má větší cenu než pravda sama“. Ano, způsob, jakým se kyjevský režim chová k nalézání pravdy, je v současné době naprosto neobhajitelný. Už i proto, že se to ve svých důsledcích obrací proti němu.

Říká se, že „pravda může chodit i nahá, protože jen lež potřebuje oděv“. Starobylý soubor interpretačních technik proto postuluje jako první výkladovou rovinu, kterou nelze obejít, interpretaci „prostou“. To v našem případě znamená nejprve zvažovat pravděpodobnost nejjednodušší varianty, že za vraždami Kyjevu nepřijemných lidí stojí Kyjev (nebo ty pachatele kryje).

Zjistí-li se, že pohrobci UPA, kteří se k atentátům údajně přihlásili, uvedli skutečnosti, které mohou být známy pouze pachatelům, měly by se v celé Evropě rozeznít alarmy. Znamenalo by to, že neonacismus na Ukrajině skutečně sílí. Taková země by měla být neprodleně dána do karantény, jakékoliv asociační záměry by měly být odsunuty do doby, kdy se Ukrajina zbaví tohoto moru.

Jenomže alarmy už zní, protože každý odpovědný člověk v Evropě (to nemyslím jako frázi, ale jako empirickou skutečnost) cítí její „hnědnutí“, jehož se obával již Simon Wiesenthal. Evropa má plno zákonů zakazujících popírat holokaust. Svými činy ho ale vlastně popírá!

Verbálně lituje Židy, ale do svého společenství je ochoten přijmout kohokoliv – včetně následovníků zločinců, kteří se proti Židům provinili. Hlavně, když budou proti Rusům. Židé prominou.

Je to schizofrenie, a to jen v tom lepším případě. V reálu jde spíše o naprosto bezcitné, cynické stanovisko. Typický příklad, co na euroatlantické „kultuře“ nesnáší celý svět: používání dvojího metru.

Abych se vrátil k těm vraždám – nápovědou k jejich vyřešení je, jak odpovídá i oněm dalším třem starobylym rovinám interpretace, analýza

života obětí, způsobu jejich zavraždění, jakož i případných skrytých souvislostí. Těmi však není možno začínat a pokoušet se tak obejít onu základní, „prostou“ interpretaci.

Na Donbasu, oblasti konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskem živenými separatisty, probíhají boje jen sporadicky. Kam se dle Vás na tomto území dostaneme? Kdo ho bude moci přičíst ke své državě, kdo ho bude muset žít? A bude tam mír, nebo válka?

Četl jsem „Provolání veřejnosti Donbasu ke garantům Minských dohod: Nechceme se vrátit na Ukrajinu!“¹ a uvědomil jsem si, jak bude poučné sledovat různé posměšně zlehčující reakce na konto autorů tohoto prohlášení – nebude lepší ilustrace podobnosti současné situace oné „mnichovské době“, kdy byly příznaky nebezpečí nacismu bagatelizovány, hlavně když to celé furore nabralo protiruský švunk!

Zpět o onomu provolání, jehož objektivně slabým momentem je těžká možnost autorizace, za jak velký počet obyvatel hovoří. Je zřejmé – to se týče i odpovědi na předchozí otázku – že se na Ukrajině v nějaké míře opravdu dějí věci, které jsou slučitelné pouze s Třetí říší. Tento jev je zesílen nedávno přijatým zákonem, adorujícím zločinnou UPA.

Náčelník SBU Valentyn Nalyvajčenko se s tím už nepáral a prohlásil (MfD 2.4.2015), že ukrajinská tajná služba SBU se bude po své reformě opírat o zkušenosti a tradice bezpečnostní služby ukrajinských nacionalistů Stepana Bandery!

V této souvislosti je možno hlavu si ukrotit zejména nad nedůstojným politikařením Poláků. Oni oželi statisíce svých zavražděných spoluobčanů, a klidně podpoří ty, kteří se přiznávají k tomuto děsivému dědictví – hlavně když to je namířeno proti Rusku. Kde je tradiční polská hrdost? Kde je rovný charakter? Nebo platí, že když má člověk hroší kůži – k čemu páteř?

Existují docela přesvědčivé indicie, že se Putin v osobních rozhovorech odmítl ujmout těchto separatisty ovládaných území. Prostší myslí s tím mohou mít problém, protože je jim masírováno, že Putin je ukrajinožrout a v dalších chodech i čechožrout, a bylo by asi nespravedlivé jim vyčítat

1. <http://antifashist.com/item/obrashhenie-obshhestvennosti-donbassa-k-garantam-minskih-soglashenij-my-ne-hotim-vozvrashhatsya-v-ukrainu.html>

nepochopení trochu složitějších geopolitických úvah o jedné neznámé. Kdyby si však přečetli amerického analytika George Friedmana, zjistili by, že neutrální Ukrajině by Krym zůstal (i s nezanedbatelnými ruskými platbami za pronájem Sevastopolu), ale Ukrajina s Krymem jako členský stát NATO by už byla pro Rusko příliš velkou výstředností. (Srovnatelnou výstředností by mohla být představa americké základny Guantanamo na půdě Kuby coby členského státu Varšavské smlouvy.)

Myslím si, že Ukrajina směřuje k rozdělení. Ztrátu Donbasu, který se nutně logisticky i finančně napojí na Rusko (aby tam opět nedošlo k hladomoru), bude Kyjev vykládat jako další agresivní ruskou anexi. Členské státy NATO se budou vzájemným papouškováním v kruhu v tomto duchu utvrzovat a vytvoří tak virtuální realitu, „pod jejíž tíží“ a „přesvědčivostí“ bude „nepochybné“, že musí Ukrajině všemožně pomoci. Tak se NATO, byť s malou ztrátou (Donbas) dostane až k ruským hranicím, samozřejmě naprosto mírumilovně a z obranných důvodů. Tím se bude cítit oprávněno před tou strašnou ruskou hrozbou (Rusové se i nadále, nepoučeni, budou agresivně shromažďovat u své hranice na svém území!!) navězt na Ukrajinu jakékoliv zbraně, včetně jaderných.

To je, pravda, katastrofický scénář. Optimisticky doufám, že jen hypotetický. Faktem zůstává, že obyvatelstvo Donbasu je rukojmím geopolitických her.

(20. 4. 2015, parlamentnilisty.cz)

ZNOVU UKRAJINA

Řešení ukrajinské krize stále v nedohlednu. Separatisté nedávno nejprve zveřejnili velmi vstřícné návrhy Kyjevu, které uznávaly východní oblasti jako součást Ukrajiny. Oficiální Kyjev na to však nereagoval a ozvalo se jen několik hlasů, že se separatisty se nebude jednat o žádném, byť sebevstřícnějším návrhu. Jak tomu celému rozumět? Hodlá prezident a vláda přistoupit pouze na variantu bezpodmínečného dobytí východu?

Má to tak vypadat – a v horším případě tomu tak skutečně je. Porošenkův režim zřejmě procítá v těžké kocovině. U Ukrajinců je to docela překvapivé – jako by nevěděli, že když někdo někomu poroučí kořalečku a slibuje hory doly, nikdy to není zadarmo. Jako by nepochopili, že šlo především o štengrování Ruska.

Je mnoho způsobů, jimiž se může konflikt vyvíjet. Současní kyjevští vládcí mají asi pocit, že tvrdým přístupem mohou ještě něco zachránit. Nebo si spíše chrání bok (nebo už záda?) před ultranacionalisty. Otázkou je, zda neprobíhají nějaké pokusy o skryté rozhovory se separatisty. Není vyloučeno, že na obou stranách roste počet střízlivějících, kteří si uvědomují, že by se měli na Ukrajině nějak sami srovnat. Protože jinak jsou asi jen dvě varianty – buď jich bude v té opotřebovací válce čím dál méně, nebo se tak zadluží, že až se proberou, nebude jim patřit ani ta půda pod nohama. Výslednice bude asi kombinací obou těchto neutěšených variant.

Situace Ukrajiny se nadále zhoršuje. Všichni dokola hovoří o tom, že Ukrajina stojí nad ekonomickou propastí, že se blíží bankrot a válka na východě stojí Kyjev denně 5 - 7 milionů dolarů. Aby armáda ušetřila, dokonce prý vojáky na dovolené označuje oficiálně za dezertéra, aby jim nemusela platit. Jak dlouho ještě je toto udržitelné? Nepodřeže si EU větev, když bude Ukrajině poskytovat finanční pomoc, o které ani nemá jistotu, v jakých kapsách skončí, když vláda není schopna provádět skutečné a hluboké reformy, jak už upozorňují i renomovaná západní média?

Z jednoho úhlu pohledu to všechno neradostné dění dává smysl. Popsala to perfektně Naomi Kleinová v knize Šoková terapie. Je potřeba využít (nebo pomoci vyvolat, či přímo vygenerovat) nějakou krizi. Obyvatelé pak mají základní existenční starosti, a nemají kapacitu hlídat demokracii (což je ostatně problém i v mírových dobách, jak jsme sami denně svědky). Zákonodárný proces ovládnou dosazené zmanipulované figurky a provedou tu požadovanou „legislativní smršť“, aby se všechny ty bezprostředně následující (zejména pozemkové) změny udály takzvaně „podle zákona“. A až to lidem dojde, bude pozdě. Požadované reformy, jimiž jsou a budou různé půjčky a další formy pomoci podmíněny, pochopitelně nebudou

splněny (otázkou je, zdali jsou vůbec splnitelné – a jestli ano, zda nejsou zločinné). Z tohoto úhlu pohledu se tedy kauza Ukrajina vyvíjí pro ty zkušené globální zločince docela úspěšně. Mají už v tom praxi. Na Ukrajině už pro jistotu zavedli i stanné právo.

K té finanční pomoci znovu a znovu je třeba připomínat, že finanční toky musí nabýt na transparentnosti. Ve Spojených státech platí od roku 1938 zákon FARA, o povinné registraci všech neziskových subjektů, ať již působí v politice, humanitární oblasti či jinde, které přijímají finance ze zahraničí. V Rusku nedávno přijali zákon pojmově totožný, který vzbudil slastné nářky pologramotných lidskoprávníků, jak je ten Putin ohavný. A já znovu a znovu budu navrhopvat, abychom podobný zákon přijali i u nás. A měli by ho přijmout i na Ukrajině! Mnoho věcí by se tím vyjasnilo a mnoho věcí by se v budoucnu mohlo odehrát jinak, pro Ukrajinu příznivěji.

Agentura AP citovala slova experta na bývalé sovětské státy Matthewa Rojanskeho z Wilson Centre, který říká, že mezi lidmi na Ukrajině roste velké znepokojení z postoje Západu. Ukrajinci prý mají pocit, že toho zatím moc nedostali a že kontakty mezi Američany a Rusy v jiných světových otázkách než je Ukrajina pokračuje a obecně přístup Evropy naznačuje, že bude Ukrajina Západem hozena přes palubu.

Tento pocit není nereálný. Zahraniční obchod mezi Ruskem a Spojenými státy utěšeně vzkvétá. Německo zřejmě již prošvihlo příležitost překvapit Evropu pozitivně, pomoci ji postavit na vlastní nohy a začít přemýšlet vlastní, evropskou hlavou. Nic takového se nechystá, vynořuje se jen spousta ploskolebců s ostrými tesáky. Velké potěšení pro ty, jimž dělala starost pozice dolaru jako světové rezervní měny. Zdá se, že dolar ustál hrozbu eurem, takže posílen může se soustředit na BRICS.

Začínám chápat, proč mnozí lidé se vzrůstajícím poznáním propadají skepsi a cynismu. Srovnajte ty filigránské výdobytky lidského ducha, a sledujte, s jakou pravidelností jsou destruovány totálními primitivy. Kde je pánbůh, kde je jeho stvořitelský plán? Kde je jeho dobrota, všemohoucnost, věrnost vlastním zásadám? Nebo i to je jen moskevská propaganda?

Státníci skupiny G7 se shodli v tom, že případné zrušení protiruských sankcí záleží pouze na samotném Rusku a jeho chování. Šéf Evropské rady Donald Tusk dokonce poznamenal, že jakákoli diskuse o sankcích se může týkat pouze jejich možného rozšíření. Takže tomu rozumím správně, že pokud někdo nedodržuje minské dohody, je to Moskva? Případně která ze stran Minsk II dodržuje, plní podmínky a kdo neplní?

Víte, chování Evropy mi připomíná ty staré doby hokejové hry, kdy se ještě hojně bojovalo u mantinelů. Někteří hráči vynikali obrovskou záludností – a sprostě napadení hráči pak byli vylučováni za „hrubost“, protože první, co bylo vidět, byla jejich obrana. Hráč dostal skryté hokejkou mezi žebra, tak ji soupeři nakouřil pěstí – a byl vyloučen. A onen provokatér se tvářil jak neviňátko.

Tak takhle nějak to je se Západem a Ruskem. Ostatně sám George Friedman, jeden z nejprestižnějších analytiků, před sedmi lety napsal, že „ruské akce se v budoucnu budou jevit jako agresivní, i když budou vlastně obranné.“

Nicméně o dodržování minských dohod se můžeme pouze dohadovat, aniž bychom si dělali iluze. Porušení jakéhokoliv příměří lze vyprovokovat mnoha způsoby. Profitovat z toho mohou velmi překvapivě různí, méně či více zjevné aktéři.

K tomu všemu Rusko straší, že by mohlo jaderné zbraně rozmístit na Krymu a má na to prý právo. Co na to říkáte? Ostatně všeobecné náklady na zbrojení stoupají a to jak na Západě, tak v Rusku. Zbrojí Rusko, zbrojí NATO, zbrojí sunnitské monarchie v Perském zálivu, které kupují zbraně už i z Francie. Jde o dočasný trend nebo o věc mnohem vážnější?

S tím Krymem to je věcně v pořádku. Souhlasím s kritikou anexe Krymu, ale mluvím o anexi v roce 1954, kdy Chruščov bez jakéhokoliv věcného důvodu, bez jakéhokoliv referenda, prostou svévolí připojil kus Ruska k Ukrajině. Proto nemám problém s tím považovat Krym za součást Ruska – na rozdíl od těch, kteří se tváří „západně“, přitom však věcně obhajují stav, způsobený skutečně typickou komunistickou svévolí. Tím se oni „západníci“ prozrazují: je to ve skutečnosti tentýž druh revolucionářů, kteří nejprve z Východu světa revolučně nutili jeden šunt, a nyní ze Západu (zase revolučně – podle toho jsou snadno identifikovatelní!) by chtěli lidem vnutit šunt jiný.

Neskonale horší je to s Polskem! Polsko žádá na svém území umístit jaderné zbraně, což je v ostrém rozporu se Smlouvou o nešíření jaderných zbraní. Daly by se předpokládat závažné diplomatické demarše z celého světa, ale nic se neděje, zřejmě je to zase „privátní věc“ svrchovaného polského státu.

Rozmístění amerických jaderných nosičů v Evropě by pohřbilo desetiletí odzbrojovacích jednání. Svět se civilizační šlupičkou potahuje velmi klopotně – zničená je ale lusknutím prstů.

Říká se, že holokaust byl způsoben nadkritickou koincencí fanatismu a chamtivosti. A o té chamtivosti už máme doklady z nejvyšších míst americké politiky. Pro Albrightovou je Rusko (resp. Sibiř) příliš bohaté na to, aby patřilo jednomu národu. Jeden americký senátor (citát se mi nepodařilo ověřit, proto ho nebudu jmenovat) prý řekl, že Rusko má nerostné bohatství, o které se s USA nechce podělit – tudíž je nepřitelem. Jasněji to snad ani říci nelze.

Možná ale bude všeho jen do času – jako vždy v dějinách, mezi vojáky nejsou jen samé zelené mozky, a nemnohým už došlo, a mnohým už dochází, s jakými šílenostmi si zahrávají. Potom můžeme očekávat, že zase – překvapivě – z těchto kruhů vyjdou velmi silné a velmi kompetentní impulsy k odzbrojování.

(19. 6. 2015, *prlamentnilisty.cz*)

UKRAJINA A ODPAD

Pokud jde o Rusko a dění kolem něho, na nedávno ekonomickém fóru v Petrohradě se ruský prezident chlubil, jak všechno skvěle funguje a na čem dalším se pracuje apod. K tomu EU tlačí Kyjev, aby udělil Donbasu autonomii, kde se sice příliš nebojuje, některé odhady ale tvrdí, že ve chvíli ukončení výcviku ukrajinských batalionů, dojde k obnovení velkých bojů. Co v tomto ohledu očekávat?

Rusku nechybí sebejistota, i když to někdy drhne. Rusové mají ale meze odolnosti trochu někde jinde, než zhýčkaný Západ. Nadto Putin mluvil pravdu – západní sankce donutily Rusko udělat to, co mělo udělat už dávno, a ještě

Rusy stmelily, takže to, o čem by jindy byla asi v Dumě debata, bylo nyní schváleno hned, Západu na just.

Myslím, že Porošenko je papírový čert. Jacenjuk je nejlépe charakterizován svou vizáží, protože jeho výrok, aby se svět semknul kolem Spojených států proti agresivnímu Rusku, které upírá americký nárok na světové vůdcovství, to už je opravdu jak výkřik z bohnického pavilónu.

Strašně nebezpečný ale může být vývoj zprava, od těch dosud hýčkaných, nyní odvržených ukrajinských ultranacionalistů, nebo spíše neonacistů.

Ale ještě jedné věci je třeba věnovat pozornost – ukrajinské zákonodárství otevřelo dveře téměř (prakticky) neregulovanému odpadovému hospodářství. Ta problematika se tam již jednou objevila, v souvislosti s mordem Oleksandra Muzyčka. Tak by se z Ukrajiny mohla stát velmi nebezpečná popelnice – mluvilo se o „využití“ neobydlené oblasti kolem Černobylu ...

Takže boje neočekávám, legislativa již byla přijata, teď se už jenom „budou dít věci“ – a všechno bude „podle zákona“. Tato část hry je u konce. Každopádně je však smutné trvat na došetření střelby na Majdanu, bude dobře trvat na vyšetřovacím pokusu, který nabídl uskutečnit výrobce rakety BUK, aby tak přispěl k objasnění, kdo sestřelil malajsijské letadlo, a bude třeba stále vyvíjet tlak na potrestání vrahů z oděského masakru.

(19. 6. 2015, *parlamentnilisty.cz*)

Přes Panama papers se můžeme dostat i k Ukrajině, též jimi zasažené. Jak pojmenovat současný vývoj v této nešťastné zemi, jejíž prezident je nyní nařčen z „ulejvání peněz“ a která nemá stabilní vládu?

To je asi nejzajímavější moment celé publikace těch panamských informací, co dostaly nožičky. V titulcích mnoha médií totiž kraluje jméno Putin, přestože se v Panama Papers coby majitel účtu neobjevuje. Opravdu trapná propagandistická snaha. Prostě současní protiruští propagandisté jako by z oka (nebo odkud) vypadli oněm prosovětským.

Ukrajina je v typově podobné situaci, jako Rusko za Jelcina. Země je ve jménu svobod, tržních vztahů a lidských práv plundrována až na dřev. Ne,

že by se předchozí garnitura (Janukovyč) chovala lépe. Ale dokud vypadal, že podepíše asociační dohodu s EU, byl to pro Západ přijatelný kamarád, který si – stejně jako mnoho jemu podobných týpků na Západě – trochu stlal pod sebe. Vždyť i on byl jenom člověk, a jeho milý synek – no, žádný gauner to nebyl, jen byl trochu veselejší a rozpustilejší, to víte, mládí nevykouřené.

Ale jak Janukovyč ucukl od podpisu, stala se z něho lidská zrůda, okrádající vlastní národ! A jeho nezvedený syn zraje snad přímo pro šibenici!

Ještě že nastoupil ten milý, dobrý brach Porošenko. Ano, leccos se o něm povídá, ale i on je jenom člověk. Že si pod sebe stele? Nedivte se, v takových nejistých dobách by nikdo nechtěl upadnout do tvrdého. Navíc je na něho potřeba pohlížet tolerantně, má v zemi – a zejména v Rusku! – tolik zavilých nepřátel. Ale vzhledem k tomu, co dělá pro svoji zmučenou vlast ... Atakdále.

Nu, a teď je ten dobrý brach Porošenko v panamských papírech. Pointa? Možná to předznamenává Porošenkův konec.

(6. 4. 2016, parlamentnilisty.cz)

Jan Schneider (nar. 10. 10. 1955 v Karlových Varech) je stálým spolupracovníkem serveru Česká pozice: oblastmi jeho zájmu jsou religionistika a zpravodajské služby. Kromě toho se zabývá hudbou, hlavně jazzovou a židovskou. V polovině sedmdesátých let se v Praze potkal se členy kapely Plastic People of the Universe, se kterou začal spolupracovat. Jako bubeník s ní zkoušel na přelomu let 1976-1977. V roce 1978 s jejími členy nahrál Pašijové hry a v roce 1986 scénickou hudbu pro hru Václava Havla Pokoušení. Kvůli podpisu Charty 77 pracoval v Praze jako železniční dělník. V polovině sedmdesátých let se v Praze seznámil s básníkem, spisovatelem a filozofem Egonem Bondym. Po mnoho let pak přepisoval magnetofonové pásky, na něž Bondy namlouval své Poznámky k dějinám filozofie, překlady, verše. V Praze se také od roku 1987 účastnil bytových seminářů, kromě jiných i Starozákonního semináře u profesora Milana Balabána. Ten se podařilo v druhé polovině 80. let tajně zastřešit Cambridgeskou univerzitou, kdy do Prahy jezdili přednášet tamní profesori religionistiky a umožnili studentům obor řádně ukončit. Po složení posledních zkoušek v roce 1993 získal Jan Schneider Cambridge Certificate in Religious Studies. Od roku 1990 působil postupně ve službách zpravodajských, policejních i vládních, mimo jiné zastával funkci ředitele Kanceláře Rady vlády ČR pro zpravodajskou činnost. Jako bezpečnostní analytik a publicista působí od roku 2005.

Petr Žantovský

Krym a česká média: selhání žurnalistiky

1. Svoboda slova a právo na informace ve světové a evropské teorii

Již od roku 1993 je každoročně 3. květen označen jako Světový den svobody tisku (z rozhodnutí Valného shromáždění OSN 48/432 z 20. 12. 1993). Podnět k tomu vzešel z Generální konference UNESCO konané v roce 1991. Státy na této konferenci deklarovaly, že svobodná, pluralitní a nezávislá média jsou nedílnou součástí demokratické společnosti. Konference UNESCO poté doporučila Valnému shromáždění vyhlásit 3. květen Světovým dnem svobody tisku. Datum připomíná den přijetí Deklarace o podpoře nezávislého a pluralitního tisku v Africe v namibijském Windhoeku (1991).¹

Smysl tohoto dne připomínajícího roli médií v úsilí za svobodu dobře vystihli vysocí představitelé OSN K. Annan, F. Mayor a M. Robinsonová ve svém Společném poselství ke Světovému dni svobody tisku 1999:

„Svoboda projevu je právo, o jehož prosazení je nutno bojovat, nikoliv požehnání, které si stačí toužebně přát. Svoboda je však ještě něčím více: mostem spojujícím porozumění a vědění a základem pro výměnu myšlenek mezi národy a kulturami, která je nezbytným předpokladem skutečného rozvoje a trvalé spolupráce.“²

Jak zdůraznil generální tajemník OSN ve svém poselství k tomuto dni v roce 2010, hlavním tématem tohoto úsilí je „svoboda informací: právo vědět“.³

Mluvíme-li o právu na informace, a tedy o právu na jejich neomezené šíření, připomeňme si mantru všech bojovníků za svobodu slova, První dodatek Ústavy USA, který vstoupil v platnost 15.12.1791:

1. Zdroj: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1604>

2. Dostupné na: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=638>

3. Zdroj: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1604>

„Kongres nesmí vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.“⁴

Zásady nedotknutelnosti svobody slova obsažené v citovaném dodatku americké ústavy byly nepochybně inspirací i pro Článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv OSN z roku 1948, který říká:

„Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.“⁵

Rozšířenou definici uvedené svobody přinesl Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, OSN: New York, 19. 12. 1966, v ČSSR byl vyhlášen až o deset let později jakožto vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. května 1976 pod č. 120/1976 Sb:

1. Každý má právo zastávat svůj názor bez překážky.

2. Každý má právo na svobodu projevu; toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby.⁶

S tím ovšem nezbytně souvisí druhá strana mince: svoboda slova přináší odpovědnost toho, jenž je šíří, vyžaduje ji, je to *conditio sine qua non*. V tom smyslu také hovoří Deklarace principů novinářského chování, kterou přijal druhý světový kongres Mezinárodní federace novinářů, konaný v Bordeaux (Francie) ve dnech 25.–28. dubna 1954:

„Respektování pravdy a práva veřejnosti na pravdu je první povinností

4. „Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievances.“ Podrobný výklad najdete např. na <http://www.law.cornell.edu/>

5. Dostupné na: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

6. Dostupné na: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>

novináře. Při plnění této povinnosti budou novináři vždycky hájit principy svobody při čestném sbírání a vydávání zpráv.⁴⁷

K tématu se velmi intenzivně vyjadřují též instituty Evropské unie. Evropská komise zřídila v roce 2011 Skupinu na vysoké úrovni pro svobodu a pluralitu sdělovacích prostředků⁸. Ta začala veřejnost ihned zásobovat metodickými materiály a doporučeními, jak se má ona svoboda a pluralita správně evropsky hájit⁹. A nedosti na tom: Evropská komise zřídila ve Florencii Centrum pro pluralitu a svobodu médií a do začátku mu přidělila grant ve výši 600 000 EUR. Centrum má „předkládat nové myšlenky a způsoby, jak zajistit velmi různorodá a svobodná média, a usilovat o větší kvalitu úvah o pluralitě médií v Evropě.“¹⁰ Což o to, debatovat na co nejvyšší úrovni o tom, jak zvětšit svobodu slova a pluralitu informací, je jistě záslužné. Jak ale správně upozornil komentátor Jiří Just, „Vysoká skupina v Bruselu svobodu médií neochrání.“¹¹ Následující analýza mediálního ohlasu jedné z nejvážnějších událostí současnosti dá jeho tezi zcela za pravdu.

2. Trocha historie nikoho nezabije

Nejdiskutovanější událostí uplynulých týdnů jsou události na Ukrajině a referendum na Krymu, které rozhodlo o připojení poloostrova, tradičně spjatého s Ruskem, zpátky k Ruské federaci. Připomeňme si jen pár historických dat:

Ve středověku byl jih Krymu ovládán Byzantskou říší. Roku 1243 vpadli na Krym Tataři a poloostrov se stal součástí tzv. Zlaté hordy. V polovině 15.

7. Dostupné na: <http://www.syndikat-novinaru.cz/syndikat/deklarace>

8. Více na: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1173_en.htm?locale=en

9. Např. v r. 2013 doporučení dostupné na: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/HLG%20Final%20Report.pdf>

10. Zdroj: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/11_1307_cs.htm

11. Dostupné na: http://czech.ruvr.ru/2013_05_03/Potrebuje-svobodu-tisku-urednickou-ochranu/
Just zde doslova píše: „Základním kamenem svobodné společnosti je právě svoboda a pluralita médií. Je však sporné, jestli má na dodržování svobody šíření informací dohlížet jakási vysoká skupina. Svoboda tisku totiž nezřídka bývá zaměňována s „cenzurou ve jménu dobra a společenského míru.“ Nesluší se kritizovat politiku Evropské unie, smysl západních vojenských anabází v zemích třetího světa, a nebo není žádoucí objektivně hodnotit politiku „znepřátelených“ diktátorů, kteří se často chovají podobně jako nedotknutelní západní politici. Vysoká skupina v Bruselu svobodu médií neochrání. Analýzám a brífinkům unijních úředníků bude věnována stejná pozornost jako varováním nevládních organizací. Žádná.“

století byl vytvořen samostatný krymský chanát se střediskem v Bachčisaraji. Od roku 1475 byl jeho vládce vazalem Osmanské říše. Někteří historici odhadují, že při nájezdech obávané krymskotatarské jízdy mezi 15. a 18. stoletím, byly odvečeny a prodány do otroctví v Osmanské říši až 3 miliony lidí, především Ukrajinců, ale také Rusů, Bělorusů a Poláků. V roce 1663 vpadli krymští Tataři se svými tureckými spojenci až na Moravu, tehdy bylo uneseno do otroctví na 12 000 lidí.¹²

Ruská carevna Kateřina Veliká anektovala roku 1783 celý krymský chanát a připojila ho k Ruské říši. Byla vybudována vojensko-námořní infrastruktura přístavu Sevastopol.¹³ V letech 1853–1856 poloostrov těžce zasáhla Krymská válka. Začala jako ozbrojený konflikt mezi Ruskem a Osmanskou říší, na stranu Turků se postupně přidali Britové, Francouzi Němci a Savojsi. Situaci bylo možno shrnout rovníci „všichni proti Rusku“. Při pohledu na aktuální události na Krymu si nelze odpustit poznámku o tom, která se historie opakuje. Ale to jen na okraj.

Válka skončila Pařížskou mírovou smlouvou roku 1856. Mimochodem: Krymská válka byla první, o níž byla veřejnost informována prostřednictvím fotografií a zpráv, posílaných telegrafem. William Howard Russell z *The Times* si jako první novinář vysloužil označení „válečný zpravodaj“. Díky jeho zprávám v britském tisku se rozšířila povědomost o nekompetentnosti politického vedení války, což v lednu 1855 vyústilo v pád britské vlády. Je zřejmé, že v té době se ještě novináři věnovali tomu, čemu mají, totiž šíření pravdivých informací, a nikoli jednostranné propagandy. O jejich dnešních následovních, zejména, ale zdaleka nejen těch, kteří působí v Česku, to už říci většinou nelze.

Zpět krátce do dějepisu: V průběhu ruské občanské války (1918–1925) byl Krym střediskem protibolševických sil až do roku 1921, poté připojen k Ruské sovětské federativní socialistické republice; od října 1921 existoval v jejím rámci jakožto Krymská autonomní SSR. Za druhé světové války, konkrétně v letech 1941–1944 byl okupován nacistickým Německem.

12. Více o tom v tzv. Lánové rejstříky (1656–1711) – dostupné na http://ilcik.cz/dubnany/dejiny/od_1656.html

13. Velmi detailně popisuje historii složitého multietnického a vojensko-politického prostředí na Krymu už příslušné heslo *Ottova slovníku naučného*. Patnáctý díl. Praha : J. Otto, 1900. s. 292–295.

V tomto období Krymští Tataři stáli na straně nacistů, a proto byli na Stalinův příkaz deportováni do střední Asie. Do svých domovů na Krymu se mohli vrátit až na konci 80. let.

19. února 1954 byl rozhodnutím tehdejšího nejvyššího sovětského vůdce N. S. Chruščova Krym vyňat z Ruské SFSR a administrativně přičleněn k Ukrajinské SSR při příležitosti třístého výročí Perejaslavské rady – příklonu Ukrajiny k Ruské říši.¹⁴ Důvodem geopolitického přesunu byly údajné blízké ekonomické a kulturní vztahy Krymské oblasti s Ukrajinskou SSR. De facto ale šlo o Chruščovův dárek krajanům. Byl totiž na ukrajinského stranického vládcu pasován už Stalinem v roce 1939. Toto přičlenění bylo předzvěstí problémů, jež vyvstaly na převážně ruskojazyčném Krymu při rozpadu SSSR a vyústily po více než dvou desetících let v návrat Krymu do náruče Ruska.

Tato nová politická skutečnost samozřejmě vyvolala paniku nejen v Kyjevě, ale především v Berlíně a Washingtonu. Nové geopolitické rozmístění sil nedaleko železné opony dělící euroatlantický prostor od Ruska posouvá moskevský vliv západním směrem, do značné míry to oslabuje ukrajinskou ekonomiku, ale především to vnáší zcela nové faktory do klíčových otázek mezinárodní politiky, zejména obchodu se strategickými surovinami – ropnými produkty a zemním plynem, neboť právě o to v aktuálním úsilí vymezit se nově ze západních pozic vůči Rusku jde prvořadě.

Teprve ve druhé nebo třetí linii lze zaznamenat nějaké faktory národnostní nebo etnické. A už vůbec tu nelze hovořit o boji za demokracii a svobodu – proti bezpráví, nesvobodě a totalitě. Stačí se podívat na ukrajinské politické dějiny posledních dvou dekad, abychom viděli, že pojmy demokracie a svoboda zde mají poněkud odlišný význam, než jaký jim přisuzují západoevropští intelektuálové. Pokud naopak lze v současných ukrajinských událostech nacházet prvky a činy vyloženě antidemokratické, pak jednoznačně na straně opačné, například ve vojensko-politickém uskupení

14. Pozn.: Perejaslavská rada či Perejaslavská dohoda bylo setkání kozáckého shromáždění vedené hetmanem Bohdanem Chmelnickým a zástupci ruského cara Alexeje Michajloviče, které roku 1654 v Perejaslavi dohodlo připojení levobřežní Ukrajiny k carskému Rusku. Rok 1654 je tak považován za datum připojení Ukrajiny k Rusku.

Pravý sektor, které sdružuje několik post-nacistických organizací a usiluje o přímý vstup na politickou scénu.¹⁵

A stejně tak není na místě hovořit s přehnanou emfází o etnické čistce, jejíž hrozbě mají být vystaveni nemnozí krymští Tataři. Jak jsme ukázali svrchu ve stručném historickém exkursu, role Tatarů měla v této oblasti tradičně dramatické kontury. Jejich náboženská a kulturní orientace na islám spolu s jejich politickou orientací na islámské mocnosti (historicky zejména Turecko) není ani důvodem k rusifikaci Krymu, ale ani věrohodnou záminkou k tomu, abychom tuto rusifikaci považovali za čin etnický či nábožensky podmíněný. Tatarské dějiny zde jistě nejsou přehlídkou vzorové demokracie a humanity. A to ani ve středověku, ani v pozdější kohabitaci s nacismem. Nicméně je jasné, že Rusko prostě hraje na Krymu o své zájmy, a činí to se spontánním souhlasem většiny tamního obyvatelstva. Tyto události nejsou bojem proti Tatarům, jak se to nejen oni sami snaží vykládat, nýbrž bojem za ruské ekonomické a politické perspektivy. Důsledně vzato, zdejší nepříliš početná enkláva Tatarů¹⁶ by ani při nejlepší vůli mezinárodních sil nemohli být překážkou ruskému úsilí v tomto regionu.

S jedinou výjimkou: pokud by západ nechtěl přistoupit k otevřenému vojenskému řešení. Tato eventualita se zatím našťestí nezdá být pravděpodobnou, protože by pro všechny zúčastněné byla sebezáhubná, a obě strany to musejí dobře vědět. Veškeré řinčení zbraní tak lze chápat jen jako propagandistické přetlačování, a jako takové by mělo být reflektováno i v mediálních analýzách. V těch českých, když zůjme pro tuto příležitost naši optiku na domácí území, to zatím tak nefunguje. Většina našich médií

15. Součástími Právě sektoru jsou například Tryzub (Trojzubec) Stepana Bandery, který si bere za vzor tuto kontroverzní postavu ukrajinského nacionalistického protisovětského odboje, nebo Ukrajinské národní shromáždění-Ukrajinskou národní sebeobranu (UNA-UNSO). Dalšími organizacemi jsou Patrioti Ukrajiny či Bílé kladivo. Zdroj: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/328792-bojovali-s-ukrajinskou-policií-ted-chteji-extremiste-posty-ve-vlade.html>

16. Oficiální tatarské zdroje uvádějí, že na Krymu žije dnes 270 tisíc etnických Tatarů – zdroj: <http://www.tatar.cz/cexca/narod.php>

Zajímavé je, že tento zdroj uvádí, že se jedná o 12 % krymského obyvatelstva, zatímco český novinář Luboš Palata tvrdí, že Tatarů na Krymu žije „kolem pětiny obyvatel“ – zdroj: http://zpravy.idnes.cz/krym-tatari-referendum-07x-zahranicni.aspx?c=A140306_193622_zahranicni_pul – tento početní nesoulad jen ukazuje na postoj českého novináře, pro něhož je zamýšlená propaganda důležitější než fakta.

Pro doplnění uvedme, že další oficiální portál www.ukrajinci.cz uvádí čísla 250-280 tisíc a 14 %. To je ještě stále dosti vzdáleno Palatově „kolem pětině“.

provozuje protiruskou propagandu, vydává krymské a obecně ukrajinské události – v rozporu s prokazatelnými fakty – za boj o svobodu a lidská práva proti jejich omezování a pošlapávání. Novináři masově a téměř unisono¹⁷ vytvářejí dichotomii dobra a zla, černé a bílé, a tyto nálepky rozdělují výlučně podle politických karet dodaných z Berlína či Washingtonu. Ptejme se proč.

3. Svoboda slova a právo na informace v české praxi

Jak tedy vypadají převažující mediální ohlasy ukrajinských a specificky krymských událostí v českých médiích? Jistě nelze zcela paušalizovat, ale výskyt neprofesionálních a informačně bezcenných, zato však politicky velmi exponovaných mediálních sdělení byl tak masivní, že se dá vnímat jako převládající. Uveďme si několik typických příkladů, kdy objektivní zpravodajství a informace musely ustoupit jednostrannému podávání polopravd, spekulací, zavádějících tezí a jen velmi chatrně skrývané propagandě.

Naprosto ukázkovým příkladem může být např. komentář Michala Lebdušky, který v jednom jediném nedlouhém článku vysloví hned tři prokazatelné nepravdy. Nejprve vynese tezi, že Krym bez ukrajinské surovinové základny ekonomicky padne (o zdrojích z Ruska se zde mlčí), následně připomene krymské Tatary, kteří jsou stavěni do role obětí (jak v historickém, tak aktuálním kontextu), a to vše završí velice průhlednou lží o tom, že Rusy v Ukrajině nikdo neomezuje v užívání jejich mateřského jazyka (a to jen pár dnů po přijetí zákonné úpravy znemožňující užívat ruštinu v úředním styku). Článek je prvotřídní přehlídkou jednostranné propagandy.¹⁸

To Martin Fendrych¹⁹ jde ještě dál. Nejprve prohlásí velice apodikticky, aniž by se zdržoval s velkým zdůvodňováním, že krymské referendum je lež organizovaná z Moskvy (a tedy nevyjadřující skutečný názor obyvatelstva na otázku připojení k Rusku), aby svou tezi korunoval efektním titulem „Anšlus Krymu“, mající za cíl vyvolat historickou analogii s nacistickým obsazením

17. Výjimku tvoří např. Tereza Spencerová v Literárních novinách, která situaci analyzuje věcně a bez apriorních politických předpokladů, např.: <http://www.literarky.cz/tema/87-tema-na-tento-tyden/17127-nmci-rusky-krym-je-ok-britove-radi-rusy-ne-eu>

18. http://zpravy.idnes.cz/komentar-k-deni-na-ukrajine-a-na-krymu-dwz-/zahranicni.aspx?c=A140316_090135_zahranicni_jav

19. <http://nazory.aktualne.cz/komentare/anslus-krymu-strach-nad-ukrajinou-a-narodni-duch-rusu/r~83ff00b2add211e3a81d002590604f2e/>

Rakouska v r. 1938. Ostatně ani jinými paralelami autor nešetří. Výsledek krymského referenda bagatelizuje poukazem na nesvéprávné volební výsledky v totalitním Československu. Zapomíná, že tehdy se „hlasovalo“ pod hrozbou přinejmenším existenčních problémů, zatímco na Krymu se hlasovalo podle svobodné vůle. Žádný důkaz o tom, že ten, kdo hlasoval proti připojení, je ohrožen na životě, svobodě či existenci, neuvádí. Nejspíše proto, že žádný nemá.

Obecně naši novináři mají tendenci označovat krymské referendum za neplatné či nelegitimní a v souladu s berlínsko-washingtonskou propagandou prosazují názor, že toto referendum nemůže zakládat žádné státoprávní změny v regionu. Zapomíná se poměrně často na skutečné historické analogie. Připomeňme aspoň dvě. 22. září 1991 na tajném hlasování v Kačaniku u Prištiny vyhlásili kosovští Albánci (jichž tu žije necelých 90 %²⁰) Kosovo za nezávislý stát. Následovalo referendum, kde 99,7 % hlasujících potvrdilo, že od 9. října 1991 je Kosovo z vůle lidu nezávislé. Kosovská deklarace nezávislosti na Srbsku byla jednohlasně přijata 17. února 2008 kosovským parlamentem. Tato nezávislost pak byla v mezinárodním kontextu stvrzena oficiálním uznáním ze strany velkého množství států a mezinárodních organizací.²¹

Když se tu a tam ozve ojedinělý hlas srovnávající ustanovení nezávislého Kosova jako nutný důsledek přesvědčivého referenda s dnešní situací na Krymu, je zpravidla ihned umlčen s poukazem na to, že tyto dvě situace nelze srovnávat.²²

Stejně tak se nepřipouští srovnání dnešního Krymu a mnohaletého boje o statut souostroví Falklandy, který v roce 1982 vyvrcholil válkou mezi Velkou Británií a Argentinou, jež si na ostrovy činila nárok (kvůli ropným ložiskům). Dokonce ani loňské (11. 3. 2013) referendum, v němž se 98,8 % občanů vyslovilo pro stávající status, tedy setrvání ostrovů v rámci

20. <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Demographic-history-of-Kosovo-in-20th-century.png>

21. Zajímavé je, že dělítko mezi 108 státy, které zatím nezávislé Kosovo uznaly, a 46 státy, které ho uznat odmítají (dalších 31 zaujímá neutrální postoj), nevede žádné jednoznačné ideologické či civilizační dělítko. Kosovo neuznaly ani některé země EU, např. Španělsko, Řecko či Slovensko – ale ani např. Ukrajina! Ani uvnitř jednotlivých politických vedení států nebyl vždy jednotný postoj – např. někdejší český premiér Topolánek Kosovo uznal s nadšením, zatímco prezident Klaus to vždy odmítal.

22. Viz např. názory německého politologa Franze Lothara Altmanna, dostupné na <http://www.dw.de/you-cant-compare-crimea-and-kosovo/a-17493034>

Spojeného království²³ není pro dnešní komentátory krymských událostí dostatečnou analogií. Přitom falklandské referendum za nelegitimní označila pouze argentinská presidentka Cristina Fernándezová-Kirchnerová, zatímco zbytek světa neměl připomínek. Stejný „zbytek světa“ označuje krymské referendum s téměř totožným procentním výsledkem za nelegitimní. Co dodat?

Jedním možným vysvětlením jednostrannosti české mediální odezvy uvedených událostí jsou emoce. Ty často vedou novináře k tomu, že využívají jen takové informace, které se jim hodí pro jejich záměr, jímž je dosáhnout polarizace veřejného mínění a sympatie vůči jedné straně politického sporu. Důvodem takových emocí může být v první řadě tradiční zášť vůči Rusku nebo strach z Ruska. Je nepochybné, že zde právě emoce hraje hlavní roli, jak jinak přimět skoro všechny novináře, aby si mysleli a psali to samé.

Velmi působivým příkladem totální deformace skutečnosti, manipulace s fakty i s publikem byl výkon moderátora pořadu Události, komentáře České televize Martina Veselovského (ČT 24, 18. 3. 2014²⁴). Hostem pořadu byl poslanec hnutí Úsvit přímé demokracie Milan Šarapatka, který se zúčastnil krymského referenda jako pozorovatel a vydal poté stanovisko, které hodnotí průběh referenda o přistoupení Krymu k Rusku jako bezproblémové a svobodné²⁵. Sám Šarapatka se otázce Krymu věnuje průběžně delší dobu a jeho dosavadní postoje nelze označit za jednoznačně proruské, spíše za realistické a měřící stejným metrem oběma stranám²⁶. Moderátor Veselovský se ho však během rozhovoru nezeptal ani jednou, jak to na Krymu vypadá, proč vydal stanovisko, jaké vydal, zjevně nechtěl znát fakta, ale jeho úmyslem evidentně bylo dehonestovat poslance a zpochybnit věrohodnost jeho svědectví, které vypovídalo opačně, než převládající novinářská propaganda v českých médiích. Veselovský se totiž

23. Zdroj: <http://zpravy.ihned.cz/c1-59485330-falklandy-chteji-zustat-britske-pro-hlasovalo-98-8-procenta-volicu>

24. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/214411000370318/>

25. Zdroj: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/sarapatka-krymske-referendum-je-spis-o-nostalгии-po-sssr/1055544>

26. Šarapatkovy komentáře jsou dostupné např. na: <http://www.hnutiusvit.cz/blog/milan-sarapatka-krym-je-mozna-jen-zacatek/>

Šarapatky opakovaně, po celou dobu interview ptal výhradně na organizaci, která ho na to referendum pozvala.²⁷ Přitom se moderátor dopustil ještě několika argumentačních omylů. Uvedl, že tato organizace měla v minulosti kontakty třeba se syrským prezidentem Bašárem Assadem nebo s libyjským vůdcem Kaddáfím. S Assadem ovšem jednal i americký prezident Barack Obama, a přesto jej naše média nezpochybňují. Stejného Baracka Obamu nazýval plukovník Kaddáfí „svým synem“²⁸. Kaddáfí se také objímal s někdejší francouzským prezidentem Sarkozym na pozadí památníku libyjské revoluce. (Podle některých zdrojů dokonce Kaddáfí financoval Sarkozyho prezidentskou kampaň v roce 2007²⁹). Snaha moderátora Veselovského vytvořit dojem, že se Šarapatka v této souvislosti zúčastnil jakéhosi tajemného zločinného spiknutí, vypovídá o naprostém nezvládnutí novinářské profese, ignorování zásad profesní etiky a snaze manipulovat fakty i diváky.

Nejen mediální, ale i odborná reflexe ukrajinských událostí u nás trpí chronickou jednostranností. Novináři, ale i mnozí politologové v médiích označují Rusko jako agresora a Ukrajinu jako oběť. Kolektivně ignorují právo národa, třeba toho ruského na Krymu – na sebeurčení. Naopak, hledají důvody, proč mu toto právo upřít a ještě přitom argumentovat rádobý demokraticky. Pěkný příklad předvedl opakovaně politolog Michael Romancov ve vysílání České televize i na stránkách mnoha periodik. V ČT³⁰ například obhajoval tezi, že není možné srovnávat dnešní situaci na Krymu s příběhem osamostatnění Kosova. Romancov řekl, že důvod, proč nelze obě dějinná kataklyzmata srovnávat, je v tom, že ustavení samostatného Kosova jednak předcházela několikaletá válka, a jednak Kosovo se nestalo integrální součástí jiného státu poté, co opustilo hranice

27. Misi financovala Euroasijská pozorovatelna pro demokracii a volby. Na jejím webu přitom pravidelně publikuje belgický aktivista Luc Michel, jehož česká média uvádějí jako ultrapravičáka – viz např.: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/266740-cestu-sarapatky-na-krym-platila-organizace-ultrapravicoveho-aktivisty/>

Tuto informaci ovšem značně koriguje a doplňuje např. B. Olšer ve své analýze dostupné na: <http://svobodnenoviny.eu/pane-veselovsky-kdo-platil-vase-monitorovani-milana-sarapatky/>

28. Zdroj: http://www.lidovky.cz/kaddafi-baracku-muj-synu-co-bys-delal-na-mem-miste-ty-fh4-/zpravy-svet.aspx?c=A110319_114502_in_zahranici_mev

29. Zdroj: <http://zpravy.ihned.cz/c1-55029050-kaddafi-zrejme-financoval-sarkozyho-kampan-poslal-mu-50-milionu-eur>

30. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/10.4.2014/>

Srbska. První argument je průstředný na první pohled: cožpak musí na Ukrajině či pouze na Krymu opravdu dojít k občanské válce, aby mezinárodní síly, novináři a politologové uznali, že zdejší lidé mají právo na to zvolit si, jakou řečí mluví a na které úřady si chodí pro razítka? To si nejspíš nemyslí ani ten nejbojovnější politolog. Také druhý argument je lichý. Představme si, že se občané Krymu rozhodnou v referendu nikoli pro vstup do Ruska, ale pro vytvoření samostatného Krymu? Co pak budou říkat politologové? Budou tleskat, jako tleskali Kosovu? Nejspíš ne, protože i za takovým geopolitickým aktem by jejich optikou nahlíženo číhala vojenská ruka Moskvy. A i kdyby tento projev lidové vůle u našich politologů takříkajíc prošel, co pak, až se tento nový stát po týdnu či roce rozhodne vstoupit do svazku Ruské federace? Ještě pořád budou sympatie našich politologů na straně lidí domáhajících se práva na sebeurčení? Stěží.

Tentýž politolog Romancov souhlasně odkývl i slova německého ministra financí Wolfganga Schäubleho, který přirovnával události na Krymu k nacistickému záboru československých Sudet v roce 1938.³¹ Podobnost vidí Romancov také s nedobrovolným připojením Podkarpatské Rusi k Sovětskému svazu na konci druhé světové války³². Ahistorismus obou prohlášení je zjevný. Hitler napochodoval do českého pohraničí s vojskem a Stalin si vynutil Zakarpatskou Rus jako válečnou kořist. Paralely s krymskými událostmi tady nenajdeme.

Romancov také v citovaném pořadu³³ prohlásil, že ukrajinský prezident Janukovyč přišel o legitimitu tím, že ze země utekl. Hledáme-li historické analogie, pak se ptáme, jak posoudit čin československého prezidenta Edvarda Beneše, který z vlasti odletěl po Mnichovské dohodě v září 1938, v okamžiku, kdy byl ohrožen nejen on, ale sama podstata státu, v jehož čele stál. A Beneše v průběhu následujících let – až do konce 2. světové války – přijímali se samozřejmostí vůdci světové politiky jako nezpochybnitelnou hlavu dočasně okupované země.

Tak bychom mohli pokračovat ještě velmi dlouho. Čeští novináři a s nimi spříznění zástupci odborné obce zacházejí s fakty velice výběrově a také

31. Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/268590-srovnani-krymu-a-sudet-jako-politicka-metafora-sedi-rika-romancov/>

32. tamtéž

33. <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/10.4.2014/>

účelově. Vybírají ty, které slouží jejich cíli: jednosměrnému ovlivnění veřejného mínění.³⁴

4. Qui bono, qui prodest?

Tradiční otázka latiníková, pro koho je to dobré, komu to slouží, je zde zcela namístě. Nebylo ovšem cílem této úvahy hledat politické zázemí a zákulisí, definovat skutečné, nikoli předstírané cíle politické propagandy, která se tak doširoka okolo krymských událostí rozvinula. Jistě bychom naši ekonomické důvody³⁵. Patrně je namístě mluvit o „nové studené válce“³⁶. Historické kontexty jsme zmínili už v průběhu této práce. Zbývá tedy položit si závěrečnou, ale podstatnou otázku: proč naši novináři a obecně lidé vyjadřující se v médiích rezignovali na objektivitu, nestrannost a kontextualitu událostí a jejich hodnocení? Proč odložili v tak masové míře základní profesionální návyky a etické principy, jimiž by se měla jejich práce řídit? Jak silný to musí být motiv, který tolik lidí vhání do role propagátorů jediného názoru a propagandistů jedině víry a jedině domnělé pravdy?

Úplnou a vyčerpávající odpověď nenajdeme. Může to být, jak už bylo řečeno, do značné míry důsledkem emocionálně podbarvené historické zkušenosti se spojeneckou okupací Československa v srpnu 1968. Pokud ovšem právě to hraje tak silnou roli, pak je namístě konstatovat, že nám chybí schopnost reálného historického pohledu, a to do takové míry, až je to

34. Diskusní a publicistické pořady České (veřejnoprávní) televize neuvedly za období leden – duben 2014 ani jediný pořad, nepozvaly do studia ani jednoho hosta, který by byl v přímém protikladu s názory hlásanými např. M. Romancovem. Výsledkem tohoto faktu je vyvolání dojmu, jako by celá odborná obec, a potažmo její mediální ampliony, měly na věc jediný společný názor. Odtud už není daleko k tezi, že jiný názor je nepřipustný. Tento názor známe z hesla „kdo nejde s námi, jde proti nám“ a znamená třídní boj s názorovými protivníky, na jehož konci má být jejich totální umlčení – a v krajním případě i eliminace z veřejného diskursu. To je však praxe, kterou známe z totality. V demokratické společnosti je naprosto nepřipustná. Přesto se děje, a to masově.

35. Například o fenoménu břidlicového plynu se vedou strategické debaty podobně jako v době Války v zálivu o manipulaci s cenou saudské ropy. Některé z rozmanitých názorů lze najít například na:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/265837-pusti-americane-svuj-bridlicovy-plyn-do-evropy-rozhodne-kongres/>

<http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/rusko-muze-mit-take-zajem-o-ukrajinsky-bridlicovy-plyn-011640>

<http://www.ceskapozice.cz/byznys/energetika/jak-ukrajinu-zbavit-nocni-mury-jmenem-plyn-z-ruska-jednou-provzdy>

36. Tento termín poprvé použil americký sociolog Phillip N.Howard v roce 2012 v souvislosti s bojem mezi tradičními informačními médii a sociálními sítěmi, v tomto kontextu ale uijíme tento termín ve smyslu, který mu dal už Edward Lucas ve stejnojmenné knize (Lucas, E.: Nová světová válka, Praha: Mladá fronta 2008. ISBN: 978-80-204-1879-1)

nápadné. Pravděpodobně tento jev souvisí s celým hodnocením samotného roku 1968 v tehdejší Československu. Skutečností, opírající se o všechny relevantní historické důkazy, bylo to, že se jednalo o boj dvou mocenských skupin uvnitř vládnoucí Komunistické strany Československa (KSČ). V období po lednu 1968 měla takřka navrch skupina, která sebe samu charakterizovala jako reformní (reprezentována Alexandrem Dubčekem, Josefem Smrkovským a dalšími – dlouholetými kariéerními funkcionáři KSČ³⁷). Tuto nálepku reformismu dala této skupině především média, která se upjala na vybrané funkcionáře s touhou učinit z nich národní hrdiny. V boji o moc ovšem zvítězila opačná skupina vedená Gustávem Husákem a mající poté dlouhodobou podporu z centra tehdejšího socialistického bloku, z Moskvy.³⁸ Dubčekovi „reformisté“ měli podporu velké části intelektuálů a kulturních pracovníků, majících značný vliv na veřejné mínění. Titiž intelektuálové a umělci se dostali na mocenské výsluní i po dvaceti letech, v listopadu 1989. A tak, jak byli ze 60. let zvyklí, prosazovali de facto stále stejné myšlenky tzv. reformního socialismu³⁹, a to zejména v obecné mravoučné poloze, ve snaze rozhodovat o otázce „dobra“ a „zla“, „pokroku“ a „zpátečnictví“, v přesvědčení, že jedině oni (tedy neformální skupina tzv. osmašedesátníků vedená Václavem Havlem) jsou povoláni k tomu, aby vedli stát, řídili občany a určovali běh světa. „Poroucheli větru, dešti“, jak pravil text dobové budovatelské písně z 50. let. Podstata tohoto elitářského myšlení se nezměnila, změnil se jen marketing. Schopnost elit vnútit své teze velké části veřejnosti v líbivém podání sobě nakloněných médií. Je vysoce pravděpodobné, že za masovou protiruskou mediální hysterií v českém prostředí je právě zmíněný fenomén – historická reminiscence, účelově usměrněná a využitá k dnešním cílům.

Bylo řečeno výše, že za současnou mediální manipulací stojí emoce. Tyto emoce těžší živiny z naivity, z dobrovolného přejímání cizích líbivých myšlenek

37. Stranický vzestup A. Dubčka popisuje např. dokumentace Ústavu pro studium totalitních režimů, dostupné na: <http://www.ustrcr.cz/cs/alexander-dubcek>. Smrkovského dobová vyjádření o nezbytnosti socialismu můžete vidět např. na http://www.youtube.com/watch?v=sK_M_IHQ15s

38. Okamžik zlomu, vyjevující zřetelný rozdíl v Dubčekově a Husákově strategii popsal docela dobře Pavel Kosatík, dostupné např. na: <http://www.svet.czsk.net/clanky/publicistika/dubceknehradil.html>

39. Podrobněji se touto otázkou zabývá kniha Žantovský, P.: Česká politika a média po roce 1989. Praha: IVK, 2013, str. 43–48.

a tezí, což je vždy snadnější a méně pracné, než si získávat vlastní informace, porovnávat je křížem z více zdrojů a z tohoto srovnání teprve vyvozovat závěry. Právě to ovšem je nutnou, nikoli jen postačující podmínkou výkonu profesionálního žurnalismu, směřujícího k podávání objektivních, od jednostranných idejí očištěných informací. O tom, jakými parametry se přitom tato práce má řídit, hovoří například Kodex České televize⁴⁰ a Etický kodex Syndikátu novinářů ČR⁴¹. Zkušenost nám ale předkládá zásadní námitku zpochybnující samu možnost jakési absolutní novinářské nepředpojatosti a objektivity. Jak píše britský sociolog žurnalistiky Brian McNair⁴²: „Objektivita může být pro profesionální novináře strategickým rituálem.... Objektivita maskuje hodnotami zatíženou a výběrovou podstatu zpravodajství a žurnalistiky a jejich hluboce prosystémovou předpojatost.“. Tých autor pak cituje úvahu Daniela Hallina: „Osvobození od ideologické předpojatosti je neodmyslitelným principem etiky profesionálního novináře. V praxi to však znamená, že novináři jen neochotně zaujímají stanovisko, pokud dojde k jednoznačnému politickému sporu. Jakmile zavládne shoda, spoléhají, stejně jako kdokoli jiný, na symbolické nástroje, jež vytvářejí dominantní ideologii jejich společnosti.“⁴³

Jak bylo řečeno, je zjevné, že zásady profesních pravidel a etických kodexů jsou v převažující mediální odezvě na krymské události hrubě porušovány a znevažovány. Protože se podobné věci stávají v českých médiích opakovaně, není divu, že důvěra veřejnosti v média a novináře

40. Vysílání ČT: „....Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat nejširší možné spektrum názorů a hledisek....Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace a komentáře...“
Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/>

41. Povinnosti novináře jsou zde definovány mj. takto: „Novinář je povinen:

- a) zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovodit nezbytnými výhradami,
- b) respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
- c) dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- d) hájit svobodu tisku i svobodu jiných médií,
- e) neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentářích z důvodu zaujatosti,
- f) nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zmlčením důležitých dat,
- g) odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace...“

Dostupné na <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/eticky-kodex/>

42. McNair, B.: Sociologie žurnalistiky. Praha: Portál 2004, ISBN 80-7178-840-6, str. 74.

43. Hallin, D.: The Uncensored War. Oxford: Oxford University Press, 1986, str. 50.

dlouhodobě rapidně klesá – jak uvádí výzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM), důvěra v média z cca 75 % v roce 1995 poklesla na současných cca 45 %⁴⁴. Důsledkem této skutečnosti je stále menší vliv médií na tvorbu veřejného mínění. To jsme viděli nejlépe v českých prezidentských volbách v r. 2013, kdy média v drtivé většině podporovala kandidáta Karla Schwarzenberga, ale lidé v přímé volbě zvolili mediálně většinou ostouzeného kandidáta Miloše Zemana – média ale objektivně hrála jen okrajovou (numericky vyjádřeno jen v průměru 15 %) roli ve voličském rozhodování, jak to ukázal mj. obsáhlý průzkum agentury Median⁴⁵. Což zase v důsledku znamená postupné a čím dál dramatičtější rozevírání pomyslných nůžek mezi přesvědčením veřejnosti a názory sugerovanými jí sdělovacími prostředky.

Skutečně vážným důsledkem tohoto procesu není ale samotný pokles důvěry v média, to je druhotné a nepodstatné. Zásadní dopad má ale toto mediální propagandistické lhaní zpětně na samotný vývoj událostí. Politici aktivně vystupující v dění se mohou na domnělý názor veřejnosti odvolávat, protože „to přece psala média“, a legitimizovat tím své kroky. Extrémním případem této tendence je vytváření tzv. pseudoudálostí, které slouží k vytvoření mediálního dojmu ovlivňujícího veřejné mínění ve prospěch určitého politického zájmu⁴⁶. Propagandistickou praxí využívající všechny možné manipulační a dezinformační techniky, zvláště za vydatné pomoci sdělovacích prostředků, plasticky popisuje Ladislav Bittman⁴⁷ nebo Viktor Farkas⁴⁸. Z mediologického hlediska lze doporučit studii Maxwella McCombse *Agenda setting*⁴⁹. Zde všude najdeme teoretickou oporu pro praktické zjištění, jehož jsme svědky a adresáty v každodenní realitě: média překrucují fakta, vymýšlejí se nebo naopak části skutečnosti zamlčují, podceňují nebo přexponovávají určité výseky reality, a to všechno jednak proto, aby změnila naše mínění o věci a naše postoje a rozhodovací priority,

44. Komplexní výsledky a analýza dostupné na: <http://www.mediaguru.cz/2013/10/duvera-k-mediim-v-cesku-vytrvale-klesa/#.U0zjDU2KCJc>

45. Dostupné na: <http://img.ct24.cz/multimedia/documents/44/4325/432431.pdf>

46. Velmi podrobně se fenoménem pseudoudálostí a jeho dopady na příkladech z nedávné historie zabývá mj. Ftorek, J.: *Public relations a politika*. Praha: Grada 2010. ISBN 978-80-247-3376-0

47. Bittman, L.: *Mezinárodní dezinformace*. Praha: Mladá fronta 2000. ISBN 80-204-0843-6

48. Farkas, V.: *Lži za války a v míru*. Praha: Mladá fronta 2006. ISBN 80-204-1357-X

49. *Česky vyšlo* Praha: Portál 2009, ISBN 978-80-7367-591-2

a jednak proto, aby poskytla těm, kdo je ovládají (ekonomické moci napojené na moc politickou), alibi pro jejich budoucí kroky, které jsou často v radikálním nesouladu se spontánním veřejným míněním. Celkově vzato se jedná o velký podvod na veřejnost, který není omluvitelný žádným argumentem: neznalostí, naivitou, emocionálním vkladem, nezkušeností... Jak plyne ze všech v úvodu citovaných dokumentů, nezadatelnou a nejvyšší povinností a odpovědností médií a žurnalistů je ctít právo na informace a svobodnou výměnu myšlenek, a k této přispívat, nikoli ji dusit. Z toho, jak většina českých médií referuje o událostech na Krymu těchto týdnů, je zřejmé, že tu jde o velké selhání médií a novinářů. Selhání, za které média a novináři platí svým kreditem a důvěrou veřejnosti, ale my všichni ostatní něčím mnohem větším: svou budoucností, svými jistotami, svým bezpečím a svou svobodou.

Literatura:

BITTMAN, L.: *Mezinárodní dezinformace*. Praha: Mladá fronta 2000. ISBN 80-204-0843-6

FARKAS, V.: *Lži za války a v míru*. Praha: Mladá fronta 2006. ISBN 80-204-1357-X

FTOREK, J.: *Public relations a politika*. Praha: Grada 2010. ISBN 978-80-247-3376-0

HALLIN, D.: *The Uncensored War*. Oxford: Oxford University Press, 1986

LUCAS, E.: *Nová světová válka*. Praha: Mladá fronta 2008. ISBN: 978-80-204-1879-1

McCOMBS, M.: *Agenda setting*. Praha: Portál 2009, ISBN 978-80-7367-591-2

McNAIR, B.: *Sociologie žurnalistky*. Praha: Portál 2004, ISBN 80-7178-840-6
Ottův slovník naučný. Patnáctý díl. Praha : J. Otto, 1900. s. 292–295

ŽANTOVSKÝ, P.: *Česká politika a média po roce 1989*. Praha: IVK, 2013.

Petr Žantovský

Kdo jsou „protiruští aktivisté“?

Události minulého týdne opět připomněly pojem Pravý sektor. Je to volné uskupení nacionalistických, částečně paravojenských organizací na Ukrajině. Patří sem, podle údajů deníku E15, například politická strana UNA-UNSO, neonacistické hnutí Patriot Ukrajiny, nebo militantní organizace Tryzub, a také některé organizace fotbalových hooligans. Hnutí spojuje radikální ukrajinský nacionalismus v tradicích Stepana Bandery a Ukrajinské povstalecké armády. Mnozí členové Pravého sektoru se netají svým odporem k Židům a homosexuálům. Jak informoval server Novinky.cz, 6. června 2015 napadli stoupenci Pravého sektoru v Kyjevě pochod homosexuálů KyjevPride, při jejich útoku bylo zraněno několik lidí.

Významným a zřejmě nejviditelnějším článkem Pravého sektoru je podle reportáže televize NBC takzvaný Azovský prapor, vytvořený hnutím Patriot Ukrajiny, spolu s dalšími dobrovolnickými prapory spadajícími pod ukrajinské ministerstvo vnitra. Právě on se aktivně zúčastnil bojů na východní Ukrajině. Vůdce Pravého sektoru Dmytro Jaroš odmítl v únoru 2015 druhou minskou dohodu o příměří, označil donbaské Rusy za „teroristy“ a jak napsaly Novinky.cz, prohlásil doslova: „Jestliže Ozbrojené síly Ukrajiny dostanou rozkaz stáhnout těžkou techniku a dělostřelectvo, Pravý sektor si vyhrazuje právo pokračovat v aktivních bojových akcích podle svých operačních plánů, aby dosáhl úplného osvobození ukrajinské země od ruské okupace.“ V dubnu 2015 se Jaroš stal poradcem ukrajinského ministra obrany. A ještě jedna zajímavá podrobnost – od dubna 2015 provádí 173. výsadková brigáda americké armády výcvik azovského praporu a dalších ukrajinských dobrovolnických jednotek. Jak napsal deník Guardian, na bojišti v Donbasu Pravý sektor spolupracuje s čečenskými islamistickými dobrovolníky ze skupiny Šejka Mansúra. Někteří z těchto Čečenců přijeli na Ukrajinu ze Sýrie a byli v minulosti součástí skupiny, která provedla teroristický útok na beslanskou školu.

Podle údajů ukrajinských bezpečnostních složek se začátkem července 2015 v Mukačevě v Zakarpatské oblasti sešli příslušníci Pravého sektoru se zločinci, se kterými chtěli vyjednávat o „rozdělení sfér vlivu“ a vymáhání „ochranných poplatků“ ve spojení s pašováním cigaret do zemí Evropské unie. Za onou zločinnou organizací údajně stojí poslanec ukrajinského parlamentu Mychajlo Lanjo. Podle jiné verze jsou členové Pravého sektoru přímo zapojeni do pašeráctví na ukrajinsko-slovenské hranici. Místní Pravý sektor je údajně soukromou armádou jednoho z nejvlivnějších lidí Zakarpátí Viktora Balohy. Tak jako tak, propojení organizace Pravý sektor na zločinecké kruhy potvrzují všechny relevantní zdroje.

Proč to tedy nyní připomínám? Protože právě před několika dny došlo k incidentu s odpojením poloostrova Krym od ukrajinské elektrické energie a podle zpráv České televize to měl mít na svědomí právě Pravý sektor. Stejný zdroj ale jen čtyřicet hodin na to tvrdil, že jde o „protiruské aktivisty“. To je eufemismus naprosto nemístný a slouží k zamlžení skutečnosti, která zdaleka není tak nevinná, jak jsme si ukázali. Bylo by dobré, kdyby si naše média i novináři uvědomili, že každá, i ta sebenepříjemnější pravda, je lepší než jakákoli, i ta sebelépe vypadající lež. Lež se totiž provalí, média budou mít ostudu a přijdou o důvěru svých čtenářů, diváků či posluchačů. A to je to nejhorší, co se médiím může stát: bez důvěry svého publika se totiž stanou zbytečnými.

(Psáno pro Český rozhlas 29. 11. 2015 – komentář nebyl nikdy odvysílán)

Vitalij Zacharčenko

Proč nebyl rozeznán Majdan

Tato otázka mi byla položena více než jednou nebo dvakrát. Žádný z mých rozhovorů pro média, nebo prostě důvěrné konverzace s někým, se neobejde bez otázky: proč nebyl dán příkaz k rozeznání Majdanu? Mnohokrát jsem na ni odpověděl, dal fakta, různé důvody a argumenty. Přesto se vysvětlení zdálo neúplné a zůstal určitý prostor pro volné interpretace a spekulativní předpoklady.

Dnes, po dostatečně dlouhé době, bych chtěl dát vyčerpávající (jak je jen možné), odpověď, která však odráží pouze můj pohled na události, jako hlavy ukrajinského ministerstva vnitra.

První věc, která stojí za zmínku. Ozbrojený převrat na Ukrajině se připravoval po dlouhou dobu, systematicky a měl nastat při prezidentských volbách v roce 2015. Ale zahraniční kurátoři rozhodli použít pohodlnou záminku – není podpis, nebo spíše, byl odložen podpis dohody o přidružení mezi Ukrajinou a EU – a popohnat události.

Příprava na převrat se konala na několika frontách. A to militantů pro násilné převzetí moci, a informační podpory převratu v podobě publikací a obecné orientace různých médií a různých společenských organizací. Měli jsme tyto informace? Jistě. Ministerstvo mělo rozsáhlé údaje o plánech finančních, průmyslových skupin, činnosti mnoha západních nevládních fondů, na všechny druhy výcvikových táborů pro bojovníky pod klamným krytím (brigády, vlastenecká a sportovní soustředění, apod.) Ale tady je třeba připomenout, že tyto národní otázky bezpečnosti, nebyly v naší pravomoci, ale v odpovědnosti bezpečnostní služby (SBU) a Národní bezpečnostní rady (Rady národní bezpečnosti a obrany). Veškeré dostupné informace od ministerstva vnitra tam byly pravidelně předávány. Navíc jsem osobně opakovaně informoval zasedání Národní bezpečnostní rady o opatřeních, která je třeba přijmout, aby se zabránilo tragickému scénáři.

Vzhledem k následným událostem se ukázalo, že jsem měl nejen oprávněné starosti, ale také jsem do jisté míry i podcenil cynismus a krvelačnost loutkářů z EU a USA.

Už od prvních dnů konfrontace se ukázalo, že základní technologie Majdanu budou vázány na „posvátnou oběť.“ A musela to být mediálně známá postava, aby byl získán zřetelný televizní symbol a získána vhodná příležitost pro rozsáhlý informační útok na úřady.

Pro spuštění masových protestů byla nutná provokace před kamerami s rozeznáním „pokojného protestu“. A to se stalo v noci z 30. listopadu 2013. Opakovaně jsem říkal, že provokace byla organizována vedoucím prezidentské administrativy Sergejem Levočkinem. Stručně připomenu mechanismus. Den před akcí, studenti protestující za nezávislost oznamují ukončení svých akcí. Uklízí se scéna, prodlužuje se činnost metra, aby všichni studenti mohli odjet. V tu dobu mně opakovaně telefonuje vedoucí správy Kyjeva Popov s žádostí o instalaci vánočního stromu, ale je odmítnut. Kromě toho jsem ve večerních hodinách dal přímé pokyny náčelníku městské policie Kyjeva nic nepodnikat do doby, dokud se sami protestující nerozejdou.

A pak v noci Kyjevská městská správa nařídí veřejným službám instalaci konstrukce tohoto vánočního stromu, vedoucí kyjevské policie náhle samostatně rozhodne o „vyčištění“ náměstí od demonstrantů (studenti tam, samozřejmě, už nebyli, ale byli tam členové organizace, později nazvané „Pravý sektor“). Okamžitě byli na scéně „zázračným“ způsobem všechny druhy TV kanálů, osvětlovací zařízení, množství občanských aktivistů a opozičních poslanců. Takové řadě „náhod“, vidíte, je těžko uvěřit. To znamená, že organizátoři tak dostali potřebný mediální symbol pro vyvolání protestu.

Dále, 1. prosince, následuje pokus vyprovokovat policii do otevřené násilné konfrontace před prezidentskou administrativou. Radikálové používali „srbskou“ zkušenost s ostrým frontálním útokem, s použitím stavebního stroje. Doufali, že policisté se leknou a použijí síly. Ale tady se organizátory očekávaný účinek nedostavil. Policie nepodlehla provokaci, a společnost dosud nebyla dostatečně „vzrušena“ protesty a nepodpořila tuto otevřenou agresivní akci radikálů. Protest se přeměnil v organizování obsazení Majdanu. Radikálové také změnili taktiku a šli na plánované navyšování sil a vytváření nových úderných skupin.

A pak se majdanské události vyvíjely podle klasického schématu uchopení moci prostřednictvím pouličních protestů. Současně byl na prezidenta Ukrajiny vyvíjen obrovský tlak ze všech diplomatických kanálů,

informační monopol „příznivců západu“ a opozice se stal totálním. Žádný akt orgánů činných v trestním řízení nebyl poté bez pečlivého sledování zástupců EU a USA. Za těchto okolností politické vedení a generální prokuratura požadovali, aby ministerstvo vnitra nejen striktně dodržovalo zákony Ukrajiny, ale často se nezakrytě obávali, aby nedošlo k důvodu pro novou vlnu kritiky „západními partnery“.

Je potřeba ujasnit jednu důležitou věc, a to, proč naši hlídkující vojáci, vnitřní jednotky a speciální síly „Berkuť“ byli v první linii konfrontace bez střelných zbraní. Podle zákona Ukrajiny (jako i dalších evropských zemí), policisté nesmí ochraňovat veřejný pořádek se zbraní. I když v ukrajinském zákoně o policii je ustanovení, že při jasném ohrožení života policistů je právo používat zbraně, ale na masové nakupení lidí se toto ustanovení nevztahuje, protože je nemožné oddělit pokojné demonstranty od násilníků, kteří se dopouštějí přestupku. Pravděpodobnost, že budou trpět děti v davu, a staří lidé, kteří přicházejí do této oblasti, je velmi vysoká. S tímto vědomím, radikálové stále používali taktiku maskování běžnými demonstranty. Je příznačné, že se aktivně na takovém maskování podíleli řeckokatoličtí kněží a kněží „Filaretovské“ církve.

Jako cíl této technologie se demonstranti snažili vytvořit situaci, kdy policie často neměla možnost aktivně zatlačovat radikály – jinak by trpěli, abych tak řekl, obyčejní občané, a pořadatelé by dostali požadovaný symbol „krvavého násilí režimu“ proti pokojným demonstrantům.

Efektivním „protijedem“ k těmto technologiím by mohl sloužit zákon o postupu pro pořádání pokojných demonstrací. Již v květnu 2013, po událostech, jako například „Vradievský pokrok“, a demonstracích v hlavním městě, jsem ještě jednou vyzval Nejvyšší radu o přijetí tohoto zákona. Tento zákon platí téměř ve všech evropských zemích a jasně definuje povinnosti a práva – jak organizovat shromáždění, tak činnost donucovacích orgánů. V mnoha ohledech se tam s radikály „nemazlí“. Nicméně zákon, který by zabránil převratu v zemi, nebyl přijat.

K pochopení situace je rovněž třeba zmínit i zvláštní roli poslanců Nejvyšší rady z opozice, kteří nejen stále povzbuzovali opozici v médiích, ale i používali svou poslaneckou imunitu k otevřené ochraně radikálů. S jejich pomocí se na Majdan dovážely zbraně a drogy; oni se schovávali za

poslanecké imunity, shazovali veškeré právní kroky orgánů činných v trestním řízení.

Mohlo by se zdát, že protizávažím musela být pro-vládní koalice v parlamentu, ale žádný zástupce Strany regionů, nebo komunista, se nesnažil, aby naléhali na své kolegy, aby iniciovali například odstranění imunity poslanců, kteří porušují zákon, a neposkytli žádnou podporu donucovacím orgánům na Majdanu. A stačilo být prostě vedle opozičního poslance a zabránit mu zneužití jeho postavení. Takže poslanci – i ze Strany regionů – tiše seděli v parlamentu, nebo dokonce odjeli z hořícího Kyjeva do rekreačních středisek. Mimochodem, po převratu parlamentní většina velmi rychle, „přeběhla“ na stranu pučistů a jejich hlas vlastně legitimizoval převrat.

To znamená, že dispozice policistů a demonstrantů byla, že jednat účinně proti radikálům jsme mohli jen v případě politického rozhodnutí. Neustále jsem informoval vedení země, že takový pat nemůže trvat věčně. To, že jsme vydrželi tak dlouho, hovoří o tom, že ministerstvo vnitra bylo ve skutečnosti jedinou silou ve státě, která byla schopna jednat v takové kritické situaci.

Bohužel, jsme utratili spoustu energie a zdrojů. Stojí za zmínku, že kromě ochrany vládní čtvrti a konfrontace s radikály přímo na Náměstí nezávislosti, jsme hlídali všechny přístupové cesty do Kyjeva, kde na kontrolních stanovištích byly sloužící policisté. Opět platí, že od současného úkolu – udržovat právo a pořádek v Kyjevě – jsme nebyli oproštěni. Náš personál se určitě unavil z mnoha měsíců služby. Zkrátka a dobře, nebylo je kým nahradit. Na začátku února jsme začali také cítit značný nedostatek prostředků, které nám umožňují omezit radikály. Vyčerpali jsme paralyzující granáty, elastické projektily, slzný plyn.

I když jsme měli neustálou připravenost k akci, příkaz začít jsme nedostali. To samozřejmě nepřidávalo optimismu našim příslušníkům. Kromě toho za celou dobu konfrontace bylo zadrženo, a pak na základě rozhodnutí Nejvyšší rady propuštěno ve třech tzv. amnestiích více než 1000 radikálů. Samozřejmě, že to jim dalo víru v beztrestnost a rozkurážilo opozici na vyšší stupeň. I když i pak jsem viděl způsoby řešení krize. Tak v průběhu diskuse o podmínkách třetí amnestie jsem varoval opozici, že na Majdan přichází zbraně. „Už nemáte kontrolu nad radikály a zítra, když se

konečně vyzbrojí a budou silnější, nic nezmůžete. Takže vám dávám šanci zůstat v právním rámci politického protestu a distancovat se od radikálů. Musíte vést pokojné demonstranty z Majdanu do jiné oblasti. A moji lidé budou moci potlačit zbývající ozbrojené radikály“ – jsem řekl. Nicméně mé návrhy zůstaly bez odpovědi, opozice to nechtěla udělat.

Když se v západní Ukrajině začaly přepadat vojenské sklady, bylo jasné, že radikály budou použity pro ozbrojený převrat. Viděl jsem, že západní loutkáři se nechystají pokojně vyřešit konflikt, museli svrhnout vládu, a proto nás cílevědomě vedli do situace, kdy jiné východisko, než vojenské řešení, nebude.

Navzdory kritické situaci, politické vedení i nadále spoléhalo pouze na politické metody vypořádání. Já sám jsem si nedělal žádné iluze, a při těchto dohodách mne zajímala pouze jedna otázka – kdo bude odzbrojovat radikály, jak se předpokládá v návrhu politického řešení?

Až do posledních dnů jsem říkal, že v případě příkazu ochránci pořádku silou rozeženou Majdan. Ale pak si musíme uvědomit, že nevyhnutelně budou oběti. Jak mnoho? Těžko říci; je zřejmé, že s takovým shromážděním lidí – velmi mnoho. Možná, že toto nebezpečí spoutalo vůli politického vedení a příkaz jsme nedostali. A když naše příslušníky (neozbrojené) začali střílet 18. a 19. února 2014, ještě před smrtí demonstrantů kulkami neznámých odstřelovačů, bylo jasné, že situace končí krvavým scénářem.

18. února jsem požádal o naše posílení armádními jednotkami, které mohly poskytnout alespoň ochranu vládních budov, a tak uvolnit policii k aktivnější činnosti. Vedením byly mé žádosti verbálně podporovány, ale nikdo z armády tento příkaz nevyplnil.

Po střelbě na ulici Institutsckaja (20. února) i v noci na 21. února jsem vydal příkaz jít do kancelářských budov okresní státní správy a vydat příslušníkům střelné zbraně. Což jsem veřejně vyhlásil v televizním projevu. V kancelářských budovách, v souladu s právními předpisy, měli naši příslušníci plné právo střílet toho, kdo by nás napadl.

Následovalo podepsání známých dohod prezidentem a opozicí v rámci záruky ministrů zahraničí evropských zemí, kde se předpokládal odchod jak ochránců práva, tak odzbrojených radikálů. Jak jsem očekával, mechanismus odzbrojení radikálů nebyl přijat, a samozřejmě nebyl realizován. A během několika hodin po podpisu ze scény Majdanu současný

šéf pro-prezidentské frakce v Nejvyšší radě Jurij Lutčenko a další opoziční vůdci otevřeně vyzývali k útoku na vládní budovy. Ukázalo se, že potřebují více krve a žádná politická řešení nefungují. Cynismus výzev opozice byl ještě v tom, že si byli vědomi: že pro ně není cesty zpět, a v případě, že se nechopí moci (i za cenu životů stovek demonstrantů), budou se dříve nebo později muset zodpovídat za krev, kterou prolili na Majdanu.

Při vědomí, že se situace ještě zhoršila, jsem navrhl vedení země ústup vnitřních sil a „Berkutu“ z Kyjeva do východních oblastí Ukrajiny, a to zejména do Doněcka. S mým návrhem souhlasil prezident a dal příslušný příkaz. Ale, jak už to bývá při převratu, došlo ke zjevné zradě. V době, kdy jsem se probíjel do Doněcka, byla se mnou dočasně narušena komunikace, vnitřní síly byly na příkaz zástupce velitele vráceny do Kyjeva, a „Berkut“ nesměl podle příkazu jednoho z mých zástupců opustit město.

Ohrožení a odpovědnost

Na populární otázku, proč jsem po celou dobu, když jsem viděl nerozhodnost prezidenta a parlamentu, nedal potřebné rozkazy ochráncům práva sám o sobě, není jednoduché odpovědět. Čistě hypoteticky to asi bylo možné. Navíc, taková rada opakovaně zněla. Ano, obrázek se zdá krásný, dokonce bych řekl filmový, Hollywood miluje tyto příběhy. Ale život – to není film. A musíte pochopit, co by se stalo ve skutečnosti.

Za prvé, můj další logický krok by byla povinnost zatknout prezidenta a parlament. Takováto opatření jsou v každém případě vojenským převratem.

Za druhé, tyto kroky by mohly mít šanci uspět pouze s podporou armády, a ta nejen nebyla, ta nemohla být. Na Ukrajině nikdy nebyla vojenská elita, která by byla schopna převzít politickou odpovědnost za osud státu. A to výmluvně potvrzují všechny následné události na Krymu a válka v Donbasu. Jsem si dobře vědom situace a nedělal jsem si iluze v tomto směru.

A co je nejdůležitější, hlavní argument nabídek takového řešení je vždy stejný. Byly by zabity stovky, ale podařilo by se zachránit zemi a zachránit tisíce životů. Začít z této strany není možné. Zachránit zemi od občanské války tímto způsobem není možné, nezačala by pak v té době ještě v Donbasu, ale ve středu země a na západě. A co je nejdůležitější: Vy, kteří jste nakloněni k této hypotetické možnosti, vážně věříte, že by západní země

dopustily takovýto vývoj? Západ by nás okamžitě označil za válečné zločince a události by se z vojenského hlediska začaly vyvíjet podle syrského scénáře. A co by v takové situaci mělo Rusko dělat? Jsem přesvědčen, že v tomto případě by hrozba velké evropské války byla mnohem realističtější, než je nyní.

Na závěr

Jsem stále velmi znepokojen, když si vzpomínám na ty časy. Není pochyb o tom, že mám pocit své spoluodpovědnosti za tragédii. Ale já vím, že svou povinnost důstojníka jsem plnil až do konce a se ctí. Hlavní věc je, že jsem nepřestoupil zákon, do konce jsem bránil stát před zničením. Jsem hrdý na to, že moji policisté, vojáci „Berkutu“, společně s vojáky vnitřních vojsk, byli mnohem upřímnější a odvážnější než mnozí politici. Oni bránili nejen úřady, speciálně prezidenta Janukovyče – bránili samotný stát – Ukrajinu. A jsem si jistý, že jejich hrdinství je ještě třeba vzít v úvahu.

Vitalij Jurijovič Zacharčenko

Nar. 20. ledna 1963, Konstantynivka, Ukrajina. Vystudoval Minsk Higher School of Interior of the USSR a Ukrainian Academy of Internal Affairs. Svou kariéru začal roku 1981 na regionálním policejním útvaru v Doněcku. V letech 2008–2010 vedl státní celní úřad v oblasti Poltava. Roku 2010 jej prezident Ukrajiny Viktor Janukovyč jmenoval do čela Státního celního úřadu Ukrajiny. V listopadu 2011 se stal ukrajinským ministrem vnitra. Z tohoto postu jej odvolal ukrajinský parlament 21. 2. 2014 s odůvodněním, že je odpovědný za užití násilí vůči účastníkům demonstrací zvaných Euromajdan. V současnosti žije v Rusku.

Server „Украина.Ру“ publikoval výňatky z článku bývalého ministra vnitra v listu „Независимая Газета“. Český text vyšel v překladu P. Reifa 13. 4. 2015 na serveru AC24, s jehož souhlasem jej přetiskujeme.

Konference s názvem „Ukrajina – dva roky od událostí na Majdanu a v Oděse“ se konala v Praze 25. dubna 2016. Vystoupili na ní přední odborníci z různých oblastí – od historie přes politologii, zpravodajské služby – po pedagogiku a média. Jejich příspěvky tvoří první oddíl tohoto sborníku.

Protože se vesměs jedná o autory, kteří se problematice konfliktu v neklidné geopolitické zóně na pomezí Ruska a západní Evropy věnují dlouhodobě, zařadili jsme pro srovnání a kontinuitu do druhé části sborníku několik dalších textů, které ukazují jednotlivé etapy vývoje ukrajinského konfliktu a jednotlivé aspekty a úhly pohledu na ně, a to z pera našich i zahraničních autorů.

Obsahově tento sborník navazuje na úspěšný sborník Rusko včera, dnes a zítra, který vyšel poprvé na sklonku roku 2014 a od té doby ještě ve dvou dotiscích. Je zřejmé, že tuto problematiku naše odborná i laická veřejnost vnímá velmi pozorně a citlivě a že dobře chápe úzké souvislosti mezi děním na Ukrajině a geopolitickou dynamikou celé dnešní Evropy i světa.

ISBN 978-80-87957-10-3